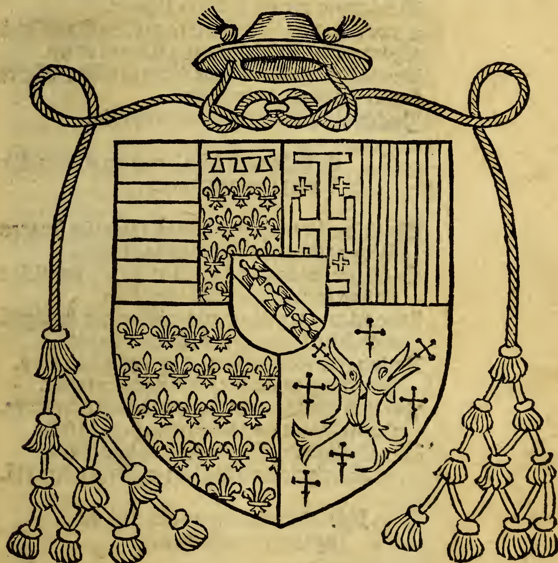

GAUDEO

1525

¶ Itinerarij Terre sancte: inibiqꝫ sacrorum locorū: ac rerum clarissima descriptio: omnibus sacre scripture tractatoribus vtilissima: peramena auditoribus: per Bartholomeū a Salignaco sedis apl'ice prothonotariū: equestris ordinis militē: ac vtriusqꝫ iuris pfessorē nup emissa.

¶ Veneūt hec opuscula nūqꝫ hactenus excusa / Lugduni i vico mercuriali i edib⁹ honesti viri Gilberti de Villiers ad imaginem diui Joānis Baptiste cū oronib⁹ i Terra sctā reptis.

¶ Cum priuilegio.

¶ Contenta in hoc libro.

¶ Ad candidum lectorem Gabrielis Delez Epigramma.

Quisq̄s adire cupis solymos / cāposq; feraces
Atq; palestinis soluere vota plagis.
Si libet ꝛ sancti veneranda trophea sepulchri
Uisere: sacratoq; oscula ferre solo.
Huc ades: ꝛ vigiles oculos: mētemq; benignā
Exhibito lector: grata libellus habet.
Ardua que vidit vasto topographus in orbe.
Perstringit calamo: ꝛ sensa polita refert.
Per mare: per terras: pq; inuia lustra ferarum.
Perq; truces populos: perq; pericla freti.
Una Saligniace stirpis rosa: nobile sydus:
Bartholomos facilem mōstrat adire viā.

Ad obstruendum os inuiduli et ingrati hexastichon.

Desine Bartholomi famam maculare venenis
zoileis mendax: rumperis inuidia.
Immemor accepti / a c ingrato pectore virus
Proijcis in mitem belua seua virum.
Alterius laudem tumefacto surripis ore.
Desine tartareis nebulo dande rogis.

¶ Reuerēdissimo in Christo dño/Dño Joāni a Lotharigia Sacroscte Romane ecclie:titu-li scti Onophrij Cardinali magnificentissimo: ac pricipi illustrissimo Bartholome⁹ Salignia cus salutem optat in Christo:⁊ vitā felicem.

Hunc scōs agit ann⁹: q̄ ex Iherosolymitana pegrinatiōe nō solū ob itineris imēsam lōgitudinē pegrinis difficillima: verūetiā ob varias eq̄ris vastissimi tēpestates: ⁊ pcellas lōge piculosissima i Galliā redij:lugdunūq̧ me ꝯtuli:q̄ i ꝑdiuiti/florētissimaq̧ ciuitate quū die b⁹ aliq̄t egissem: ꝓfessiōe mea res digna visa ē: q̄s res i exteris regiōib⁹ mihi vidisse cōtigisset:i opusculū vnū ꝯgerere:vt xp̄iani hoies ex ei⁹ lectiōe iterdū nōnihil iucūditatꝫ:iterdū vtilitatis plurimū cōseq̄rēt. Aggress⁹ sū itaq̧ opusculū dī fauore fret⁹:q̄ iter eūdū ac redeūdū:i ip̄a quoq̧ Terra sctā me ab inumerꝭ piculis sua clemētia liberauit:atq̧ in patriā diuti⁹exoptatā sūma cū letitia reduxit:qđ opusculū tue dignitati ꝯsecra ui pꝗ reuerēde Dñe:ac Antistes ꝗ clarissime: nō qđ munusculū hoc tua ꝑstantia dignū putē: sed qđ ea sis hūanitate:vt ad ei⁹ q̄ tibi q̄ppiā of fert volūtatē poti⁹ ꝗ ad mun⁹ ip̄ꝫ respicer̄ solit⁹ sis:nō defuerūt ēt mihi i pm̄te iustissime cāe:qb⁹ ipuls⁹ id muneris tue pꝗillustri magnificētie di caui:q̄rū vna(vt de reliq̄s iterim taceā)hec ē.cla rissimi ac xp̄ianissimi quōdā duces Godefred⁹ ac Balduin⁹ Lotharigiā (tot reb⁹ aduersū nr̄e religiōis hostes egregie gestꝭ) illustrarūt:e q̄ tā illustri Lotharingie domo:tot ac tātꝭ ducib⁹ isigni reuerētiā tuā gen⁹ traxisse ꝯstat.q̄ fit:vt hāc nr̄aꝫ terre sctē descriptionē iure optio tibi deberi mihi facile ꝑsuasi:qđ clarissimi pricipes e nobili Lotharigoꝝ familia originē trahētes eā regionē oli armis subegerit:feroces xp̄i iimicos sūma cū laude e Iherosolymiꝫ expulerit:Iherosolymi

tanūq̃ regnum (qđ hereditario iure ad inuictos Lotharingie principes: vt insignia tua manifestissime cōmonstrant) pertinet: diu possederint. de quorum precellentiū ducū Godefredi et Balduini maximis rebus in Hierosolymarū oppugnatione peregregie gestis / hoc loco hec pauca inserere nō piguit. Itaq̃ cū primū ad Hierosolymarū menia: portasq̃ vētū est: nihil antiquius duces duxere: q̃ vrbe i circuitu lustrata: metādis q̃ oportune castris: loca ducibus: exercituiq̃ diuidere. Christiani igitur cōparato omnifariā cōmeatu quatuor locis oppugnare vrbem magnis viribus adorti: eā Hierosolymitanis acriter defendentibus: Idibus Julijs vi cepere: precipua tñ in recuperanda tanta vrbe laus Godefredi fuit qui partem muri sibi: ac fratribus ad oppugnādum assignatam primus conscendit: Balduino q̃ potestatē fecit: vt in vrbem descendēs Christianis portas recluderet: quibus certe irrūpentibus tanta cedes facta est cū in vrbe: vel maxime in tēplo: vt morientium cruor talos supergrederetur. In huncq̃ modum Hierosolyma a Christianis capta est Idibus Julij: nono et nonagesimo supra millesimū salutis āno. petiti postea latebris prodeuntes Christiani numero paucissimi Hierosolymis habitare consueti: quibus ostēdētibus vbi dñs Jesus in horto captus: vbi verberatus: vbi passus: vbi deinde obseruatus: et vbi demum ascendit celos didicit ois ppłus. His per octo dies summa deuotione obitis spiritalibus gaudijs: de rege vrbi dādo agi ceptū est: quā ad creationē cū ois conuenisset Christianorum exercitus: nec vota scrutari: nec suffragia iniri oportuit: qđ ilico Godefredum de Buillon regē nō magis multitudo ois: q̃ ipsi duces acclamauere. Gestatus itaq̃ ducū hūeris ad sacrosanctū dñi sepulchrū Godefredus inter missarū solēnia accuratissime celebrata rex Hie

rosolymarũ est appellat⁹: sed is vir eximius dominiũ vrbis qđ tãta principũ: ppkorũq; Christiane expeditiõis ꝯcordia oblatũ erat: accepit: regni ꝓo titulũ: et insignia iđ se nolle dixit: qđ indecẽs: nephariũq; duceret: diadema aureũ peccatorẽ homũcione; capiti imponere: ea in vrbe: in qua saluator mũdi eternus rex spineã suo sacratissimo madentẽ sanguine coronã gestasset. ¶ Successit Godefredo Balduin⁹ ipsius frater inclytus religiõis nr̃e propugnator: q̃ inter alia a se egregie gesta Acon vrbẽ terra mariq; oppugnãs cepit: ac Sarracenos fudit: fugauitq;: inde Egyptios secũdo ꝑlio superauit: et Caliphã eorũ regẽ interemit. ¶ Hac ẽt tẽpestate oib⁹ pene toti⁹ Christianitatis ꝑtis innotuit clarissimã religiosissimi ꝑncipis Rhenati pr̃is tui quõdã Lotharingie ducis inuicti sobolẽ (vos dico q̃tuor generosissimos fr̃es) fortissime ꝓ religiõe nr̃a decertasse: neq; maiorib⁹ vr̃is inferiores eẽ: illis em̃ cũ externis et barbaris hostib⁹ pugnãdũ fuit: bellũ autẽ felicib⁹ auspicijs cũ vicino hoste a vobis susceptũ est: cũ eoq; q̃ pleraq; dogmata rhomano ritui: imo sanctis eccl̃ie doctoribus aduersa in vulgus christianũ disseminare molitus est: cui⁹ turbulenti ⁊ factiosi sectatores vniuersũ clerũ ꝑturbare conãtes iusto exercitu collecto ĩ Lotharingiã irrupere: quoꝝ vesanie clarissim⁹ ipse Lotharingoꝝ dux cũ delectissima hominũ manu sese impigre opposuit: ratus sua interesẽ ꝑfidos Lutheristas e medio tollere maiorũ suoꝝ illustria facta in hoc imitãs: q̃ de Turchis: alijsq; nr̃e religionis hostib⁹ sepissime triũpharũt. Tua quoq; ꝑstãtia ꝑsul ornatissime: ꝑnncepsq; nobilissime tãtis generosi ducis fratris tui ceptis (lz a patria abesset) nõ defuit: siq̃dẽ tu audita hostiũ in agrũ (vt dicũt) Metẽsem irruptione: magna celeritate in patriã redijsti: fratrẽ

cõsilio (parua em foris sũt arma vt scite iqt M. Tulli⁹: nisi sit ꝯsiliũ domi) iuuisti: ne patria factiosis Lutheranis succũberet puidisti: ipi demũ ancipiti bello (pugnaces tuos Lotharigos ad strenue certandũ hortãdo) interfuisti. Adfuerũt etiã hoc in tã duro ꝯflictu reliq̃ duo frẽs tui: Guisi⁹ comes rei militaris glĩa isignis: heros q̃ Valdumeus: hi pugnacissimi agminũ ductores copias hostiles (lʒ illis pauciores eẽnt) tãta vi sũt aggressi: vt eas fuderit: fusas deleuerint: deletasq̃ pemerit. Difficileq̃ dictu est: q̃ʒto animi robore iberbis pnceps heros Valdume⁹ hastã in vesanos Lutheristas torserit: ille em quũ eos acriter vrgeret: equo cui insidebat scdo: aut tertio delect⁹ est: neq̃ tñ ob hec a pugna recessit: sʒ resumptis virib⁹ maiore vi hostẽ insequut⁹ ẽ: quẽ tãta strage ꝓstrauit: vt Lotharingiã glĩosissimorũ ac christianissimorum ducũ genitricẽ a nõ mediocri belli piculo liberauerit: sibiq̃ apd optios q̃sq̃ christianos imortale nomẽ peperit. Quis igit tantã p̃cellẽtiũ pncipũ victoriã satis digne laudare q̃at? Quis deniq̃ nõ tribuat Lotharingis magnã rei militaris peritiã: q̃ cũ nũero eẽnt hostib⁹ multo inferiores: ipsos tñ magna animi strenuitate vicerũt tãta strage de factiosis ⁊ turbulẽtis Lutherane factionis sectatorib⁹ edita: vt duodetrigita hoiʒ milia aut eo pl⁹ i eo bello desiderata sint. Vos itaq̃ gl̃osissimi pncipes eternũ: ac imortale nomẽ hac tã isigni victoria de seuissimis hostib⁹ feliciter hita adepti estis: de q̃ (ne nimis euager oro nr̃a) hec dixisse sufficiat. Reliquũ ẽ p̃stãtissime Dñe: pncepsq̃ eminẽtissime: vt hoc opusculũ ciuitates: port⁹ maris: insulas: ac terre sctẽ loca ꝯplectens sereno ac hilari vultu suscipias: boniq̃ ꝯsulas hasce lucubrationes: q̃s tibi ꝟtutũ oim cumulo fulgẽti Bartholeme⁹ a Salig niaco dignitati tue deditissim⁹ dicare nõ ẽꝟit⁹. Bñ vale famuli tui nõ imemor.

¶ D. Bartholomei a Salignaco apl'ice sedis pthonotarij / et equitis aurati / orō de laudib' inclyte Terre sancte / q̄ pemiss loco est / ī Itinerariā terre pmissionis / rerūq3 sacrarū inibi descriptionem.

Nter reliqua quib' oblectat mēs humana velut singulare est cōdi ti a deo orbis cōtēplatio: inibiq3 cōtentarū rerū cognitio: vñ Solomon ille sapiētissim' veraciter dixit. Cūcte res difficiles: et non pōt eas hō explicare sermone. Nō satiat oculus visu / nec auris implet auditu. et philosophus ille insignis Stragirita affirmat: quo loco summā philosophiā3 miro ingenio aggredit: q sensus visus / atq3 auditus magis diligimus: quia multarū rerū nobis differentias ostendūt. Sed et regius ille pp̄heta Dauid suetus in ethereos tre meatus: super vniuersi mira contēplatione exclamat. Dñe dñs noster q̄3 admirabile est nomē tuū in vniuersa terra. Uerū enimuero id licet lōge lateq3 pateat p orbē terrarū: nec sit omnino vspiā quid loci: aut rei qd nō dei optimi maximi potētiā: sapientiā: bonitatē clare oñdat: singularissime tñ in terra illa quā sctā3 merito vocam': terra diuine pmissionis clarius visit: q̄ppe in q̄ p̄ter tot excellētia dona nature: infinita ppe hūane saluatiōis mysteria cōmōstrāt: vt indignū plane sit ea mortaliū latere memoriā: q̄n poti' p nature oblectamēto: ꝛ p amoris in deū augmēto: dignissimū est in multoꝝ notitiā ppagare. Mihi ḡ nup. i. Anno dñi. M. cccccxxij. a lōgissima ꝛ laboriosissima pegrinatiōe in Galliā reuerso: visum est opepreciū fore si regiones maria: flumina: mōtes: vrbes insignes: ꝛ cetera oia que vidi in cōmētariolū redigerem: quo me

Contēplatio nature iucunda.

Deus est vbiq3.

Nō opis.

aliquando oblectarē: memoriaq; tenerē: ac amicis meis (ne sepe idē narrare cogerer) q̄q̄ incultum: inornatūq; legendū exhiberem: nam a cunabulis mihi innatus cōcreuit affectus vel proprij quippiā: vel alieni moliminis in cōmunem frugē referre. Proinde in p̄sentia scriptis iuuabor p̄decessorum: quoad nostris si que forsan obtinget ratio: lucem accipere liceat. Inter hec si q̇d rari: si q̇d nostratiū: si q̇d (vt aiūt) nō triuiale: in manus incidat lectu dignū: pro mea virili pmere conabor: et in hoc cōmentariolum aceruare: in quo quasi facto periculo pleniter cōfido cōplexurū me quātū ad rit⁹: ac mores fidei attinet descriptionē: terrarū Sancte Indie: Surie: Mauritanie: Arabie: Armenie: Georgie: Turquie: Crete: Cypri: Albanie: Cephalonie: Sclauonie: Friole: et Istrie: q̄ futura sit amenissima audiētib⁹: legētib⁹ vtilissima. Porro ne qua hesitatione corripiaris lector cādide: testor deum humani generis saluatorē (cui⁹ vnico amore has regiōes pagraui) nihil me inseruisse: qd̄ nō oculis ipse viderim: aut diligētissima puestigatione: narrationeq; fideli fuerim sciscitat⁹. Ceterū qm̄ omnis ordinata descriptio certum pricipiū petit: quo rei summa facili⁹ imaginatione cōcludi possit: sit nostre narratiōis scopus ista Itinerarij in terrā sanctā breuis: ac fidelis descriptio: in qua nec dubia: nec nenias: aut sermones gerris (vt dicit) siculis vaniores: sed vera: sancta: experta: cōplectar nō pōposo verborū fastu: sed simplici et intelligibili stylo: quibus fides idubia citra periculū veritatis possit: et debeat adhiberi. Id vnū benigne Lector oratū te velim: vt si i hoc opusculo quid incultum cōperias / boni cōsule: errorem corrige. Si quid a sensu et experiētia tua alienum legeris: vt est de ouibus Cypri:

Comitas auctoris.

Terre in hoc descripte.

Fides scriptorum.

Scop⁹ libri.

Gerre sicule.

de pomis Palestine:de piscib⁹volātibus:ꝛ mil-
le similia:non mox nasum suspendas:nō dentē
acuas theoninū: q̄ nūq̄ʒ forte limite paterno pe
dem extuleris:credens nusp̄iā nisi in horto ma-
terno Brassicā crescere. Noris autem vel vnū:
si reliqua ignores omnia:Catalepsim hanc vir
gilianam: nō oīs fert oīa tellus India mittit
ebur:ꝛ reliqua. Quo dicto missis ambagib⁹ cō-
mentariolum hoc nostrum nuspiam añ impres-
sum/vel scriptū aggrediar:oīa que peregrinanti
bus cōmoda fore iudicauero ad amussim narra
turus:vt legētes diuino pneumate duce Terrā
sanctā visitaturi. Primū mēte:deinde oculis sa
crum iter contineāt. Ne autē ignotas predas se
qui:aut nodum in scirpo querere videar:res mi
nimas ꝛ quadrātum scrupos lōgius ablegabo
Principio ergo Hierosolymā petitur⁹ Christia/
ne frater:mysterioꝝ humane salut̄ purū amo-
rem corde concipe:per quē dignus quoquo mo
do fias terrā illā pedib⁹ calcare:in qua tot sunt
gestoꝝ dei/ꝛ Christi loca īsignia:vt his narrā-
dis ne dicā plustrādis:nec dies:nec etas suffece
rit hoī Christiano. Sunt preterea q̄ʒplurima in
regionibus illis:que pijs animis mirū generāt
deuotionis affectum. Quis eñ etiā facundissi-
mus valeat enarrare quot Anachorete: quot
Cenobite:quot Monachi solitarij:quot castis-
sime ꝓgies de Armenia:Georgia:vtraq̄ʒ Chal
dea:Syria: Perside:India:Ethiopia: Media
Nubia:Nabenia:Grecia:alijsq̄ʒ nationibus:cē
teni:ducenteni ; plures paucioresve procedūt
in spiritu vehementi:loca incolunt sancta:pere
grinantur: flectunt genua:manus in sublime tē
dunt:oculos leuant ad sydera:terram sanctam
proni osculantur:imo verius pre cordis dulce-
dine lambunt:adorant quencumq̄ʒ locum quo

Pulcrum adagium.

Acre dicterium.

Docta paremia.

Preparatio peregrini.

Religiosi terrā sanctā incolētes.

Signa mire deuotionis.

Mysteria terre scte.

Mons caluarie.

Odor locorum sacrorum.

Plato.
Pithagoras.
Appollonius.
Jarchas
Methodus peregrinationis.

diffidite vos victoria potituros. Cui em̄ non libeat christiano arcum tēdere: ensem vibrare: excutere lanceam pro illa terra in qua pius Jesus cōcipit: nascit: enutrit: ambulat: p̄dicat: pascha celebrat: sacramenta instituit: patrē orat: angelico mynisterio aiatur: patit: morit. Testor piam Christi crucē: atq3 adeo euāgeliū ip̄m: horū oim tam recētem: ac plenā in locis sacris extare memoriā: vt hodierna luce oia contigisse credas cādide lector. Properas ad Caluarie mōtem: quo Jesus gestata pijs humeris cruce qua vtriusq3 hemisphérij molē sacrauit: credas eo ipso die p agi passionis mysteriū. Accedis ad sepulchrum mirum dictu quātus amor mētem accendit: quā dulcissimus odor occupat nares. Quid ergo mirādum: si cultores verissimi nois Christi terram illā noie/ac re sanctā videre: ac lustrare totis animis affectāt: quā Catholice ecclie diu noctuq3 psalmis et hymnis decātāt. Plato egyptū: Pythagoras mēphiticos vates: Appolonius persas adeant: pertrāseat hic caucasum: preterea Albanos: et scythas: et massagetas: penetret Indiā miretur Jarchā aureo trono residētem: repetat Egyptū: contēpletur mēsam solis in sabulo. Ceterū tu christiane frater pete Venetias: trāsi mare tuto nauigio: traijce in Asiā: in terrā sanctam ascēde Joppen: Ramā: sacrosanctā Solymā ingredere: trāsi cum pastoribus in Bethleē: Nazareth venerare: p̄sepiū: sepulchrū exosculare: vbiq3 mirare archanū dei sup oim salute ꝯsiliū ⁊ vbiq3 locoꝝ ditissimarū veniaꝝ marsupijs locuples repetes natale solū. Jlli meras nugas audiere: et hoies videre mortales: quibus nil numinis inerat tibi omia deo plena occurrēt: hic virgo brachijs gestans tenellū infantem: ⁊ despicabili loco sub rupe ponentē. Si Bethleē visitas (deum immor-

talem)que lachrime? que suspiria? dum audis angelicos hymnos: pastorũ colloquia: ꝛ celestẽ lucem vides ꝑmicare. Quid suaui⁹: quid ve iucundius quã de his mysteriis per clarissima signa doceri: felix ille cui datur nõ solũ visere: sed et viuere: ꝛ mori in his terris. Fateor tibi amice lector he me impulerũt cause: vt arduã hanc peregrinationẽ adirem: et hanc piã memorie sarcinam stylo qualiquali conscriberẽ in hoc cõmentariolo: qui volentibus terrã sanctam adire loco enchiridij esset: quo viso de omnibus doceretur. Porro ne vrceũ pro amphora (qđ dicit) videar formare: libellũ hunc ꝑ amenitori lectione habe primũ quisq̃s nouarũ rerum noscendaꝝ desyderio flagras: deinde tu sacre scripture lector hoc libello tuo labori consule: ꝛ sacrorũ locoꝝ (quib⁹ sacra pagina abũdat) hic accipe notionẽ: postremo vos diuini verbi ꝛ sacri euãgelij predicatores hunc libellũ manib⁹ tenete: ꝛ dum res postulat Christi mysteria locoꝝ Graphica descriptione populo declarate: ad hoc em̃ vnice vobis hic libellus conducet.

Adagium pulchrum.

Utilitas operis.

Peroratio authoris ad lectores.

¶ Diuisio Libri.

AGem⁹ vobiscũ christiani lectores q̃ sincerissime: ꝛ vt hui⁹ libelli nr̃i res oẽs q̃si in numerato cognoscere possitis: strictim singľis Tomis res cõtẽptas cõplectemur: quomõ Nauarcha noster inter nauigãdũ crebro nobiscũ egit: vt recordor e prora iacẽtes in cõtinẽte regiones a lõge demõstrãs. Sic sic in preſẽtia agim⁹ his Tomis velut ꝑ trãsennã (qđ dicit) toti⁹ libri amplã regionẽ vobis ostendimus. Profecto qꝛ rem sacrã agim⁹: ꝛ regio ꝓphete intra sacrosctĩ tẽpli parietes libuit psallere in psalterio decẽ chordarum: libeat ꝛ nobis totius libri materiam denis Tomis percensere: quibus arte: ꝛ ordine tactis:

Uidere per transennã.

Ratio decez Tomorum.

plectro scriptoris dulcis sonus resonabit.
¶ Primus Tom⁹ Venetiarũ vrbem: Parẽtie portũ: Istrie sitũ ⁊ mores: Aureũ mõtem: Golphũ Auelone: Garganũ montẽ: Albanie fines: Chymere ⁊ Panthere descriptiones continet: et habet capitula. vij.
¶ Scḋs Tom⁹ insulã Corsice. Corphonẽ ⁊ Tarẽtũ vrbes. Jacyntũ. Cefalonie insulã. Cretã Cãdiã vocatã: et Modonã in Hellespõto pulchre explicat: et habet capitula. vj.
¶ Terti⁹ Tom⁹ illustrẽ Rhodũ. Castrũ scti Petri. Insulas Choon. Leros. Tylos: Nysuros Charquis. Syrnis. Lymonis ⁊ Golphi Satalye historiã cõtinet: et habet capitula. ix.
¶ Quart⁹ Tom⁹ regnũ Cipri. portũ Lymessõ. Salinas mirandas. Leucosiã: et Famagustã vrbes: montẽ crucis. Paphos metropoliꝫ. Miracula terre. Historiã regis Britãnici adamussiꝫ explicat: habetqꝫ capitula. vij.
¶ Quint⁹ Tom⁹ de dimẽsiõe Palestine. i. Terre sctẽ. De natura soli et ꝓuẽtib⁹. de regno Juda ⁊ israel. De Syria. Arabia ⁊ Galilea. De termis t͛re ꝓmissiõis a fluuio egypti: ⁊ mag͛ Eufrate: Dan ⁊ Bersabee. de sortib⁹ tribuũ vltra citra qꝫ Jordanẽ graphice disputat: ꝯtinetqꝫ ca. vij.
¶ Sext⁹ Tom⁹ ḋ ritu ꝑegrinoꝝ i portu Joppe De itinere in Solymã sanctã. De Rhama veteri. De Emaus siue nycopoli. de Lydda ⁊ Dorcade. de mõtib⁹ Hierosolymitanis. de situ sctẽ vrbis ⁊ spacio: ⁊ noib⁹. de distãtia ei⁹ ab isignioribus locis pulchre ꝑtractat. ⁊ cõtinet capl'a. vij.
¶ Septim⁹ Tom⁹ de locꝭ sacris vrbis sctissime de Cenobio mõtis Syõ: ⁊ de ei⁹ sacellis. de Cenaculo magno cene sacrosãcte. de mõte Caluarie lõge sacerrimo. de tẽplo gl'iosissimi sepulchri de scti sepulchri fabrica. de ritu militũ creãdoꝝ ordine narrat. continetqꝫ capitula. vij.

¶ Octauꝰ Tomꝰ d' sacellis tēpli. s. sepl'chri. De varijs natiōibꝰ xp̄ianoꝝ i tēplo ⁊ eoꝝ Sacris: de alijs natiōibꝰ xp̄ianoꝝ p terrā sanctā: de ꝯparatiōe epoꝝ: orientaliū: ⁊ occidētaliū: de spurcis morib9 Agarenoꝝ ⁊ Sarracenoꝝ: de Sacellis i atrio tēpli. De portꝫ vrbis Hierusalē: de ꝑtorio Pilati ⁊ Lycostratos: de gemina sentētia plata in Christum: de templo Solomōis seriatim perdocet: continetq capitu. viij.

¶ Nonꝰ Tomꝰ de valle Josaphat: de torrente Cedrō: De sepulchro ꝟgis gl'iose: De Gethsemani ⁊ Bethphage pagis: De ꝓbatica piscina De mōte Oliueti: De Bethania illustri: De hierico ⁊ roserijs eiꝰ ⁊ mōte q̄rātane: De Decapoli: ⁊ Galilea: De Jordane ⁊ mari mortuo. De Nazareth iclyta: ⁊ mōte Thabor: De pētapoli: ⁊ statua salis: De Cana Thyberiade: Corrosaym Bethsaida: Bethulia: Tyro ⁊ Sydōe pulcherrime docet: continetq capita. x.

¶ Decimꝰ tomꝰ: de valle Syloe: de Natatoria: De agro Acheldemach: De domo Symeonis senis: De castro mali consilij: De Terrebyntho ꝓcera: De monticulo Abacuch: De illustrissima vrbe Bethleē ⁊ eiꝰ sacris locis: De tēplo magnificētissimo loci natalis dn̄i. De miraculo ibi facto: De Cenobio diui Hieronymi: De valle Raphaym: De mōte Jude: ⁊ domo zacharie: De sepulchro abbatꝫ Chariatot ⁊ fratrū eiꝰ: de regno Gaze: De oppido Buticelle: De antiq̄ ⁊ noua Ebrō: De ilice mābre: de agro damasceno: ⁊ ortu Adā: de vineis Engady: ⁊ hortis Balsami: de Cenobio Joānis Baptiste ⁊ miraculo reliq̄arū eiꝰ: De mōte Carmelo ⁊ miraculo fontis p ordinē differit: continetq capitu. vj.

¶ Conclusio operis.

Epilogꝰ cū historia regressiōis ⁊ ꝑorōne auctorꝭ ad p̄ricipes xp̄ianos ꝓ recuꝑatiōe iclyte rhodi.

¶ Prim⁹ Tomus Venetiarũ vrbẽ. Parẽtie portũ. Istrie sitũ ꝛ mores. Aureũ montẽ. Golphum Auelone. Garganũ montẽ. Albanie fines. Chimere ꝛ Panthere descriptiones cõtinet: ꝛ habet septẽ capitula. ¶ Caput primum.

¶ Incipit prim⁹ Tom⁹ de vrbe Venetiarũ.

Enetie itaq; vñ omniũ ꝓsperrima in Terrã sanctã est nauigatio: site sunt in sinu maris Adriatici: q̃rũ ꝓxim⁹ ꝯtinens est vrbs Paduana: quã ꝓ̃sus traiectus breuissimus est q̃nq; miliũ passuũ: lõge maior distantia ad reliq̃ cõtinentis loca. Sitũ ergo Venetiaꝝ lector nullo describẽte facile intelliges: habita insulaꝝ cõsideratione: porro vrbs ipsa omniũ nr̃i orbis est lõge p̄stãtissima: tẽplis: edib⁹: edificijs publicis ꝛ priuatis: ꝛ ornatu ꝛ sumptu supra admirationẽ excellens: lr̃atorũ viroꝝ: ac bonarũ lr̃arũ nuspiã alibi tanta est estimatio: senũ grauiũ: ac mercatoꝝ ditissimoꝝ tanta copia q̃sta nusq̃: mercimoniorũ q̃ toto orbe aut gignuntur: aut parant̃ tãta vis: vt orõnis limites excedat. In hac vrbe oĩbus edificijs orbis Europani p̄stans est tẽplũ diui Marci euãgeliste: cui⁹ corpusculũ inter reliq̃as alias depositũ mira deuotiõe asseruat̃. Extant ẽt ibidẽ diuorũ Rochi: Barbare: Lucie: Helene: aliorũq; sctoꝝ pignora techis aureis argẽteis atq; gẽmatis cõdita. Tẽplũ ꝟo ope musaico extructũ ornatu miro: ꝫ sumptu maiore erectũ est. Testudines: colũne: atq; parietes vermiculari arte: aureo ornatu ac marmoreo lapide ita cõcinnata sũt: vt nõ solũ mira varietate ac specie vidẽtes rapiãt in admirationẽ: ꝫ ẽt humani ingenij oẽm fere estimationẽ excedãt. Profecto thesauri huius templi in auro ꝛ argento: ac gẽmis preciosis: ac omni panno: colore aut lana: aut artificio prestante: tãti sunt: vt admiratione citius

Sit⁹ Venetiarum.

Bone lr̃e Venetijs in pretio.

Tẽpluꝫ. s. Marci.

citius q̄ estimatione comprehēdas. Tēplū hoc plumbeis laminis coopertum est: prominentib⁹ in ambitu quinq; turriculis p eius ornatu: quarum tyntinabula dulcib⁹ sonis oblectāt ciues. In templi porticu quatuor equi ere fusi visunt: magne antiquitatis argumenta.

¶ Secundum caput de palatio ducis venetorum.

Palatium templo contiguū est: quo serenissimus dux senatus / ac pretorius dicunt: sumptu nedum ducali & senatorio: sed regio & iperiali resplēdet: vt videri possit tanta ditione venetorum terra mariq; haud indignū: e regione cui⁹ altissima turris est: instar solis aurata summitate radijs comantibus coruscans e qua veluti specula altissima naues vndeunde medio mari velificantes mira voluptate visunt. Inter hec platea latissima: equis lateribus structa interiacet: qua senatores / institores / & optimates vrbis / de negotijs et mercibus orbis mira comitate nullo strepitu miscent colloquia. Abituris autem presto sunt quaquauersum ire libeat nauigia. Nulla eñ totis Venetijs domus cymba caret: qua placide vecteris: si quo libeat ire. Venetie muris non cinguntur: patulo mari oīa ambiente: & per singulas stratas tenuibus riuulis decurrente: ita tamen vt fontium & puteorum gratia venetensibus minime desit: ex quibus aque omniū limpidissime et dulcissime in vsum cibi hauriuntur. Admirationem' fere excedit: q̄ medio palatio fons patet: septus in modum cisterne: e quo si haurire velis gemina tibi cytula opus est: altera solida: altera perforata: quarum hec per tenue foramen guttatim fontalem aquam imbibit: illa haustam largiore riuulo in fontis orificium euehit.

Palatiū ducare.

Nauigia Venetorū.

Fons mirabilis.

N platea riuusaltus nũcupata qua mercatores frequẽti⁹ coeũt et mare reciprocis estibus feruet visitur pictura insignis ante annos plus minus ducentos facta exprimens prelium Gallorum: quo capte fuere Venetie: cui⁹ rei testis largus est Blondus: quo libro de situ Venetiarum per tractat. Huic prope est fonticus Germanorum mercatorum cõuentu insignis: cui⁹ ritus et mores: polliciamq; si describere velis: iusti voluminis mẽsuram implebis. In altera vrbis regiõe locus est Arcenas nũcupatus: quo gallee triremes: et omnia vasa bellica miris sumptibus paranť: ex quibus paruo negotio cẽtum milia hominum armatorum feruntur prodire.

Pictura antiqua.

Fonticus.

Quartum caput.

Oiro de huius vrbis publicis edificijs et edib⁹ priuatis mercimonijs totius orbis mercatoribus omniuz sub celo nationũ narrare supsedeo: quãdo res hec sit nostra supior narratione. Ceterum huius florentissime vrbis respublica q̃tum principe: Magistratu: sapiẽtissimis viris. Mercatoribus grauissimis. Populo lo modestissimo. Clero pbatissimo ⁊ oim artiuz disciplina prepolleat ceteris vrbib⁹: difficile creditu. Dux ipse nõ sanguine: nõ auro: nõ fauore: nõ muneribus: sed diuina sorte eligiť: cui in decernẽdis reipublice casibus ab oibus modeste paretur. Senectus patriciorũ Venetorum citra cõparationẽ spectabilis: videas eñ senes cano capite: erectissima statura: vita frugali: maturissimo ꝯsilio: quos pre elegãtia forme: ⁊ morũ modestia pricipes credas: aut põtifices. nullus in hac vrbe peccat impune: nemini licet grassari in

Respublica Venetorum.

Senes Venetorum.

alterũ: sed secundum quantitatem delicti pena promulgatur: et sub vigore legum libere viuitur: que omnia si perpẽdas lector amice: desines ad mirari florentem tot annis terra ac mari potentem Venetorum rẽpublicã. Babylon euersa est. Alexãdria ruinosa. Solima vastata: Roma iuasa: sole Venetie per tot iam secula propagãt imperium: vnde hoc nisi prudentia/ sapientia / iusticia: quã tenacissime obseruant: habita tamen personarũ ac nationum pro meritis discretione Gallo enim licet per Venetiarum vrbem armis ambulare accinctũ: et qua velit domo citra ducis licentiã hospitari: qđ nec Veneto: nec alteri cuiuscũqȝ nationis homini licet. Cẽseo omnino non pretermittendum hoc loco nostri libelli: cum quãto honore: et pio affectu ciues Venetorum peregrinos terre sancte recipiant atqȝ procurent. Instante eñ nauigatione/in die ascẽsionis generalis processio indicitur: et peregrini lineis vestibus amicti et rubris crucibus signati ad templũ diui Marci cõueniũt: et in choro stãtes alternatim cum optimatibus Venetorũ expectãt orationi intẽdentes. Interea pueri nobiles cursitãtes p chorꝫ varia munuscula: vt aquã rosaceam: flosculos: frõdes: nũmulos auratos peregrinis distribuunt: vna cum his gratiã dei et iter salutare innocentia puerili peregrinis cõprecantes. His factis processionẽ ineunt sociati singuli peregrini singulis optimatibus Venetorum: qui eos monent ad patientiam et deuotionem. Mirũ dictu vt populus Venetorũ accurrit quando a terra soluendũ est: nã ciues et matrone i lachrymas fere soluti peregrinos deo et sanctis commendant: vicissim orantes: vt peregrini eos i locis terre sancte suis p̃culis habeãt commendatos.

Miratu digna res.

Gallorum libertas.

Pietas Venetorum in peregrinos.

Quintum caput

Nauigatio.

B hac ergo inclyta vrbe pacti cum patrono nauis ituri in terrã sanctã Anno domini millesimo quingentesimo vigesimo secũdo die iouis mẽsis Junij sexta conscensa naui solui mus:tensisqꝫ velis ⁊ cãtato letis vocibus hymno. Ueni creator spiritus ⁊c. Nauigãtes decima die eiusdẽ mensis in prouinciã appulimus: que Histria dicitur ditionis Uenetorũ:que abest ab ipsa Uenetiarũ vrbe vigintiquinqꝫ miliaribus. Sortita autẽ creditur hoc nomẽ ab Hister filio Noe primo huius terre habitatore:qui alio nomine Hictã dicitur. Sunt qui volũt Histriã ab histro maximo totius Europe fluuio nũcupari: quod is fluuius prouinciam hanc preterfluat. Alij credunt esse Histrũ minorẽ: a quo prouincia denominatur: et hunc esse quem aduersis vndis nauigauerũt argonaute. Huius ꝓuincie prima vrbs Parẽtia est maritima ⁊ peninsula: que velut Uenetiarũ portus est enĩ. Qđ Romane vrbi Ostia fuit:hoc fere Parentia Uenetijs. Naues enĩ onerarie vndevndevenietes huc littus appellũt:⁊ merces exponũt:q̃ leuiorib⁹ nauigijs Uenetias peruehuntur. Porro Parẽtie oppiduꝫ nulla alia re insigne est q̃ꝫ qꝫ Uenetorũ sit quasi pomerium et gaꝫophilatiũ. Est etiam in hac prouincia Histrie vrbecula pusilla ꝓmunita tamẽ muris et menib⁹ que Ruuyna nũcupat:ab ipsaꝫ Uenetiarũ vrbe cẽtum miliaribus distãs:littori maris inherens:in cui⁹ cathedrali ecclesia diue Eufemie virginis corpus digno sepulchro cõditum visitauimus. Hoc loco notate boni lectores insigne miraculum. Nam in hac ciuitat e⁊ in tota fere Histrie ꝓuincia) vt fideli narratione accepimus) maior pars mulie

Margin notes: Nauigatio. — Hospi⁹. — Histria prouĩcia. — parentia. — Ruuyna. — S. Eufemie sepulchrum et miraculũ.

rum inibi nascentium claudicat. Et asserunt incole hunc nature morbum stirpis esse nō personę: ita q̄ vna generatio nō claudicātium haud acquiescit matrimonia iungere cum claudicantibus: propter certum (vt dicunt) huius deformitatis periculum. Est etiā in oriente huius vrbecule mōs mari imminēs aureus nuncupatꝰ: ex quo (vt fama fert) lapides om̄es / vrbis Venetiarū edificiis sunt excisi. In huius mōtis cōfinibus est alius mōs medio mari habitaculo ydoneo insignis: in quo morātur homines p Venetos deputati: et eorum facientes stipendia: qui maris transitum probe calleāt: doceantq̄ʒ: quo tutius Venetias peruehātur citra iacturā. Est etiaʒ in fronte dicti montis qua oriēteʒ spectat. Cenobiū diui Frācisci titulo diui Andree insigne: mari septum: quo non citra admirationem puteis effossis aqua dulcis et lympida bibitur. Huius loci cenobite inuitāte amenitate herbarum: atq̄ʒ arborum qui ad iactum balliste in latum ad duos in longum protēditur: ad seruiendū dei deuotissime inuitanť: hic etiā mire magnitudinis pisces pre perspicuitate aque marine facillime capiuntur. Ex quibus et nos q̄ʒtum esui satis esset: pręsauimus.

Mons aureus.

Cenobiū. S. frācisci

Pisces magni.

Sextum caput.

Noueritis lectores catholici q̄ Histrie prouincie primum est cōtigua Sclanonia. ii. Albania. iii. ad sinistrum Friola. iiii. Grecia deinde ciuitas Cōstātinopolitana: ita q̄ ab Histria potest quis meare Constantinopolim terrestri itinere: ⁊ inde Hierusalem absq̄ʒ maris vasto traiectu. Nauigātes ergo die martis vndecima eiusdem mēsis Iunii: relictisq̄ʒ a tergo prouinciis Romanie / Neapolis / Sicilie: et reliquis

Iter constātinopolitanum.

his adiacentibus ad dextram Esclauonia: ad sinistram ad calcem Golphi vulgariter nūcupati Auelone inter montem quēdam qui Garganus dicitur in Appulie finibus: quo loco sanct9 Michael archāgelus Gargano iusto viro apparuit. In prouīciā Albanie mari trāmisso peruenimus: et in fine Golphi stātes die mensis decimaseptima Iunij sumpta cena p duas horas ante solis occasum ipsum mare turbinibus grauiter agitatur: et tempestas ingens occidētali vento immitius flante illic suborta est: ab illa hora vsq3 ad eandem horam diei martis sequentis cum maximo impetu: vt maris vnde ad cacumē nauis frequenter ascēderent: ꝛ scapha aquis adobruta prescisso per nos fune: ne ī maius periculum laberemur submersa est: cuius tamen preciū iustum nos gallice nationis peregrini patrono persoluim9: hinc velis nostris demissis atq3 contractis nauis omnis ventorū impetui permissa fuit: qua durante tempestate: sinistramversus Albaniā prouinciā dereliquimus.

Mōs garganus.

Tēpestas

Septimum caput.

Profecto Albanie prouincia pre magnitudine sui tripartitur. Unā partē sub ditione sua possident Ueneti Alteri turcha dominatur. Reliquā inexpugnabilem ob loci naturā / ob mōtes asperrimos tenēt Albani. Hic Pautheram (quā vocant) arduissimis rupibus eleuata quam homines proscripti exules / et facinorosi variarum nationū (vt accepimus) incolunt: hi sub Albanie optimatibus pro tuenda patria ꝛ armis parādis stipēdia faciūt. Haud ptermittēdū: q huius turce pater in ea3 Albanie partē que nunc Chymera nuncupatur viginti millia equitum hostiliter miserat: qui omnes ob angu

Albania triptita.

Panthera.

Chymera.

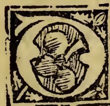
gustiam locorum: asperrimorumque montium diffi cultatem re non solum infecta: verumetiã ad vnũ periere partim cesi a pueris: et mulierib⁹. Eusta chius in cõmẽtario sup Dionysio de situ orbis refert hoies huius regionis pãthere adeo ad currendũ veloces: vt equos celerrimos cursu ex cellãt. Et hec de Albanie situ dixisse suffecerit

Cedes turcarum.

Eustachi⁹

¶ Scds Tom⁹ isulã Corsice: Corphonẽ ⁊ Ta rẽtum vrbes: Jacyntũ: Cephalonye Insulam Cretã Cãdiam vocatam: ⁊ Modonã in Hel lespõto pulchre explcat et habet Capitula. vi.

Scdi Tomi primum caput.

Die mercurij decima nona mẽsis pre dicti mari quasi tranquillato: eodẽ tamen vento licet longe mitius flã te: fulgente aurora insula Corsice cum mõtibus et vrbe Corphon di cta oculis nostris fuere subiecta: et per peritos maris et terre mõstrata. Insula hec Venete di tionis est: tenẽs in lõgitudine viginti fere mi liaria: in latitudine duodecim duobus miliari bus leuca cõstãte. Hec abest a Tarento Appu lie sexaginta milibus: ita q̃ de vna ad aliam ire volens transeat per magnũ mare predicte lati tudinis necesse est. Die vigesima mensis predi cti ob raritatem venti qui apud natuas Bo nassa dicitur: mari trãquillo Jacintum insulam pspexim⁹: quinque milibus a nobis distãtẽ: hec insula sicut diligẽti inuestigatione cognoui: est latitudinis triginta milium: longitudinis quin quaginta: vnica vrbe insignis que Janta dici tur: a qua et tota insula denominat. Vrbs mu ris caret et portis: sed pro sui tutione castro mu nitur adiacenti. Sunt tamen in hac insula plu rime domus rurestres: et habitacula villatica: est et monticulis parum excelsis et infertilibus plena: raris vineis mediocribus culta: distat a

Insula. Corsice.

Bonassa. Jacintus.

Janta.

Venetijs hec insula nongentis millibus: et ab Rhodo septingentis hinc ad manum sinistram nauigantes: reliquimus Cefaloniam insulam famosam turquie contiguam inter quas ad dextram visitur Creta illa famigerata/cum inclyta vrbe nostra etate Candia dicta: in qua totius Grecie crescunt vina prestantiora: et precipue illud albicans apud nos Maluasaticum dictum est. Unde autē Creta hoc nomē sortita sit: qđ nec syrum est nec hebreum: sed mixtum icertum est: maxime cum Creta interpretetur vocatio consummata: et cretes vel cretenses dicuntur vocatione cōsummati. Nos autem cretam albam terram vocamus. Et hec ipa terra candia vocatur forte a candore ex solis calore effecto: vt verisimile videatur ab albore Cretā dici vel Candiā: cum non legamus in sacris litteris singularem huius insule ad fidē vocationem: nec precipua in ea facta miracula nisi qđ apostolus Paulus legitur in actib9 apostolorum: capite. xxvij. Hic tempestate iactatus sed hoc ad hebraicam huius nominis interpretationē nihil alludit: maxīe cū idē Paulus eosdem cretēses infami pūerbio veteris poete suggillet: dicens in epistola. cretenses semper mendaces malas bestias ventris pigri. Est enim in hac insula esculentorum magna copia sicut et in adiacētibus Grecie prouincijs. Cuius rei vnū exemplū fidem faciat. Nam perdices que apud nos et rare sunt et p̄ciose. et veneris (vt fertur) alūne: ibi et in ceteris vsq3 ad terram sanctā prouincijs numerose sunt: et exilis precij. Mirādū plane apud nos ꝙ ibi est frequentissimum: scilicet pdices que apud nos siluestres sunt: et cōmuni opinione vulgi indomabiles adeo vt i pūerbij locū sermo abierit: q̄tuor hec esse idomabilia.

Cefalōia Insula.
creta al's Candia.

Mures: Irūdines: Anates: pdices: sʒ res longe aliter visitur. In his regionibus maxie de pdicibus. He in domibus nutriūtur magno numero: ⁊ per familiā per que officinas currunt: p omnia vt apud nos galline: et certis horis tur matim euolant ad pastum instar columbarū: ac redeunt. Quod quidem fieri creditur ex nimio calore regionis: quo vigente nonnunq̄ʒ ad antra rupium conuolant maximo numero: ⁊ ab aucupibus insidias tendētibus capiuntur. Est ⁊ aliud auiū siluestrium genus delicatum: ex q̄bus credere licet hanc insulā tale prouerbiū sortitā testimonio Pauli apostoli. Ex affluētia vini prestantissimi ⁊ carnium delicatissimarū: quibus imodice sumptis inualescit venus: quibus absentibus pereunt arcus cupidinis: iuxta illō comicum. Sine cerere ⁊ baccho friget venus Porro cū Rhodus distet a portu Joppe septingentis milib᷒: colligit̃ rite supputādo q̄ð Venetiarū vrbs distat a portu Joppe bis mille ⁊ ducētis milibus: que equipollent leucis mille ⁊ cētum regni Gallie. Summa itineris.

Secundū caput.

Insuper menti tene lector: q̄ in hac Cādie insula quidam sunt agri ex q̄bus eodem anno bis triticum colligitur: q̄ ego quidem semel vidisse memini: sed incolis res frequens est ⁊ citra admirationem: qui ⁊ id bona fide affirmarunt inter Candiā ⁊ Cefaloniā oues bis parere singl'is annis ꝑpter excellētē solis feruorē. Ager bis eodem anno triticū ꝑducens.

Tertium caput.

Die vero veneris proxima que erat. xxi. mensis predicti applicuimus Modonam ciuitatem fortem atq̄ʒ metropolim in prouincia Hellespōti: que nunc Morea nūcupatur: hec Modona Ciuitas hellespōti

est Grecie ditio͠is: adiacēs mari: distatq͡ʒ a Jā ta cētū milib⁹: mōtuosa: quā Veneti lōgis tēpo rib⁹ tenuere: sʒ a. xliij. annis subacta ē tyrānide turcharum: ꝛ facta tributaria: taliterq͡ʒ munita: vt iexpugnabilis reputet̄. His locis audiui nō sine admiratione agitari questionē de corpore sancti Leonis: aliquibus asserētibus corpus di cti sancti in illa ciuitate requiescere. Alijs vero cōtradicētibus ipsum sanctū adhuc viuere: et in vicinis monticulis latitare. Quartū caput.

Questio friuola.

Ec vrbs proditorie capta fuit a tur chis: dūq͡ʒ incole obsidionē ꝑcepe re: misso igne i oīa edificia publi ca ꝛ priuata maiorē partē vrbis icē dio cōsūpsere: volētes potius vxo res ac proles flāmis consumi: q͡ʒ i turpissimorū turcharū man⁹ icidere. Quā ob rē turche vrbe potiti ex captiuorū ꝛ iterfectorū ca pitib⁹ obtruncatis i memoriā tā crudelis victo rie ex cōpactis capitib⁹ duas altissimas turres cōstruxere: q̄ a christicolis turres martyrum ho die nūcupant̄: eo ꝙ singulis noctib⁹ pie reliquie celesti lumine decorātur: Turche vero affirmāt eos inferis destinatos. Quintum caput.

Insigne facinus.

Turres martyrū.

Rope dictam ciuitatē: alia est vrbs fortior ꝛ opulētior Corphō vocata distans a predicta duodecim milib⁹ quā cum terris adiacentib⁹ Grecia Morea: Cypro: ꝑfid⁹ turcha ꝑmit tit xp̄ianis: vt i eis sua fide: lege: ꝛ morib⁹ viuāt soluto tn̄ sibi graui tributo. Hic p̄sides ꝛ magi stratus libere creant̄: ꝛ pricipū p̄cepto paret̄. In his locis multos vidi grecos p̄sbyteros: ꝛ eoꝝ sacris sepe interfui. Hi mercimonia habēt cmu turchis: ꝛ oīa hūano vsui cōmoda leui p̄cio cō parāt̄: ē aūt vrbs sita ad mare adriaticū: meni b⁹ ac turrib⁹ fortis/imo fortissima. Sextū caput.

Corphon

Greci p̄s byteri.

Inc ꝙ nr̃o itinere pgressi/die dñico mẽsis pdicti ante aurorã tempestas alia grauior pcedẽti nos inuasit: ꝙ flãte contrario vẽto vsqȝ ad solis occasum diei martis seqntis durauit: ita vt naute ⁊ maris periti mirãtes dicerẽt nũqȝ illo anni tpe his locis tẽpestatẽ tã lõgã vidisse. Porro die martis pfata pdicti mẽsis. xxv. ꝙ tũc accidit i crastinũ natalis diui Joãnis Baptiste: circa solis occasuȝ trãqllo mari relicta Cãdia adnauigam⁹ rhodũ

Tẽpestas valida.

¶ Terti⁹ Tomus de Rhodo ⁊ reliqs ei⁹ ptib⁹.

Terti⁹ tom⁹ illustrẽ Rhodũ: Castrũ scti Petri: insulas Choon: Leros: Tilos. Alsuros: Charqs Sermis: Lymonis: ⁊ Golphi Satalie historiã cõtinet: ⁊ hȝ capitula octo. Caput primũ.

Oc tomo alta Rhod⁹ isigni iubare pmicat: ꝙ ob binas diui Pauli epistolas ad se scriptas vsqȝ i nr̃aȝ etatem metropolitanã dignitatẽ obtinuit. Hec enim alio nomine Colossus: ⁊ Rhodiani colossenses noiant. Rhodũ ꝙ diu optatã egri marinis icõmodis puenim⁹: cui⁹ laus iustũ volumẽ expostulat. Nos ad alia pperãtes ipsã Rhodũ facili pede haud tñ cõtẽ ptim pcurrem⁹: ꝙ portũ Rhodũ igressi speciosuȝ diue ꝟgini sacellũ dictũ beate Marie de philermo salutauim⁹: hic olim Rhod⁹ sita fuit loco satis excelso: tñ vrbẽ igressi ꝙꝫ humanissime a dñis ac militib⁹ diui Joãnis Baptiste habiti fuim⁹ Qui ⁊ oẽs vrbis habitatores cãdidis vultib⁹ nos accepere: tñ petita ⁊ obtẽta licẽtia a magno mgr̃o huiusce religiõis datoqȝ iuramẽto ritu solẽni a nr̃is lãguorib⁹ curati fuim⁹: adhibitis edulijs delicatis ⁊ remedijs oportunis. Hic vsqȝ ad diẽ dominicã istãtẽ ꝙ fuit vltia mẽsis pdicti morã traxim⁹ ptim ifirmitate cogẽte: ptim vt gl'iose vrbis isignia loca viderem⁹. Caput secũdũ.

Rhodus alta.

Rhodiãi Colossenses.

Maria de philermo

Rhodiensiũ dñorũ hũanitas

Secundū caput.
Rhodi portus.

Hoc temporis interuallo data licētia Rhodum perquam diligenter lustrauimus: que geminis fossis ac muris mire fortitudinis cingitur: quoniam altitudo et latitudo eorū mire excrescit. Tormētorum quas bombardas vocant: et varij generis arma mirantes dinumerauimus: que ne hic describā: in causa est: ne sim lectori fastidio tanta multitudine rerum. Attamen vt exemplo atque indicio Rhodi fortitudinem concipias lector: scito quod anno domini incarnationis millesimo quadringentesimo octogesimo vt plenius leges in scriptoribus annalium: Rhodus ipsa per turcham mahumetanum oppugnata: et trecentis hominum armatorum millibus obsessa vano molimine fuit: omnibus turchis summo dedecore re infecta regressis: ego id existimo Turrim sancti Nicholai in calce portus sitam inuincibilem esse: quippe que machinis bellicis ita munita est: vt omnes aduersos irridere possit insultus: nec nauis vlla illic tuto possit transire: nisi commeatu huius presidij.

Insigne factum.

Turris. s. nicholai.

Tertium caput.

In loco qui vulgari lingua Rhodiorum mandrachi appellatur: qui quidē locus dicitur olim fuisse portus antiquus ciuitatis Statua solis siue apollinis collocata fuit: que vastitate sua et altitudine mirabili sexaginta cubitis eleuata: tamen arte ac mole reliquas fabricas excelluit: vt inter septem orbis miracula digne numeraretur. Colossus enim nūcupatur: vt aliqui volūt a greco verbo: Κολοσσοσ. quod significat cruciatum: vnde Rhodij colossenses meruere vocari: quod Colossus geminis turribus innixus terremotu tandem ceciderit. Portus Rho

Statua Apollinis

κολοσσοσ
Portus Rhodi.

di fortissima cathena clauditur: vtrincs munitissimis arcibus collocatis: iuxta quas molendina tredecim ordine disponuntur: que non solũ fruges terãt: sed & vrbis sint propugnacula bellica: qui locus ab incolis vocabatur Trulia.

Quartũ caput.

In hac vrbe duo sunt latina cenobia: alterũ diui Augustini: qd Gallorum arte: & sumptibus fabricatuȝ est: alterum diui Francisci: in honorem virginis gloriose fundatum: ob victoriã quã domini Rhodienses contra turchas habuere: cum illic clam ingressi turpissima fuga: & cede inde fuere expulsi: locus hic vocatur sancte Marie de victoria: prope quem diui Pãtaleonis tẽplum est cuius martyris die aliam de perfidis turchis Rhodiẽses sustulere victoriam: cuius memoria annuatim solempni processione ordinis agitur. Est & principale templum diui Joãnis palatio magni magistri contiguũ: miro sumptu extructum: in quo Baptiste manus seruat: qua iesum turbis ostendit: dicens ad fluẽta iordanis. Ecce agnus dei. &c.

Cenobia Rhodi.

maria de victoria.

Tẽplũ pãtaleonis.

Tẽplũ diui ioãnis. Baptiste.

Quintũ caput.

In hoc tẽplo visitur crux enea: quã conflatam ferũt ex materia peluis qua christus in nocte cene lauit pedes discipulorum suorum: ostenditur etiã triginta argenteorum nũmus vnus: quibus Christus est vẽditus cũ alijs pie memorie reliquijs venerandis. Est & alia latina ecclesia in honorem diue virginis & martyris Catharine erecta: in cuius cemiterio sepulchrũ extat instar sepulchri dominici. Quinetiã & alia in hac vrbe grecorum et latinorum templa visuntur,

Crux preciosa.

Denarius argente⁹.

De scriptio insula⁊ Rhodi: Choō ⁊ castri.s.petri. cū alijs insulis sibi adiacētib⁹ Insule Rhodio⁊.

hodus insula est latitudinis viginti milium/longitudinis autem quadraginta: ⁊ habet sub se plures insulas. Choō/que vulgariter lango dicitur. Castrum sancti Petri: in continente quo Alicarnason ciuitas suo dionysio olim famata erat. Hic Leros: Tylos: Nysuros: Charquis: Sermis: Lymonys ⁊ plures alias ī Cipro: Morea: Constantinopoli ⁊ Hierusalē sed inani de his titulo gaudētes: quia a turcha fidei orthodoxe inimico vi tenentur: vt mirari liceat/quomodo panis filiorum israel canib⁹ traditus sit ad deuorandū. Septimū caput.

Canes mirāde conditionis.

Duerte lector ꝙ in predicto sancti Petri castro canes mirande conditionis pro castri custodia habentur hoc ordine: vt qualibet nocte viginti quatuor ex eisdē canibus se diuidūt per diuersas partes castri circūeuntes: qui si quem infidelem obuium habeant: miro cognoscunt ingenio: mox ꝙ dilacerant: christianos vero multis blandicijs exceptos ad castrum deducunt sine omni molestia. Quod quidem fidei christiane pulchrum ⁊ idubium est argumentum. Octauum caput.

Rchiepiscopat⁹ Rhodi (vt bona fide accepi) i annū prestat sexcētos ducatos: at magnus prior sancti Joānis est archepiscopo ditior. Hunc vidi offerre sacrum in die festo sanctorum apostolorum Petri ⁊ Pauli cū baculo: mytras ⁊ anulis instar episcoporum: cuius rei causam me mirante/intellexi eū solū Romanū pōtificē vt supiorē venerari. Hic etiā magn⁹ magister olim potiebatur prefectura prouincie Euboie ab euboico

Dignitas magni magistri. Euboica puincia.

mari nominate: qd nunc dicitur baliuium nigri pontis: et etiã possidebat vrbez sancte Marie i Antiochia: at nunc prothdolor res Rhodiorũ longe aliter habent. Nonum caput.

Poterant hec de Rhodo dicta in p̄sentia tibi lector sufficere: nisi miseranda christiani nominis calamitas et nobilissime insule Rhodiane exilium p̄ turpi christianorũ principum ignauia funebri cõtione mihi deplorãduz videretur: sed quia res est nostro maior ingenio atq₃ sermone: hec prouicia alijs cedat: maxime quod aliũ locũ et ingeniũ liberũ tãta res postulat. Nos autem supradicto die dominico vltima mẽsis supradicti circa noctis crepusculum (vt mos est) cepimus nauigare: ꝛ Satalie golphum attingentes ingens periculum metuebamus. Est em̄ mare hoc loco tam formidolosuz: vt Helena Cõstantini imperatoris mater Solima rediens vnuz ex clauis dominicis in mare hoc loco vt mitesceret demersit. Tãta ē etiã huius maris malignitas: vt pṽerbij loco dicat: nullus Satalie golphũ trãsnauigat: q̄n beneplacitorum suorũ bona parte obliuiscat. Hic tamen trãquillitas vulgo bonassa dicta nos tenuit: ita vt p duos dies parũ pfecerim⁹ nauigãdo: donec tertio die vẽtus ab occidẽte flans nos arriperet: vt relict̄ pṽicijs castri rubei / Calcidonie ꝛ alijs i Turq̄e cõtinẽte sitis Cipro appropiq̄rem⁹: Calcidonia hec alio noīe charta ꝛ minor Asia vocat: quã a sinistra reliquimus.

Deploranda rhod⁹.

Satalie golphus.

Clauis xp̄i mari īmissus.

prouerbiũ marinum.

Tom⁹. iiij. de regno Cipri ꝛ ei adiacẽtib⁹.

Quart⁹ Tom⁹ regnũ Cipri: portũ Lymesson: salinas mirãdas: Leucosiã: Famagustã vrbes: mõtẽ crucis / Paphos metropolim: miracla terre. Historiã regis britannici ad amussim explicat: habetq₃. cap. vij.

Primum caput.

Portus limesson. Pisces volantes.

Abbato autem die scilicet sexta mẽsis Julij oriente iam sole regnum Cipri attigim⁹: et in portum ruinosum quem limesson vocãt proue=cti inter nauigandũ (mirum dictu) pisces plurimos ad iactuꝫ vnius arcus se in aera leuare atq̃ volare prospeximus: in hoc portu mansimus vsq̃ ad diem martis rerum nouarũ huius patrie curiosi. Accepi aũt relatione fide digna nutriri in Cipro murilegos quos Catos dicimus: qui continuo venationi viperarum: Camelionum: ⁊ aliorum reptiliũ: (quibus terra abundat) insistẽtes: leuant patriã magnis periculis. Est autes Ciprus mõtosa: petrosa: calida: sꝫ saccaro/ Bõbace/ Sale/ Cerico/ ac bysso alijsq̃ varis opibus ac mercibus abundãs: que vili precio comparãtur.

murilegi vipas venantes.

Cipri descriptio.

Secundum caput.

N regno Cipri due sunt vrbes ceteris prestãtiores Leucosia: et Famagusta. Reliqua pars plena ruinis. Nam regis Anglie quondam filia sanctorum locorum feruens amore hierosolymã profecta est honesto sodalicio: que cum Ciprũ ingressa esset: et Cipri regẽ saluicon ductus gratia salutaret: voti quidem compos euasit: et a rege humaniter fuit recepta. Ceterum inter comedendum et colloquendum (vt fieri solet) impudicus rex speciosissime regine flagrans concupiscẽtia: et hospitalis iuris oblitus: vi eã opressit. Que pbe dissimulata interiꝫ iniuria: ⁊ peracta peregrinatione in regnũ suũ rediẽs defuncto iam patre fratri regnãti turpe ludibrium exposuit: et de tanto scelere vindictã postulauit: rex nil moratus instructa classe nauigat

Leucosia pulchra. Famagusta fortis.

Ultio regis anglie in regẽ cipri.

ulgat Ciprum: et fugato rege Cipri regnum est demolitus.

Tertium Caput.

Hoc tépore regnũ Cipri potestati Venetoꝝ subiectũ est: de quo tamẽ Veneti soluũt turche annuũ tributũ quatuor miliũ ducatorũ. Incolũt autem Ciprũ maxima parte greci christiani: tametsi in multis ceremonijs differãt a ritu Romane ecclesie: nec ideo tamẽ damnãdi sunt: nisi credamus fatue hominũ salutem consistere in ceremonijs: aut magis fatue extra Romam neminem posse saluari. Hoc loco scire vos iubeo boni lectores longe aliter rem se habere: q̃ pleriq per occidẽtem ignoti hoies credũt. Credunt em̃ nuspiam esse christianos: q̃ in Europa / et p occidẽtẽ: cũ reuera per totum orientem innumeri maneant christiani: adeo vt ausim dicere: in Armenia: Ethiopia: Perside: Chaldea: Egypto: India: et alijs regionibus reperiri triginta christianos contra vnum saracenũ: sed hi quoniã imbelles sunt: forte scõꝫ Euãgelij Christi modestiã: ideo Turche dominãtur eorũ quibus soluẽtes tributa quiete viuunt in sua fide et religiõe. Soli em̃ p̃sides: iudices: ⁊ magistratꝰ sunt Turche: ⁊ sarraceni: reliqui fere omnes christiani / qui absq dubio maxima auxilia afferrẽt principibꝰ christianis: si in terrã sanctã sub vexillo crucis expeditionẽ pararent. Et nos ipi peregrini Grecie vrbes peragrãtes audiuimus optimates / ⁊ plebem nil magis velle: ac optare q̃ vt principes Occidẽtis conflato exercitu pro recuperatione terre sancte et Orientalis ecclesie mare trãsirẽt dicentes se maxima subsidia et comeatum / et militũ prestituros. Nunc ad Cipri descriptionẽ

Cyprus sub ditiõe Venetoꝝ.

Quã magnus nũc rꝰ xpianorum sit in terra sancta.

Exhortatio ad p̃ncipes christianos.

Abundantia salis miranda.

Hic prope portum ruinosum sallinarium nūcupatum per duo fere miliaria in valle diffusa: ac littori maris propinqua: singulis annis mira gignitur salis abundantia ex aqua dulci cōgelata/et virtute solis decocta: que iudicio meo vsui totius orbis sufficeret. Porro de huius salis generatione et ꝓuentu: varia est prudentium virorum opinio. Nam alij id attribuunt virtuti solis et aque: alij credūt terre vim quandā inesse mirabilem: reliqui in miraculū rem referunt: qđ scꝫ diuus Lazarus olim hac iter peruenire faciēs/ siti estuās: a muliercula botrum sibi dari petijt: qua per irrisionē respondēte terrā esse salis ꝙ vini feraciorem: sic ita sanctus ait. salem gignat deinceps terra nō dulcem vini liquorē. Uerum id lector dijudica: ego nec ꝓbauerim sane: nec reprobauerim.

Miraculū pium.

¶ Caput quartum.

Est et ꝓpe eandē ciuitateꝫ Salinarum duodecim milib⁹ distans mōs excelsus/mons Crucis nūcupatus vt incole asserunt/omnib⁹ terre mōtibus altior: in huius montis cacumine sacellum extat fabrefactū: in quo Crux visitur prodigiose virtutis: quā ferūt incole tempore passionis Christi fabricatam fuisse: et quoniā extenso per eam Jesu nimis arta fuerit: reiecta est. Ciprij asserūt esse hanc crucē boni latronis. Reliqui ꝓ vero putāt vere crucis Christi partē huic esse inclusam: cuius virtute crebra fiant miracula: ita vt nobis presentibus illustris quedā domina per hanc crucem ab immūdo demone fuerit liberata. Est aūt vndiqꝫ incastrata argento: sumptib⁹ cuiusdā nobilis viri ex Gallia: ne frustratim in partes secta tolleretur.

Mōs crucis ceteris mundi excelsior.

Crux boni latrōis.

Miraculū crucis.

¶ Quintum caput.

Ons hic (vt dixi) altissim⁹ est: ⁊ accessu⁊ difficilis itineris / scȝ duaꝝ noctium in ascensu: iuxta quē ad triginta miliaria vrbes sunt insignes vt diximus / Famagusta omniū vrbiū fortissima: ⁊ Leucosya pulchra in qua requiescit corp⁹ diui Joannis mōtisfortis: ex cuius tumba continuo dulce scaturit māna. Alia ciuitas in hoc regno antiquissima / atq metropolis Paphos dicit̄ / vetustissimis autoribus celebrata: in qua septē fratres machabei vna cū matre inclyto martyrio coronati sunt. Nos autem hoc phanū subterraneū in honore martyrū septē sacellis distinctū: multa deuotione ingressi sumus: singuli septena luminaria accensa gestātes. Jn huius loci medio fons scaturit largissimis aquis: que pote a febribus curare creduntur.

Corp⁹ scti ioānis mōtisfortis.

Paphos i q̄ septē machabei cū m̄re martyriū susceperunt.

Fons salutificus.

¶ Caput sextum.

Aphos ruinis plena videt̄ / templis tamen frequens: inter q̄ latina sunt p̄stantiora / in quib⁹ ritu romano diuina pagunt̄: ⁊ Gallorū legibus viuitur. Fructus canamelle abundat / ⁊ vili emit̄. Vina p̄stātia colligunt̄: vn̄ botrus Cipri sacra i scriptura laudat̄ mire magnitudis: sapois p̄cipui: vt recte Solomō dixerit. Botr⁹ Cipri in vineis Engadi. Jn Cipro ēt poma q̄ paradisi vocant: crescūt miranda: figura cucumeris magnitudinis visende: planta magis q̄ȝ arbore cuius folia quatuor palmos habent in latū: lōga ad humani corporis staturā. His pomis grana isunt fere cētena: figure sphericе / lōgitudine trium digitorū vel circa: que decorticata humano vsui seruiūt. Arbor hec triū annorū periodo emorit̄: et ex radice eius renascitur alia.

Botrus Cipri.

Poma paradisi q̄ȝ miranda.

¶ Caput septimum.

Oues ad mirāde q̄litatis.

Oues Ciprie parum laudande/ sed admirande: villo magis q̄ȝ lana teguntur. Carnes sapore graues: odore grauiores. Aries hic visitur septicornis: cauda prodigiosa in longum habens tres pedes: in latum vero paulo minus: ita vt singulis arietibus bige q̄bus caudas post se trahant alligantur: q̄d nisi credas lector atq; auditor: in Ciprum vade spectatum. Aries decem solidis gallice monete venditur: quod si queras: quare tam ignobile pecus nutritur? respondeo ob lanam villosam ex qua tapetes/ ꝛ reliqua stragula iuncta lana caprina conficiūtur. Nam carnes (vt dixi) sunt esu difficiles: cauda tamen reliquo corpore paulo delicatiore. Aer plerūq; in Cipro pestilēs est quo fit vt multa venenata animalia ibidē nascātur: inter que est quoddam genus insectorū/ q̄d locustas vocant: nascitur borea flante per Ciprum: infestum terrenascentibus: adeo vt agminatim per aerem feratur: ꝛ vbi ceciderit/ virentia queque deuorat. Terremotus etiam in Cipro frequens est: quo multa plerūq; edificia subruūtur: q̄re habitatores Cipri humiles domos ꝛ fere subteraneas incolunt: cum altiores casus euadant: iuxta illud poete. feriunt summos fulgura montes: ꝛ illud. humili casa securius dormitur. Tum ob aeris temperiē: vt frigus captēt opacum. Est enim mirus illis regionibus calor estiuis temporibus: adeo vt domibus rarissimi dormiant: timentes calores inclusos parietibꝰ sed ī pomerijs/ viridarijs/ ꝛ hortis lectos sibi parant in hunc modum. Eligitur medio horto arbor frondosior: a cuius ramis suspensa propendent tentoria: inter que stratus honestus componitur: ꝛ sic per hortos tentoriatim dormitur

caude arietum admirabiles,

Locuste Cipri.

Terremotus Cipri.

Accubitꝰ Cipri.

tāta securitate: vt puelle ac matrone illustres sole dormiant citra omnem incursionem: nec q̄s audet cubiculum inerme erumpere/timēs legū vltionem. Quinetiā omnis mundus muliebris. his repositus tentorijs manet tutus a furibus. Vigent enim leges in his terris: nec quisq̄ alteri citra mulctam est iniurius: adeo' vt si qui gladijs dimicare inceperint: mox exhibiti iudici pugnis/amputatis dāt penas: que lex etiam inuoluit plerunq̄ extraneos. ¶ Quintus Tomus.

¶ Tom⁹ quint⁹ de dimēsiōe Palestineid est terre sancte. De natura soli ꝛ puētibus. De regno Juda ꝛ Israel. De Siria/ Arabia/et Galilea. De terminis terre pmissionis a fluuio Egypti ꝛ a magno Eufrate: Dan: ꝛ Bersabee. De fortibus Tribuum vltra citraq̄ Jordanem graphice disputat: continetq̄ Capitula septem.

Soluentes Cipro die martis sequēti mēsis Julij circa meridiem nauigantes per medium maris/ita promouimus: vt die Jouis sequēti hora meridiana Terrā sanctā/et portū Joppe e naui videremus. Speculantes autem terram illam sanctam alonge per tot labores ꝛ anxias curas q̄sitā/pmū mire omnes gauisi sum⁹. Hinc qui gemitus/ q̄ suspiria: que lacrime i nobis q̄s dicere sufficiat? Ali⁹ gaudio tacitus secum orabat. Alius voce elata velut amens pre deuotione cantabat. Alius genu flexo/iunctisq̄ manibus adorabat. Omnes autē in hos dauitici psalmi versus erupimus. Ecce introibimus i tabernaculū domini. Adorabimus in loco vbi steterūt pedes eius. Si dedero somnum oculis meis: ꝛ requiē temporib⁹

Gaudiū terre sancte vise.

meis: donec inueniam locũ domino tabernaculum deo Jacob. ¶ Caput secundum.

Acti ergo tutum portũ Joppe: ꝛ cõpotes voti effecti gñalem Terre sancte dſcriptionẽ aggrediemur: id postulantibus loco ꝛ tẽpore: vt scʒ de huius inclyte Terre situ/ dimẽsu/ ꝓuentib⁹ disseram⁹. Ergo Terra hec sancta ipa est tot celebrata sacre scripture preconiis: toties dei ore laudata: ꝛ israelitico populo ꝓmissa: vnde hec terra promissionis in scripturis vocatur. Hec per victoriosissimũ ducẽ Josue (teste ei⁹ libro) duodecim tribub⁹ est diuisa in funiculo distributionis: deletis in ea septẽ nationibus famosis: cesisq̃ regibus triginta duobus. Huius terre pars vna regnũ Juda nũcupat̃: ↄtinẽs sortẽ duarũ tribuũ/ Jude ꝛ Bẽiamim: altera pars regnũ Samarie: quod regnũ Jsrael vel decẽ tribuum noĩatur: hec duo regna cũ ꝓuincia philisteorũ maritima/ cũq̃ Decapoli. Terra sctã est a cosmographis Palestina vocata: que magne Syrie pars est. Porro Syrie triplices apud scriptores legũt̃. Syria Mesopotamie/ Syria celes et Syria phenicis. Est ꝛ Syria damasci alˀs Syria Lybanica dicta. Quinta aũt magne Syrie pars est Palestina: a nobis terra sãcta dicta: q̃ in tres portiones secat̃. Prima est cuius metropolis est sctã Hierusalẽ: cõtinẽs mõtes ꝛ colles Judee: que extẽdit̃ ad mare mortuũ atq̃ desertũ Cadesbarne. Scda est cui⁹ metropolis est Cesaria maritima: q̃ totã Philisteoꝝ regionẽ ↄplectit̃: incipiẽs a Petra icisa/ q̃ castrũ ꝑegrinoꝝ dr vsq̃ Gazam vrbẽ philistyim: tẽdẽs cõtra meridiẽ. Tertia est cui⁹ metropolis Bethsam in mõte Gelboe iuxta flucta Jordanis: q̃ antiquitus Sicopolis dicta fuit hec regio ꝓpͥe Galilea siue campus magn⁹ Esdrelon ꝛ Magedo vocat̃.

Laudes terre sctẽ.

Cesi reges triginta duo.

Regnum Juda.

Regnum Jsrael. philistyim decapolis Palestina Syria multiplex.

Judea.

Cesaria.

Gelboe mõs.

Galilea.

¶ Tertium caput.

Rabia similiter tres portiones sortit. Prie metropolis est Bosrō olim Bersa: nūc Burseth dicta. Huic Traconitidis: et Ithuree regio iungitur ab occasu: Damascus autem a Borea: qua causa Arabia nōnunq̄ Syria Damasci vocat. Scde metropolis est Petra vrbs in torrēte Arnō: olim Rabath dicta: que erat i dominio filiorꝫ Amon complectens regna Seon: Ezebon: Bazam: et montem Galath. Tertie metropolis est mons regalis: nūc Carach: olim Petra deserti vocata: supra mare mortuum sita. Hec continet terram Moab: quam ꝛ Syriā Sobal scriptura appellat: continet etiam totam ydumeā: siue montem Seir: omnēq; regionem circa mare mortuū: vsq; Cadesbarne: ꝛ Aquas ɔtradictionis versus rubrum Mare p altissimas ꝛ ferales solitudines: vsq; ad magnum Eufratē: ꝛ hec est Arabia magna: i qua Mecha vrbs ē: ꝛ spurcissimi Mahumeti sepulchrum.

Arabia triplex.

Petra.

Petra deserti.

Mare rubrum.

Mecha vrbs.

¶ Quartum caput.

Is diligēter perspectis xp̄iane lector colligimus Terre sancte longitudinem incipere ab aquilone sub mōte Lybano vbi sita est Cesarea philippi: nūc Belenas: olim Dā: siue Lachis vocata. Porro protēdit cōtra austrum vsq; Bersabee Iuda: que nunc Gybetym dicit: ppinqua deserto magno. Hec lōgitudo in sacris litteris creberrime insinuat dum dicit. Cōgregatus est Israel ois a Dā vsq; Bersabee iuxta hāc dimēsionē tota Terra sctā citra Iordanē in latitudine iusta est quiquaginta duorum miliarium ab Iordane vsq; ad mare magnum: hoc est ab oriente in occidentem.

Dimensio terre. s.

Terra citra iordanem.

Terre. s. latitudo ꝛ lōgitudo.

Porro longitudo que sumitur ab Aquilone in austrum: scilicet a Dam vsqꝫ Bersabee/continet millaria.ccxl. Terra autem vltra Jordanē que erat duarum tribuū scilicet Gad et Rubem: et dimidie tribus Manasse: quātum visu assequi potui: credo a mari Galilee vsqꝫ ad torrentem Arnon que est longitudo eius quinquaginta quatuor miliaribus contineri.

Terra vltra iordadanem.

Quintum Caput.

Ec que diximus de terre sancte dimensu/partim visu experti sumus: partim probatorum scriptorū/ Mosis: Josue: atqꝫ Josephi possunt pbari. Noris tn̄ lector oēꝫ terrā ysraeliticā promissaꝫ fere modico tempore fuisse possessaꝫ: nā cū philisteis: cū filijs Amō/ac Moab Idumeysqꝫ: nunc pro suis finibus tuendis: nūc pro alienis occupādis: cōtinua fere bella gessere. Sed et deus ipse crebro in scriptura testatur populo non omēs delendos habitatores terre tum ne deserta terra et raro habitatore increscerent bestie contra filios Israel: tum ad exercitiū Israelis sunt relicte certe nationes: que essent voce dei quasi sudes in oculis eorum. Adde ꝙ exigentibus peccatis eoꝝ maxime ydololatrie: indigni erāt filij Israel pmissa terra potiri: quin a sedibus suis per hostes crebro fuere expulsi: et multis malis afflicti: Dauid tamē manu fortis: ⁊ Joab princeps militie armis omnia vēdicarunt traiecto etiam magno flumine Eufrate: ita vt Solomoni pacificum regnum pararetur.

Notatu digna.

Sextum Caput.

Ostulat locꝰ: vt de qualitate et prouētibus terre sancte paucis disseramus: de qua re magna est iter auctores dissensio: nam dicunt nōnulli terrā sanctā

esse saxosam/et sterilem: que nõ tam natura soli q̃ dei beneficio singulari fructus/et alia vite necessaria progerminat. Hi originem erroris sum psere ex prauo intellectu autoritatis scripte in libro Deuteronomij: qua dixit Moses ad filios Israel. Cum ingressi fueritis terram quam dominus deus datur⁹ est vobis: cauete ne vnq̃ obliuiscamini domini dei vestri. Terra enim ad quam ingredimini possidẽdam: nõ est sicut reliq̃ terrarum: sed de celo expectans benedictionem. Alij autẽ dicunt (id quod verissimum est) terram hanc esse omniũ fertilissimam / amenissimãq3: non solum q̃d experiẽtia probat: sed etia3 sacra scriptura multis in locis testatur. Unde Jacob ex hac terra Chanaan olim dicta mittẽs filios in Egyptu3 dixit. Sumite de optimis terre frugibus. Sed/⁊ Josue: et Chaleph allatum in vecte botrũ mõstrantes Mosy ⁊ populo Israel ostenderũt exploratorum mendacia. Uideas lector amice in hac terra mõtes herbidos: prata amena: agros odoros: vbi passim velut in hortis cultis crescit feniculum: saluia: rutha: rosa. Hic bõbax abundat ⁊ Cannamelle/vnde saccarum educitur. Sunt etiã poma prestantia varij generis: optimi odoris: Cedri: Citri: Lymones: Anarãgi: Ficus: mala granata: oliue: pepones: citrulli: melones: dactyli: racemi: legumina optima: frumẽta prestãtissima. Poma varij generis toto ãno ex arborib⁹ legunt̃: ex vitib⁹ singulo anno ter vindemie colligũtur: quod partim fit arte: partim natura. Terra sancta etiam bestijs: pecude vario: et auibus pluriformibus abundat. Hic vrsi: sues siluestres: cerui: damule capree: lepores: cuniculi: coturnices: perdices turdi: phasiani: galline: columbe: turtures q̃tu3 vspiã terrarum abũdant. Hic leones: leopardi:

Hubertas terre sancte.

Lege diligenter.

Amenitas terre sancte.

Poma toto anno i arboribus

vitis i anno ter pro ducens vuas maturas.

Cameli: dromedarij: asini: muli: equi in magna copia: porro arbores p̄stātes Palme. Therebynti. Cedri: Cipressi: ⁊ omnium pestātissima Balsami. Recte ergo Moses ille pientissimus auctoritate dei populum Israel contestat̄: dicens Deuterono. octauo. Dominus deus tuus introducet te in terram bonam: riuorum: aquarum: ⁊ fontium: in cuius campis ⁊ montibus erumpūt fluuiorum abyssi: terra frumenti: ordei: ac vinearum: in qua ficus: ⁊ mala granata nascūtur Terra olei ⁊ mellis: vbi absq̄ vlla penuria comedes panem tuum: et rerum omnium abūdātia frueris. Clarum tamē est omnib⁹ viris prudentibus multū vtilitatis ⁊ amenitatis eripi terre sancte neglectu / ⁊ vicijs incolarum.

Arbores terre. S.

Nota verbum.

Caput septimum.

Ego terre sctē clariore noticia ⁊ ei⁹ exactiore descriptione secundū sortes tribuum: sequendo Josephum dicim⁹: q̄ tribus Jude sortita est superiorem regionem: cuius longitudo extenditur ab Hierusalem vsq̄ Egyptum septem dietis. Latitudo a lacu Asphaltide qđ est mare mortuum: vsq̄ ad mare magnum siue mediterraneum: ⁊ est triginta miliarium. Simeonis sors cucurrit cum Juda ex ea parte: que est iuxta Egyptum in monte Arabie: ⁊ eius dimē sione continetur. Beniamin tribus sortita est terram a Jordane vsq̄ ad mare magnum / longitudine / triginta miliarium: latitudine a Hierusalē vsq̄ Bethel octo fere miliarium. Effraym sors erat a Jordane vsq̄ Gaderam prope Joppem in longum. Latitudo extēditur vsq̄ ad magnū campū Esdrelon: vbi incipit Galilea: cōtinetq̄

Sortes tribuum.

Simeōis sors.

Bēiamin sors.

Effrayn sors.

xxiiij.milliaria. Manasse dimidia tribus cum Ruben terram sortita est vltra Jordanem: reliqua pars Manasse citra Jordanem terram obtinuit a Jordane vsq ad mare magnum prope Doran: cuius longitudo est.xxx.milliarrium. Latitudo eius vsq Bethsan.xiiij.milliarium. ysachar terram accepit Jordanis et Carmelum iuxta Maceda: longitudine sexdecim milliarium Latitudine ab Bethsan vsq ad montem Taburym decem milliarium. zabulō sortita est Carmeluz iuxta Aymoth vsq Genezareth: duodeuiginti milliaribus in lōgum: a Thabor per vallem carmeleam pingui solo decem milliaribus in latum. Aser tribus sortita est terram a Carmelo vsq ad magnam sydonem. xl. milliarib⁹ in lōgū: a mari magno vsq Naason: duodeuiginti milliaribus in latum. Neptalin tribus sortita est Galileam superiorem vsq ad montē Lybani fontesq Jordanis: viginti milliaribus i lōgum: a mari Galilee vsq ad Lybanum decē milliaribus in latum. Dan tribns sortita est loca cōuallīū magni maris intra Azotum: et Doram: in longum Jamntā Geth et Acharon vsq Bethoron lōgitudine tribus Jude et Beniamin: intra cuius terminos sortem accepit.

Manasse sors.

Ysachar sors.

zabulon sors.

Aser sors

Neptalin sors.

Dan sors.

¶ Tomus sextus.

¶ Sextus tomus de ritu peregrinorū in portu Joppe: De itinere in Solymā sanctā: De Rhama veteri: De Emaus: siue Nycopoly: De Lydda et Dorcade: De montibus Hierosolymitanis: De situ sancte vrbis: et spacio: et nominib⁹ De distantia eius ab insignioribus locis pulchre pertractat: et habet Capitula septem.

His plibatis ad iter nostrum regrediendum est: igitur naui in statione ioppensis portus recepta / expectauimus donec misso per patronum nostrum ad pfectum Hierusalē nūcio saluumcōductum obtineremus: neqꝫ enim ante exire nauem fas est: nisi summo periculo vite. Porro pfectus vna cum custode fratrum minorꝫ montis Syon aduenit: quo morante paulisper in littore Cenobita minoritanus nostraꝫ nauē cōscēdēs hac exhortatiōe vsus est dicēs. Saluete fratres christiani. Venistis huc sūmis laboribus atqꝫ impensis opinione mea: vt sanctissima loca visitando veneraremini: quamobrem ne tanti laboris atqꝫ itineris fructu frustremini: me paucis itelligite. Primū Christi amorem puro corde concipite: vt sacram sacrorum locorum virtutem percipere digni sitis. Deinde patientie clipeo vos munite: si que aduersa incid erint: memores longe maiora Jesum Christū verum deū in hac terra ꝓ vobis tolerasse. Postremum ascendentes in terram manus turche aut pfecti Hierosolymitani (iuxta consuetū morem) flexo genu osculamini: et inter scribe manus (ne quis ex vobis pereat) nomina ꝛ cognomina date. Horum memores: confitemini in cōmune / vt si quo vinculo excommunicationis teneamini: vos absoluere possiꝫ: vt digni sitis harum gratiarum participes fieri.

Saluus cōductus

exhortatio ad peregrinos.

Secundum caput.

His factis mox nauem egressi / ꝛ ascēdentes in terram genu flexo manus prefecti exosculamur: damus nomina: ꝛ mox numerati mittimur in spelūcam cum serpentibus: camelionibus / inter feces diem agentes ꝛ noctem: donec

Salutat sultanus.

veniente custodia militari conscensis asinis pgredi liceat. Porro Joppe nũc Japha dicta oli vrbs celebratissima: ad quã fugit Jonas a facie domini: quam Japhet filius Noe cõstruxit: nũc penitus euersa: de qua multa nõ solum i sacris literis maxie in libris Machabeoꝝ/ꝛ in Actis apostolorum leguntur: verũetiam apud cosmographos ꝛ poetas huius loci est mentio. Hic ostenditur beati Petri apostoli hospitium: est etiã sacellu3 iuxta mare sub rupibus vetuste memorie ꝛ venerandum: sunt ꝛ scopuli illi e mari pminentes/ad quos poete fabulãtur. Andromadam Cephei filiã alligatam fuisse: ꝛ a Perseo liberatam: sed res hec vt relique similes poeticis velaminibꝰ abscõdita est. In dicita bine turres quadrate visuntur. in monte distantia passuum quinquaginta. In hoc portu peregrinis plenaria remissio pmulgatur: que hoc signo tibi lector innotescat ✠. Prope hũc portum ad dexteram ingens saxum visitur: super quo Petrus apostolꝰ legit abluisse rethia Christo veniente: quod visitantes aut deuote salutantes a longe/obtinent indulgentiam septem annoru3 ꝛ totidem quadragenarum: quam cognosces lector hoc signo. †

Joppe.

Signa indulgentiarum.

Saxum sancti Petri.

Tertium caput.

Die ergo lune sequenti que tunc habebatur solempnitas diue Magdalenes cõscensis asinis / pperauimꝰ in Rama: dato tamẽ tributo ad valorẽ duoꝝ caroloꝝ p quolibet monete Frãcie publicanis dñis Rame. Porro Rama distat ab Joppe octo miliaribꝰ itinere plano atq ameno: ad quã eadẽ die lune post meri

Domus p egrinorũ.

diẽ deo duce peruenimus: et in quadã domo ruinosa olim a Burgundie duce constructa p peregrinantibus mansimus: pauperrime hospitati: nam licet in Rhama sint edificia multa: nobis tamen hospitium aliud non patuit. Hic ergo quiescentes per noctem: audiuimus Turchas suo Mahumeto nocturnas quasdã pces per fletum ⁊ eiulatum dicentes. Est autẽ multiplex Rhama. Prima iuxta Thecuã ĩ via Hebrõ

Rhama multiplex

Secunda in Neptalim prima castro Sephet Tertia iuxta Sephorũ. Quarta ĩ Sylo. Quita iuxta Gabaa: de qua nunc loquimur: ⁊ omnes ĩ mõtibus cõstructe sunt. Hec nostra Rhama est de qua legitur in euãgelio ⁊ in Hieremia pphe ta. Uox ĩ Rhama audita est. Hec olim Rhamata Sophym dicta fuit: sita ĩ mõte Effraym: ex q̃ Samuel ppheta ⁊ iudex Israel ortus fuit: ⁊ ibi sepult⁹. Sic enim scribitur in. j. regũ. c. xxv. mortuus est Samuel: ⁊ congregatus est omnis Israel: ⁊ planxerunt eum nimis: et sepelierunt eũ in Rhamata Sophyn ĩ domo sua. Hec postea dicta fuit Arimathia in euangelio: ex qua fuit sanctus ille Joseph: nobilis decurio: qui corpus Jesu honeste sepeliri curauit: nunc vero Rhamula nuncupatur. Jn hac vrbe palme abũdãt: ⁊ pcelse turres eminent: in q̃bus lãpades oliuo perpetuo ardent: non enĩ vllus vsus est candelarũ ⁊ cereorũ apud turchas. Jn his turribus ẽt corpora nobilium turcharum reponuntur: vt celo sint ppinquiora: ⁊ ad eorũ sepulchra cõtinuo Mahumetice preces dicunt.

Palme multe.
Candelis turche nõ vtuntur.

Caput quartum.

D sinistram Rhame oppidum Lidde visitur: de quo in Actib⁹ apostolorum fit metio. Narratur enĩ Actuum nono cap. q̃ Joppe fuit quedã

discipl'a dicta hebraice Thabita / grece Dorcas latie Damula: hec erat plena opib⁹ bonis: mortua est autem in Joppe eo tpe: quo Petr⁹ erat in Lydda. Discipuli ergo totum corpusculũ posuerunt in cenaculum: mittentes duos viros in Lyddã ad sanctum Petrum: rogantes vt citi⁹ venire dignaretur. Petrus ergo continuo surgens venit in Joppe: ꝛ flentibus pauperib⁹ super morte Dorcadis / Petrus eiecit oẽs de cenaculo: conuersusq; ad orationem: ꝛ genibus flexis orauit: dixitq; Thabita surge. Que surrexit atq; resedit: ꝛ viuentibus se miscuit. Porro locorum insignia hodie monstrantur in Joppe: et in Lydda: vbi est templum satis pulchrum: quo loco olim diuus Georgius pro fide capite truncatus est. Hunc visitantibus locum conceditur indulgentia. † Ergo die martis predicti mensis vicesima tertia circa aurorã egressi de Rhama comitatu: ꝛ conductu turcharum iter fecim⁹ per desertũ: in quo grauem Arabum incursionem non sine vulnere ꝛ sanguine custodie nostre perpessi sumus. Arabes enim predonũ more nudi cũ gladiis ꝛ lanceis discurrunt: quicq̃d in via reppererint: prede loco rapiẽtes. Nos autem pacti cum eis: asinantes transiuimus castellum Emaus: que insigni miraculo dominice apparitionis in euangelio Luce est celebris: olim castellum: postea vobis dicta Nycopolis: nũc diruta paruo extante edificio. Hinc ad sanctam Hierusalem alacri pede / ꝛ summa deuotione peruenimus. Et a fratribus minoribus montis Syon benigne fuimus recepti: et per eos in hospitiolum conducti substratis tapetibus per noctem dormiuimus.

Dorcas.

Arabum mores.

Emaus.

Nycopolis vrbs.

Caput quintum.

Auid regius propheta sanctam ciuitatem carmine laudãs dixit. Qui confidunt in dño sicut mõs Syõ: nõ commouebitur in eternũ qui habitat in Hierusalẽ. Mõtes in circuitu eius ꝛc. Horum ergo mõtium numerũ et dispositionem speculemur. Ab oriẽte imminet sancte vrbi mons Oliuarũ ceteris altior: de cuius locis sacris ꝛ templis suo loco dicem⁹. Versus austrum mõs est predicto minor: dictus mõs offensionis: eo ꝙ Solomon vt scribitur in tertio regũ idolum Moloch posuerit ibidẽ eregione tẽpli sacri deum excelsum ad iracũdiam prouocans. Inter orientem ꝛ austrũ mons est valde excelsus imminens agro Acheldemach: prope quẽ est mõs Syõ ab occidẽte. Porro ab aquilone mons est prealtus distans ab vrbe quatuor stadijs: in quo Solomõ chamos ydolo moabitarum templum erexit: vt scribitur in tertio Regũ Tẽpore vero Machabeoꝝ in hoc monte arx cõstructa fuit vnde Solima vrbs valde infestata fuit. Huius arcis vestigia hodie permanẽt. Omnes hi mõtes prescripti tẽporib⁹ lapsis nõ adeo ꝓpiqui fuere menijs sancte ciuitatis: vt ex eis de propinquo ciuitas oppugnari potuisset. Sunt ꝛ alij pleriqꝫ mõtes reb⁹ gestis insignes: de quibus ordine per peregrinatiões dicemus. Sunt autez hi mõtes fructiferi: nec prerupti nimis: nec saxosi.

Mõtes in circuitu. s. Hierusalẽ.

Mons offensionis.

Mõs syõ

Sextum Caput.

Orro de sancte vrbis Hierusalem situ pro mea virili inuestigans: cõperi ꝙ antiquit⁹ sicut hodie Mõs Syõ superemineat vrbi: qui incipit a porta aquaꝝ siue fontis Syloe cõ

Situs ciuitatis sctẽ.

tra orientem: et cingitur geminis vallibus: vna ad austrum: vbi quondam fuerat turris Dauid altera ad aquilonem: eratque Ciuitati pro vallo in hoc monte Syon rex Dauid sibi constituit mansionem: vbi et multi reges Juda sepulti quiescunt. Regio autem sancte vrbis fertilis est: et amena: preterque contra orientem et Jordanem: distat autem Solima ab Achon: que olim Ptholomaida dicebatur miliaribus septem ad aquilonem situ montoso. A Sebaste olim Samarie dicta a Samarite filio Chanaan triginta duobus miliaribus. A sichem que Sichar in euangelio nominatur viginti miliarib⁹. a Nazareth quadraginta quatuor miliaribus. contra aquilonem. Ab Joppe quadraginta miliarib⁹. A Hierico quatuor milib⁹. A Bethleen quidecim. A Thecua octo milibus. Ab Ebron decem et octo milib⁹.

Achon. ptholomaida. Nota hec.

¶ Caput septimum.

Urbs sancta sita est in pristino loco: et antiqua regione habitatur: fuit tamen per plures principes reparata et ampliata: taliter vt pleraque loca sancta olim extra vrbem sita nunc menibus includuntur: inter que est Caluarie mons sacrosanctus: et hortus dominici sepulchri sanctissimus. Ambitus Solime maior vnum miliare habet per diametrum: tria in circunferentia: ita vt non sit paruitate angusta: nec amplitudine nimis vasta: sed medio spacio cuicunque illustri vrbi comparanda: que pre insignib⁹ meritis multa nomina habet: vocatur enim Jebus in libro Judicum: vocatur Solima: Hierosolyma: Hierusalem: et Helia ab Helio Adriano imperatore: qui eam post vastationem Vespasiani reparauit. Friuolum tamen esse credo Solimam esse: que in scripturis Luzan et Bethel vocetur/

Urbs ampliata.

Noia vrbis sancte

Attende lector.

cum ex cōmētario diui Hieronymi facile pbari possit cōtrariū esse: scilicet Bethel ⁊ Luzam oppida a Solima satis longe distantia.

Tomus septimus.

¶ Tomi septimi de locis sacris vrbis sanctissime: de Cenobio mōtis Syō: ⁊ de eius sacellis: de Cenaculo magno Cene sacrosācte. De mōte Caluarie longe sacerrimo. De Tēplo gloriosissimi sepulchri. De sancti sepulchri fabrica. De ritu militū creādorum ordine narrat: continetq; Capitula septem. ¶ Primum caput.

Gite nūc sumpto spū feruoris sanctā ingrediamur ciuitatē: dicentes cū ppheta Dauid. Ego autē i multitudine misericordie tue introibo in domū tuā: adorabo ad templum sanctū tuū: ⁊ confitebor noī tuo. nā si regi Dauid in laudem Solime licuit dicere. Fundamēta in montib⁹ sanctis: diligit dñs portas Syō sup oīa tabernacula Jacob. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei: ante diuinoꝝ mysteriorū Christi celebrationē: quāto magis conuenit nos eiusdē vrbis pmere laudes post mundi salutē ibidē per tot sacramēta patratā. Egressi ergo hospitale nostrum gratia peregrinationis pmū offendimus castrum forte fossis ⁊ turrib⁹ cinctum: p potentes olim: nūc autē delectos Pisanos in loco turris Dauid cōstructū: quo tempore Pisani terre sancte tenebāt dominiū: quā terrā Sultano turpissimo lucro pstituerūt: fuereq; pmi qui a terre sancte peregrinis sacrilegum exegere tributū: digni dei iudicio: vt ppter hoc scelus serui dominarentur eorū: qđ impletū videmus in Florentinis.

Laus hierusalem.

Scelus pisanorum.

¶ Secundum caput.

In crastinũ tẽplũ mõtis Syõ ingressi peracto sacro ritu solemni: p fratres minoritas: auditaq; fratris cõtione: cereos tenuimus accensos in manibus: z sociati fratribus cũ canticis z hymnis ordie loca sancta p nostra fragilitate cepimus visitare lachrimis pleni. Primo in templo fratrum perquã deuote vidimus locũ in quo Christus vltimam celebrans cenã agnũ paschalẽ comedit: quo loco maius altare veneranter erectum est. Nam ibidẽ Jesus sacramenta corporis z sanguinis nobis sumẽda instituit z hic est totiens quoties remissio. ✠ Secũdo i eodem templo a cornu altaris dextro visitauimus locum: quo Christus summa charitate lauit pedes fratrum suoꝝ: z multa mysteria pfundo sermone declarauit: vbi erectum est venerandũ altare: z datur remissio. ✠ Tertio in superiori huiusdem templi parte summo amore locus visitur: quo Christus in die Pentecostes Apostolis alium misit paracletum in igneis linguis tribuens eis charismatum dona: et datur hic remissio. ✠ Quarto in inferioribus huius templi sacellum ingressi sumus / non citra stuporem: quo Thomas Didimus digitum in vulnera: z manum misit in Christi latus sacro sanctum: sua dubitatiõe nostram solidans fidẽ. In hui⁹ sacelli altari est columne magna pars ad quam Christus in Cayphe domo creditur ligatus: z cesus: cuius cesionis signa veluti cere impressa videntur: et hic est remissio. ✠ Quinto facta hac processione intra parietes templi venimus ad lapidem: in quo loco diuus Matthias in locum Jude damnati sorte diuina est substitutus: remissio. ✠

Ordo peregrinationũ mõtis Syon.

Loc⁹ thome apli.

Colũne Christi pars.

Mathie locus electionis.

Sexto abhinc octo passus pgressi veneranter ad locū accessimus: quo diua virgo Maria migrauit a seculo tristi: qui locus stratis ordine lapidibus cingitur: ne vlla immundicie maculet: nā olim fuit ibi templū decorū: vt pbat ruina.

Trāsitus s. vginis.

Septimo quindecim passus ab hoc loco pgressi vidimus lapidem / super quē sanctus Jacob⁹ minor in episcopum Hierosolimitanū fuit electus: et est remissio. † Octauo hic ppe locus veneratur: in quo diuus Joannes euangelista sacratissime virgini dieti sacra celebrabat. Remissio. † Nono vidimus locū / in quo paschalis agn⁹ nocte cene fuit assatus: hic dat remi. † Decimo venimus ad sepulchra regum Juda Dauid / Solomonis ⁊ reliquorum: que partim in ecclesia: partim extra magno ornatu cōstructa: nūc temporis in hoc loco Turce Mesquitā erexerunt. Undecimo. Quinqꝫ passuum spacio pgressi: offendimus duos lapides: in quoꝝ vno Christus predicans sedit: in altero Beata virgo sermonē filij audiuit. remissio. † Duodecio prope menia vrbis diui Stephani sepulchrum colitur: et datur remissio. † Decimotertio progressi a Cenobio mōtis Syon q̄nquaginta passibus Cayphe domum sumus ingressi: in cuius porticu parua locus ostenditur: in quo Petrus Christū negauit: hic pulchrū sacellū erectū est qđ Armeni tenēt: i cui⁹ medio locus est: in quo Cayphas Christū illusum interrogauit: visitur etiā a dextris fenestra: in qua Gallus neganti Petro ter cecinit. Carcer quoqꝫ domini hic est in quē post illusiones nocturnas Christus demissus refert: et est in his locis plenaria re. ✠

Sacellum vginis.m.

sepulchra regū Juda

Domus Cayphe.

Atriū domus Cayphe.

Carcer domini.

¶ Caput tertium.

Hinc ad loca sacratissima mõtis Caluarie / ⁊ sancti Sepulchri pperem⁹. Die ergo mercurij eadem circa solis occasum comitati Turchis sanctū dñi Sepulchrũ ingressi sumus deuotione pleni: ⁊ maximo lachrymarũ rore perfusi ibidẽ pernoctauimus: deinde ordinata pcessione incedẽtes pre forib⁹ sancti Sepulchri omnes nominatim vocati per scribã Sultani apertis valuis: morq; post ingressum nostrũ reclusis cereos gestantes in manibus: primo sacellũ ingressi sum⁹: in quo Christus sacra nocte pasche glorioso in corpore virgini matri primo apparuit. In hoc sacello cruces: claui: spõgia: lancea inuenta per Helenã imperatricẽ fuerunt reposita / donec experimento facto per suscitationem mortui vera Crux Christi cõprobaret. In hui⁹ sacelli fenestra quadã magna Crucis pars per multa tẽpora in memoriã miraculi fuit seruata. Est ⁊ grandis pars colũne: ad quã Christus in Cayphe domo ligatus fuit ⁊ cesus: patẽtib⁹ adhuc signis: cuius columne altera pars in vrbe Roma i tẽplo diue Praxedis honorat. In oĩbus his locis toties quoties est plenaria. ✠ Secũdo inter dictum sacellum et sepulchrũ dñi locus est: i quo summo diluculo Christus Magdalene dilecte apparuit in specie Ortolani: in cuius rei memoriã duo hic saxa visunt lapidib⁹ septa: in quorũ vno Jesus: in altero Magdalena stabant colloquentes. plenaria remissio. ✠ Tertio versus septẽtrionem accessimus ad locum in quo Christus detentus creditur tempore quo foramina crucis ⁊ alia sacre passionis instrumẽta pararentur. Ante hunc locũ (qui carcer Christi dicitur) in lapide quodam duo videntur foramina a Christianis mire honorata: que cre-

Apparitio facta vgini gloriose.

Columna Jesu.

Apparitio facta Magdalene.

Foramia miracłosa

ditur constante fama virtute diuina pedū Christi lapidi impressa: que bona fide dixisse velim. Hoc loco hodie venerandū altare erectū est: et est plenaria. ✠ Quarto pcedentes humillime nudis capitibus ꝛ pedibus/ manibusqꝫ iunctis sacellū subterraneū ingredimur: in quo sub sordibus et pulueribus dominice passionis instrumenta crux: claui: spongia: lancea: corona fuere reperta: per Iudā quendā sue gentis seniorem: qui iussu Helene in carcerē trusus: ꝛ fame maceratus fuit: donec celesti iudicio prefulgēte ipse primus terre fossor accessit: locū ostendit: ꝛ sacratissima instrumenta imperatrici Helene protulit. Erant autē demersa extra iudiciariā portam in quandā voraginē: aggestis desuper sordib⁹: vt citius putrescerent: in qua per ducentos fere annos latuerunt. Hoc sacellū vocat̄ diue Helene: in quo est re. ✠ Quinto post supradictū sacellum subterraneū aliud templū in honore imperatricis est erectum: eiusdem remissionis. ✠ Sexto ppe est sacellū: quo magna colūne pars visitur: ad quā Christus in ꝑtorio Pilati dire legitur flagellatus: patentibus adhuc signis sanguinis ꝑciosi: ac funium: quare a fidelibus summa deuotione videt̄: tangit̄: adoratur: huius colūne pars reliqua est Constātinopolim translata. remissio. ✠ Septimo hinc accessimus ad sacellū in quo altare pulchrū: atqꝫ marmoreū ostēditur: in cuius loco Christi vestes fuere partite ꝛ sors missa sup tunicā eius incōsutilē. hic est semiplena remissio. †

Spelūca instrumentorū dn̄ice passionis. Sacellum s. Helene

Locus ꝑtitionis vestiū Christi.

¶ Caput quartum.

His peractis: ad deuotā peregrinationē sacratissimi mōtis Caluarie ꝑparamur: cōfessi pure: cōmunicati altaris mysterijs: ꝛ ardēti sermone ꝑmoniti. Moxqꝫ per viam altis vo-

cibus singultibus et fletibus dei misericordiam implorantes/montē sacrosanctū ascēdimus situ ab occidēte olim extra:nunc intra vrbē cōprehensum. Ascēdimus aūt altitudine decē ⁊ octo graduū:singulo gradu alto pede cū dimidio: in montis medio foramē cernit̄ auro argētoq; interius circundatū: ꝓfundū palmis duob⁹ ⁊ dimidio:capax capitis humani: incredibilis plane sanctitatis/et odoris p̄cipui. Nā ⁊ totus Caluarie mons miris odorib⁹ fragrat. In hoc foramine Sacrosancta crux nobili Christo onerata et consecrata pijs membris fuit defixa:ad cuius aream rupes est:ad quā ascendit̄ trib⁹ gradibus:moxq; sacrū foramen osculamur: patētibus hinc inde aliarū duaꝝ cruciū foraminib⁹ distantia inequali ꝑpter rupturā inter crucē Christi ⁊ latronis sinistri:qua paulo longius sinistra crux semota fuit a Christo. Ruptura hec mire ꝓfunditatis ⁊ lōgitudinis facta credit̄ cū reliquis miraculis Christo expirante in cruce. Distātia foraminis dextri a Christi crucis foramine: est plus min⁹ sex palmoꝝ:distantia vero foraminis sinistri a cruce Christi palmoꝝ vndecim. Extāt autem duo altaria ab vtrisq; laterib⁹: quoꝝ dextrū in memoriā diui Joānis euangeliste Jesū patientē pie contēplātis:aut certe ob merita boni latronis credit̄ fundatū:sinistrum vero in memoriā depositiōis corporis Christi per Joseph ⁊ Nychodemū:q̄ ibidē facta fuit:cū in his locis p̄cioso Christi sanguie totius mūdi pctā sint expiata:nō mireris christiane frater si in his locis tibi detur toties quoties plenaria remissio. ✠ Est etiā locus hic insignitus marmore ⁊ musaico opere:in quo strata in terrā cruce Christus in ea fuit extensus atq; clauatus/anteq̄ eleuaret̄: operaturus salutem in medio terre.

Sit⁹ mōtis Caluarie ⁊ altitudo eius.

Foramen crucis.

Distantia triū crucū.

Altaria duo circa foramen.

¶ Quintum caput.

Sacellum Caluarie montis.

Acellum hoc montis Caluarie sicut sanctitate omnibus prestat: ita speciositate excellit: est enim extructũ marmore: parietes interius mũdissimo alabastro tecti: paumentũ miro ornatu ac coloribus variegatum: testudo opere musino & vermiculato radiantibus laminis aureis ita num specie/aut precio plus excellat/non facile dixeris: nec enim simile opus in orbe terrarũ credo reperiri. Profecto quia hoc sacellum Christi crucis fixiõe & redẽptiõe gñis humani est consecratum: noueritis fideles lectores q Jesus crucifixus faciem habuit ad occidentem: dorsum vero versus ciuitatem: qđ ex eo patet: quia vorago in quam cruces erant ꝓiecte: erat illo tempore retro locum crucifixiõis Fuit enim fossa extra portam iudiciariam ꝓpe muros a parte occidẽtali: ex quo colligitur manifeste Golgotam siue Caluarie montem fuisse ante portam iudiciariam valde prope muros: sicut Joannes testatur in euangelio dicens ꝓpe ciuitatem Christum passum. Locus autem beatissime virginis non erat sub crucis brachio sed ante faciem filij fere ad occidentem in decliuio, mõtis vel rupis Caluarie. In descensu mõtis Caluarie in planicie ecclesie visitur locus in quo Christus a cruce demissus / et testantibus euangelistis per Joseph ab Arimathia: et Nichodemum viros, iustos & timoratos de concessione Pilati mixtura mirre & aloes fuit iunctus & syndone mũda/alijsq lintheis curiose inuolutus: presentibus diua virgine reliquisq mulieribus: circa exequias nobilis corporis multum sollicitis: illic cõceditr plenaria rc. ✠ Sudariũ apud Chamberiacum Allobrogũ oppidũ mul

Habitus Jesu in cruce.

Locus virgnis tpe passionis.

Locus vnctiõis iesu

ta veneratione monstratur singulis annis in vigilia; et die inuentionis sancte crucis: et contriti ac cōfessi vidētes cōsequunt plenariā re. ✠ In radice montis sunt sepulchra Godofridi et Balduini de Boullō regū Hierusalē miro sumptu extructa: eterna patrie Lotharingorum/heroumqꝫ de Boullon memoria digna.

¶ Caput sextum.

Hinc iā ꝓgredimur visuri sepulchrū Christi gloriosum distās a loco crucis Christi pedibus cētum ꝛ nouē descēditur enim a loco crucis Christi ad superficiem pauimenti ecclesie spacio pedum vigintinouem: quod resultat ex decem ꝛ octo gradibꝫ: ꝛ a principio pauimenti vsqꝫ ad sepulchrum spacium est pedum octoginta. Est ergo dipositio loci dominice sepulture talis. In media templi area stāt due domūcule siue cripte: sunt em̄ e rupe cauate: interius ꝛ exterius parietibus marmore icrustatis: tecto rudi iuxta naturam rupis exteriꝰ manētis. He cripte contigue sunt ꝛ sub eodem tecto: eiusdem longitudinis: latitudinis: ꝛ altitudinis: habentes in longum septem pedes intra parietes: ad quarum priorem intratur hostio apertura satis patente: visiturqꝫ locus lapide signatus: vbi angelus remouit verum lapidem ab hostio monumenti stantibus in hac cripta mulieribꝰ. In altera ingressi per portulam: que est altitudinis pedum trium: ꝛ latitudinis pedum duorū cum dimidio vel circa: ita ꝙ medio corpore iclinato ingredi necesse sit. A dextris est Christi sepulchrum septē pedibus lōgum instar cripte: octo palmis altum a pauimēto: ex marmore cādido atqꝫ lucente. In hac cripta lampades multe cōtinue ardentes lumen ministrant: sunt em̄ parie

sepulchri sancti descriptio.

Cripte due.

Lapis remotus.

Mensura s. sepulcri.

tes vndiqꝫ solidi. Est aūt hec cripta vix triū hominuꝫ capax: sacerdotis scilicet ⁊ duoꝝ clericoꝝ sacrū ibi peragētiū. Hic cōfessis et cōmunicatis deuotissimeqꝫ adorātibus et odore loci suauissimo recreatis est plena re. ✠ Incurrunt autem sententiam excōmunicatiōis peregrini: qui partes sancti sepulchri diripiunt: quare per fratres montis Syon honestis viris dātur particule ex foramine sinistri lateris sanctissimi sepulchri.

¶ Septimum Caput.

Hoc gloriosissimū dn̄ici sepulchri tēplū sicut singlari glīa a deo est clarificatū: ita sumptuosissime ⁊ pulcherrime a principibus christianis constructum: ornatum atqꝫ ditatum: et plurimarum nationum fidei christiane officiis sanctis diu noctuqꝫ frequētat̄. Est em̄ hoc tēplū mire altitudinis et amplitudinis: plurima (vt diximus) loca sctā includēs: ⁊ ab vtrisqꝫ laterib⁹ mltis sacellis distinctū: vt ifra dicem⁹. Innitit̄ colūnis marmoreis septuagita trib⁹: singlis supra bazim triginta pedū altitudine eleuatis. In testudine artificiose picture mira coloruꝫ varietate visunt̄. Porro in testudinis medio sup dn̄i Jesu gloriosum sepulchrum late patet apertura rotūda miri (vt dicit̄) effectus: nam alij perhibēt rorido celo per hāc aperturā dulcissimū manna sup Christi sepulchrū sepe pluisse. Alij affirmāt ignem celestē ministerio angeloꝝ per hāc descēdere solitū: a quo scti sepulchri lampades fuerūt accēse: iuxta illud ꝓpheticū. Cadet de celo super vos glob⁹ ignis: a quo illuminabimini. verū hec actis tēporibus ob scelera pseudochristianorum Pisanoꝝ ad gloriosum sepulchrū perpetrata cessauere: vt in antiq̄s gestis Cenobij mōtis Syon vetustis libris fuimus edocti. Apertu

Fabrica templi. s. sepulchri.

Miraculū magnū.

ram hāc multi pricipes pio zelo ducti sepe clausere argēteis: vel aureis laminis: sed altero die solito mare patuit: remotis laminis angelico mysterio: qm prophetatū erat fore sepulchrum Christi gloriosum: sicut passio fuit ignominiosa: ideo sacerrimus hic locus non solum spiritalibus gratijs: atq miraculis decoratur: sed etiam militaris nobilitatis illustria dantur insignia: quib⁹ peregrini bonoꝝ moꝝū: atq natalīū in milites Christi consecrantur. Hoc ritu solēnt Primū iterrogātur nū illegitimi sint: an ifames criminosi aut suspecti i fide: Scdo i sacrā christi militiā ↄscribūtur. Tertio dāt militare sacramētū. Quarto baltheo militari cingunt pēdēnte a femore gladio. Quito exēptū ensem manu ↄprehendētes vibrāt: dato iuramēto p spherā capuli Crucē: atq mucronē semp ꝓ fide catholica: iusticia: ⁊ terre sctē laudibus se militaturos. Sexto aurata calcaria pedibus inserunt: vt parati sint ꝓ terra sctā (si res postulat) equos ascēdere: vrgere sonipedē: vt equites aurati digni sint nominari. Pro his decem aurei coronati in vsuꝫ sacri sepulchri soluūtur. Origo autē hui⁹ ordinis militaris est ad sepulturā Christi sanctā: ⁊ honorificam memoriā: circa quam viri illustres: ⁊ scti officiosi fuisse legunt post mortē Christi i cruce: nā Pilatus interrogato Centurione: si iaꝫ Christ⁹ obijsset: ⁊ cognito: iussit reddi corp⁹: Cēturio percusso pectore vere fili⁹ dei erat iste dixit: ⁊ corp⁹ Xp̄i honorifice sepeliēdū psuasit. Joseph ab arimathia audacter corpus petijt: afferēs mixturā myrre ⁊ aloes. Nychodemus magister in Israel et amic⁹ Christi occultus: syndonē mūdissimā attulit: et ideo corp⁹ preciosuꝫ de cruce depositū aromatibus cōditum: lintheis inuolutū: assistentibus virgine gloriosa ⁊ matronis nobilibus in

Ritus militū creandorum.

horto in monumēto nouo:clauso:signato:hono rificētissime sepulture tradiderūt. Ecce origo mi litaris dignitatis cōparāde ad Christi gloriosū sepulchrum:restat ergo hos milites sacros eiusdē et maioris esse dignitatis cuius sunt reliqui milites: eo q hi vel ex pgenie: vel vnius belli periculo hunc ordinē cōsequūtur:illi aūt ex multis laboribus: periculis et sumptibus suffragāte pijssima causa militaris ordinis cōsequūtur insignia. Merito ergo eisdem et potioribus priuilegijs gaudent: inter que est q nuper ex terra sancta reuersi si quod corpus suspensum patibulo in via reppererit/exempto gladio funē prescindere possunt: et vt sepulture mādetur imperare.

Comparatio militū.

¶ Tomus octauus De sacellis Templi sancti sepulchri. De varijs natiōibus christianorum in tēplo et eorū sacris. De alijs natiōibus christianorum per terram sanctā. De cōparatione episcoporum orientalium et occidētalium. De spurcis moribus Agarenorum et Sarracenorum. De sacellis in atrio templi. De portis vrbis Hierusalē. De pretorio Pilati et Lycostratos. De gemina sentētia prolata in Christū. De templo Solomonis seriatim perdocet:continetq Capitula octo.

¶ Caput primum.

Eus noster ante scl'a sicut teste Dauid salutem operatus est in medio terre:scilicet in monte Caluarie:ita sue passionis virtutē in omnes nationes diffudit:dicēte eodē Dauid Nō sunt loquele:neq sermones etc. In hoc enim sacro tēplo dominici sepulcri varie sunt nationes suis sacellis discrete: quarum cenobia per terram sanctam et finitimas regio-

Nationes varie in tēplo scti sepulchri.

nes habētur in magno nūero: licet diuersis riti-bus Christo famulātes: et he singulis septimanis successiue et vicissim sacra mysteria pagunt in templo dominici sepulchri.

Prima Natio est Latinorū: videlicet fratrum sancti Frācisci: quorū Conuentus est in monte Syon: et hi tenent Capellā virginis Marie. Hi primi sunt noie ob dignitatem ecclesie Romane. Fateor em̄ coram Christo deo me non reperisse ibidē laxioris vite xp̄ianos q̄ʒ Latione natiōis: quod vnde accidat nescio: nisi forte q̄ꝛ omniū Romani imperij terrarum ob scelera facti profugi terram sanctaʒ: vt legum penas euadāt: et libere vitijs indulgeāt accedunt. Celum plane ac solū mutantes: minime animum. Horū vitia ac mores subticebo.

Latinorū natio.

Notatu dignum.

Natio secūda est Grecorū ex pane azimo cōsecrantium: hi varijs ritibus ⁊ opiniōibus discordant ab occidētali ecclesia: vidētur tamē mire deuotiōis in sacris officijs et magne abstinētie. Horum prelati omnes sunt monachi: qui magne sunt apud eos venerationis: habent suū patriarchā nihilominus Romanū Pontificē venerantur. Inter Latinos et Grecos magna est de rebus fidei controuersia: que aūt alteri prestet in fide: sacramentis: et moribus: dies domini declarabit. Ego qđ a prudenti: et sancto viro audiui: hic inseram: dixit enim. Sicut ecclesia orientalis ob nimiā paupertatem lapsa est in multa incōmoda: ita occidētalis ecclesia ob nimias pōpas et diuitias desolabitur.

Grecorū natio.

Monachi grecorum prelati.

Verbū notandum.

Tertia natio est Jacobitarū: dicta a Jacobo discipulo patriarche Alexandrine ecclesie. Hi occupant magnam partem

Jacobitarū natio.

Asie: ⁊ conuallem Mambre vsq ad Egyptū ⁊ Ethiopiam: vsq ad Indiā: ita vt credant qua draginta regna tenere sub iugo. Hi: circūcisio= nem suscipiunt. Baptisantur in igne accipien= tes caracterem in fronte ferro ignito in modum crucis: soli deo confitentur: in Christo vnam tm̄ naturam p̄dicant scilicet diuinam: vtuntur lin= gua Chaldea ⁊ Arabica: cōdemnati fuerūt in cōcilio Calcidoneñ. Videnť autē deuoti ac sim plices victu ac vestitu: nam per quadragesimā nec oleo vtuntur nec piscibus: conficiunt in azi= mo: ingrediuntur templa erectis ad dei hono= rem vexillis.

Baptism⁹ ignis.

Errores Jacobitarum.

Nestorianorū natio.

Quarta natio est Nestorianorū: q̄ de nominanť a Nestorio heretico Cō stātinopolitano. Hi ponūt in Chri sto duas personas: vnā diuinā: alte ram humanam: negant diuam vir= ginem esse dei genitricem: conficiunt in fermē= tato: habitant Tartariā et Indiā maiorem: in= colunt montē Libani prope ythureā regionem reputati sunt aūt schismatici ī synodo Ephesi= na: sermone vtuntur Chaldeo ⁊ Arabico: ī mul tis alijs similes Jacobitis.

Armeniorū natio.

Quinta natio est Armeniorū: qui Ar meniā incolunt p̄pe Antiochiam hi vidētur boni ac simplices: vtunť officio sicut Latini. Hi cu3 habeāt linguam p̄priam ⁊ literatā: ea vtū= tur in sacris. Prelatos habent oēs monachos Seculares vero presbyteri minime honorati. Campanis carent vt Greci. Cōuocant populū ad sacra crepitaculis: vt nos facim⁹ in hebdo mada sancta: sunt apud eos Uatrapete: qui eis sacram scripturam interpretanť. Sacerdotes se culares vxores ducunt. A die lune vsq advene

Vatrapete armenorum.

ris diē minime celebrāt missam: vt matrimonio vacēt. In diuinis vulgari sermone vtunt: vt ab oib⁹ itelligant. Adulteri graui mulcta puniunt: hi a cōi plebe discernunt albo panniculo: quē humeris et collo circūdāt. Parui furti rei castrā tur: ne filios gignant paternoꝝ criminū sectato res: Castrati p eunuchis seruiunt in edibus ma gnatum. Doctores grecos Athanasiū. Basiliū Chrisostomū: Nazancenum mire obseruāt in tē plis: nil agūt aliud q̄ orāt: corp⁹ Christi iter thu ribula et Cherubim deuotissime leuāt: atq̧ ado rāt: dulces hymnos personātes. Vestitu vtunt vili atq̧ vulgari: adeo vt nec pricipes: nec reges pciosis vtant: hi primatem suū catholicū vocāt.

Mira po litia.

Doctores grecorum

Exta natio ē Georgianoꝝ: hi a bea to Georgio nominant: qm̄ bellico si sunt: et hoc patrono vtunt. Habi tant in partib⁹ orietalibus: vtuntur lingua greca in sacramentis. Horū clerici coronas habēt rotundas in capite: vulga res vero quadratas. Georgiani isti qn̄ Hieroso lymā eūt pegrinatū Sultano tributū nō soluūt: sed in camelis dromedarijs et eq̄s pōpaticis ve niētes erectis vexillis Hierosolymā ingrediunt horum femine vt mares armate icedūt. Pileis vtunt vt turche cubito altis. Sultanus ac Tur cha eos valde timent: commorantur in finibus Medorū: Persarum: et Assyriorum.

Georgia noꝝ natio

Georgia norum pu gnacitas.

Eptima natio est Surianorū: qui a Sur ciuitate denominantur. In ser mone vulgari vtuntur lingua Sar racenica: Greca in sacris: nā et gre corum ritus et opiniones sectan tur. Horum aliqui dicuntur Samaritani: nec Moysi legem: nec Christi recte tenentes: om mniū plane miserrimi atq̧ auari. Hi discernunt

Suriano rū natio.

Samari tani.

cingulo lane nigre & albe: vnde christiani de zo-
zona virginis. na Beate virginis vocantur: quam dicunt se in pignus amoris a diua virgine ascendente in celum recepisse.

¶ Caput secundum.

Uerunt & alie pristinis temporibus nationes i hoc templo sancti Sepulchri: que ppter celi soliqz inconsuetā raritatem/ad suas terras redierunt

Judiani. inter quas sunt Jndiani: quib⁹ Presbyter Joānes dominat: cui⁹ ditio & iperiū omnem potestatē fertur excellere: ita vt septuaginta duos reges habeat subiectos.

Mirū imperium. Huic equitanti mirabili apparatu crux lignea pfertur: educenti exercitum due cruces pferuntur: vna aurea: alia ex gemmis pciosis: quib⁹ intelligi datur: eum diuitijs/& nobilitate omnes principes terre excellere.

Mos pi⁹. Isti corpus diui Thome apostoli mirabili veneratione psequuntur: quē dicunt Christi pcepto euāgeliū per Jndiam pdicasse.

maronite. Maronite a Marone heretico dicūtur: vnam tm in Christo volūtatem credentes. Conficiūt in azimo: ritum in sacris tenēt more Grecorum in vulgaribus arabico sermone vtūtur: Lybie prouinciam incolūt circa castrum Arachas cōtra fontem hortorum in radicibus Libani. Ducenta milia hominum pugnatorum educūt in plium vtentes arcubus: & lanceis. Principē sibi pficiunt non viribus aut diuitijs: sed virtutibus precellentem: hunc vocāt Senem de montanis

Senex de mōtanis. Imperia Sultani & Turche paruifaciūt suis legibus viuentes: horum plati in ceremonijs valde similes sūt latis. Jn cōcilio Lateranē. sub Innocētio tertio eorum patriarcha obedietiā

Mozorabei. pstitit Romane ecclesie: sed in concilio Constātinopolitano schismatici declarātur. Mozorabei dicti sunt:

bei dicti sunt: q mores Christianos cum Arabi cis miscent. In officijs sacris lingua latina vtũ tur: obediunt Romane ecclesie: in Azimo confi ciunt: in officijs diuinis valde discrepant: dicẽ tes pleraq in fine: que nos in principio dicim⁹. Eucharistie sacramentum alij in septem/alij in decem diuidunt partes. Hi videntur valde de uoti: ꝛ solis sue nationis gentibus matrimonio iunguntur. Coniunx mortuo marito vidua ma net. Sarraceni hominum genus spurcissimum adeo vt nomẽ falsum sibi vendicarint: nam cum sint orti ab Hismaele filio ãcille Agar: ꝛ spurio Abrahe: pfecto nõ Sarraceni merent vocari: sꝫ Agareni: vere em̃ i eis videt ipleta pphetia de Hismaele. Totam fere occupant terrã: Mahu meth predicant: ꝛ legem eius obseruant: Chri stum maximum pphetam dicunt: vt hominem natũ de ꝟgie paupcula: passum negãt: ideoq loca passionis Christi irridẽt: asserũt aũt Chri stum libito sue voluntatis ascendisse in celum Mahumethẽ suũ ad dei sinistram sedere: vt ad uocatũ: ꝛ Christum a dextris cõfitent. Hi porco rum instar libidinibus obuoluunt: tot ducentes vxores/quot possunt nutrire. Spurcitia quã so domiticam vocãt eis p risu est: ita vt lupanariũ loco ephebias cõstituãt: hi tot sceleribꝰ inuolu ti curiales tamẽ sunt: hospitales: benefici i ami cos/fideles in pmissis. Primores gentis turche vocantur. Crebro se lauant: vino abstinẽt: cum magno eiulatu pcantur. Porro Mahumetani non illepide elephantibus comparantur: q no uilunio in fluminibus se abluũt: ꝛ mox integro mense ad solita loca reuertuntur. Iudei quoq Hierosolymis degunt magno plane suo dede core: nullis enim sacris/ nullis legibus / nullo principe vtuntur: sed in solo natali ab omnibus

Varij ritus.

Saraceni

Turpis cõparatio

Lepida cõparatio

Iudei.

vt canes vilipenduntur: Christum negāt: Messiam vanissime expectant. Habent sepulturam in valle Syloe ppe reliquias eorum pphete pditoris. Funera lugentur a consanguineis nouem diebus: inter quos narrantur cum eiulatu mores defunctorum. Sabbati diem a vespera in vesperā colūt: ita vt nec quid emāt: nec nūmos tangant. In vespera veneris mensas parant p sabbato: ne quid agere cogantur aliud q̄ orare Synagogam frequentāt: in qua vetus testamētum declaratur. Sabbato vltra mille passuū nō ambulant: carnibus occisis a Christianis non vescuntur: sues non comedunt nec lepores: ieiuniorum diebus vtuntur pane & aqua: ante solis ortū & post occasum nil operantur. Sunt & aliarum nationū homines Nubiani & Jameni terram sanctam incolentes: non tamen Hierosolymis manent. Hi se Christianos fatentur: & recepisse fidem a beato Mattheo apostolo. Baptisant in igne caracterē crucis fronti imprimētes in ceremonijs deuotissimi credunt inter omnes orientales: palam omnibus deo confitentur: in plerisq; viuunt more turcharum/ vino tñ vtentes. Romanum pontificem nō audiunt: sed inter se virum pbatum eligunt: quē Presbyterum legis appellant. Habitant in regione maris rubri: sunt et alij populi Madianiani vocati: aut Biduini: hi tantam operam alendo pecori dāt: vt instar pastorum demorentur in tabernaculis: que p pastura pinguiore circūferunt p prata et rura: montes: & colles. Bellicosi sunt: vtētes arcubus/ gladijs: & lanceis: vestiuntur pellibus: & pileo alto more turcharum. Habitant circa flumen Jordanis a monte Lybano vsq; ad desertum Pharam.

Facetia salsa.

Supstitio

Nubiani & Jameni.

Presbyter legis.

Biduini.

¶ Tertium caput.

Plura de ritu et morib9 nationum in terra sancta degentium dicere poteram: nisi breuitati studerem: et euitarem fastidia: certo enim credo nō eē nationē sub celo / de q̄ i terra sancta nō sit homo: adeo vt possit adhuc verificari hoc tempore moderno: quod legim9 de Hierosolymis tempore primitiue ecclesie in Actis apostolorum: vbi dicitur. Erant autem viri religiosi de omni natione que sub celo est: Parthi: Medi: Elamite: Cretes / Arabes / aduene Romani. etc. Preterea multum falluntur / qui credunt orientem et Asiam solis turchis / et infidelibus habitari: cum vbiq3 reperiantur regiones / regna / prouincie / vrbes: agri: montes: deserta agminibus Christianorum repleri: verū de his satis superq3 dictum fuerit: nunc reliqua sacri templi sancti sepulchri expediamus. Ergo ante portam templi huius est lata area: magnis strata lapidibus quadratis: in cuius circuitu multa visuntur sacella / sacris pignoribus dedicata: interq̄ vnum est sacellū diue Marie egyptiace destinatum: que cum visitandi huius templi amorem concepisset: monita fuit ab angelo: ne meretrix indigna sacram edem ingrederetur. Que mox soluta in lachrymas: et toto corde contrita penitentiam egit. Et ante imaginem virginis gloriose genu flexo angelice vocis consolationem audiuit. hic est remissio. † Secundum sacellum in honorem virginis gloriose et sancti Joannis euangeliste est erectum: in quo olim ipsa virgo Caluarie montem summa cordis amaritudine cōtemplabat. indul. †

De sacellis añ templum. s. sepulchri.

S. Egyptiace sacellum.

S. marie sacellum.

Sacellum angelo℞. Tertium sacellũ in honore supernorum spirituũ et sanctorũ angelo℞ est ↄsecratũ:hic est remis. † Nec em̃ dubitandum:ꝙ patiente Christo totus Caluarie mons ⁊ eius circũferẽtia legionib⁹ angelorũ fuerit frequẽtatus. Quartum sacellũ diuo Joanni Baptiste cedit:qui licet sacrosancte passioni Jesu cognati sui nõ interfuerit:quippe immatura morte ꝑuentus per Herodẽ tyrãnum virtutem tamẽ passionis sensit in limbo:⁊ patribus declarauit. remissio. † Quintũ sacellum Magdalene feruẽtissime Jesu Xp̃i amasie est consecratũ:dictat em̃ ratio /vt que viuenti Xp̃o tam p̃clara officia exhibuit: patientem vsq₃ ad Caluarie montẽ secuta est:sepultuȝ quesiuit cũ aromatibus:et nunc in celo beata partẽ habet in templo sui magistri. remissio. † In huius aree medio ante templuȝ visitur locus non sine lachrymis:in quo Xp̃s sctã crucis sarcina oneratus Caluarie montem lachrymosis oculis suspexit:et suo tenerrimo corpori duri strati cubile preparari audiuit.hic est plenaria remissio. ✠

Sacellum Baptiste.

Sacellum Magdalene.

Locus plen⁹ pietate.

¶ Quartum caput.

Die iouis. xxv. mẽsis Julij predicti hora matutina comitantibus Turchis Sancti sepulchri templũ egressi ordine quo venimus /iuimus prãsuȝ:hora pomeridiana reliqua loca sancta visitaturi. Facto prandio egressi a xenodochio nostro:inter conuentũ montis Syon et castrũ Pisanuȝ templũ sumus ingressi:qđ in honorẽ diui Jacobi maioris est constructũ:in quo ad sinistrã ingrediẽtibus sacellum visitur locus martyrij predicti apostoli. Hoc templũ incolũt Armenij christicole.indul.† Ibidẽ in strata publica vidimus domũ sancti Bartholomei ap̃li: indulgentia. † Ibidẽ visitauimus domũ mo-

Tẽplũ.s. Jacobi.

Dom⁹.s. Bartholomei.

nachi vnius ex septuaginta duobus Christi di
scipulis: in qua post morte sancti Jacobi/Petro
q3 incarcerato ceteri discipuli orabant p libera
tione ipsius: in cuius domus loco cōstructa fuit Sedesepi
prima ecclesia Grecorum christianorum: et est sedes scopalis.
epālis: quam tenent Surienses. Horum episcopū
osculata manu salutantes: inuenimus operan-
tem in serico: lōge plane episcopis nostris dissi- dissimiles
milē: qui putant omnē sanctimoniā episcopalez episcopi.
in phaleris: famulitio/anulis/mytris constitu-
tam: haud scientes/q Paulus apostolus etiam
manuū labore victū queritabat: huius ac reli-
quorum apostolorum exemplū z memoria visit.
In episcopis orientis que omnes fere certis diei
horis manuū artificio insistunt: reliquū tempus
sacris officijs expēdentes: si quo eundū est/exē-
plo Christi asina aut subiugali vehuntur: vno
famulo comitante: memores verborum Jesu dicē
tis. Nō est seruus maior domino suo: nec aposto
lus maior eo qui misit illū. Si quo eundum est: li
gnea crux pfertur. Porro aurū: argentū: equi: ve
stes pciose: omnia hec vel non habentur: vel in
pauperū vsus distribuuntur. Raro videas epm
quēpiā extra fines sue diocesis morā trahere.
At hec vt epōrum occidentis moribus respondeāt
testis est orbis catholic9: nā z ipsi phdolor scim9
omnium sacrorum vim apud nos in auro argento
gēmis et pompis constitutā: et adeo hic pestifer
morbus inualuit: vt si videas episcopū in occidē
te asino insidentē z cruce lignea nullo famulitio
nullis anulis aureis: nullis holosericis: nullis gē
mis ornatū sacra pagere: ridiculū credas omne
qd gerit: sed vere q habitat in celis irridebit eos
et dñs subsannabit eos. vos aūt epi occidentis
vos interim Dicite pōtifices in freno quid facit
aurum: indulgentia. † Hinc pgressi sum9 ad

sancte vrbis Portam ferream: que Petro vincu
Porta ferrea. lis soluto patuit angelico ductu. Carcer autem
sancti Petri erat tunc temporis extra ciuitatem
domus autē pdicta erat intra menia vrbis:qua
re Petrus nō est vrbe egressus(vt multi credūt)
Porta aurea. ⁊ pdicant:sꝫ ipaꝫ igressus. Porta hec nūc muris
vrbis cingit:cuius adhuc arcus semirupti extāt
remissio. † Promouentes hinc accessimus ad
portam aureā contra austrum super torrente ce-
dron:que sita est ante atriū templi Solomonis:
vt tēpli potius ꝗꝫ vrbis porta nūcupetur: et nūc
muro vrbis inclusa est vndiqꝫ: per hanc itur ad
vallem Josaphat et montē oliuarū:sed per eam
ingressus in tēplū minime ptꝫ Christianis:sta-
tuto capitali vetātes quo edict capitis reus ipꝫ
templū ingrediens:aut cogitur fidē Christi ab-
negare. iuxta hanc portā a latere dextro est por
Statutuꝫ capitale. tula quedā:interpositiōe colūne a porta magna
discreta:per quā Christus in die palmarū humi
li ⁊ solēni pompa ingressus est tēplū. Heraclius
autem de Cosdroa ceso triumphans:⁊ partē li
gni crucis superbo equo vectitans: cesareo ap-
paratu dum hanc portā vult ingredi:magno mi
raculo parietes porte cōiungūtur:atqꝫ claudun
Heraclij historia. tur:sed angelus menibus imminens:clara voce
dixit. Jesus celi ⁊ terre rex longe alia specie hāc
portam dudū intrauit: tu ergo si portā hāc vis
ingredi:seruus domini exemplū imitare. Quo
audito pius princeps equo descendit:coronā im
perialē deposuit:auream chlamydē exuit:et syn
done vestitus nudis plantis ⁊ capite lignum
crucis sacrosanctum iniectū Cesareo humero
pulchre humilitatis typo templū ingressus est:
patentibus valuis in pristina forma. plena. ✠

Caput quintum.

Rogredientes venim⁹ ad portā speciosam: per quā itur a Hierusalē in Bethaniā: in Hierico: et ad Jordanem. In hac porta Petrus ascēdēs in templū: rogatus elemosynam ab Enea paralitico / respondit. Enea frater aurū et argentū nō habeo: quod autē habeo tibi do: in nomine dñi Jesu surge ꝛ ambula: memor verbi Jesu: gratis accepistis ꝛ gratis date. O tu papa qui es: quicq̄ futurus es: aut fac similiter: aut euangeliū nega. Porro per hanc portā minime christianis ꝑmittitur transitus: quia est ex portis palatij Solomonis: rōne tamen miraculi facti est. indulgē. † Insistentes itineri ꝛ p̄ aeris estu valde fatigati: quinetiā multis affecti iniurijs muniti patiētia ꝑuenimus ad portā fontis Syloe: ab austro super torrentē Cedron sitam in valle media inter montē Syon ꝛ montē tēpli q̄ dicitur porta aquarū. Ab hac porta itur ꝑmo ad fontem Syloe. secūdo ad vallē Gehennon. tertio ad ortum regis. quarto ad agrū Achelde mac. Porta hec antiquitus dicebat porta octaua: sacre em̄ vrbis situs ꝑpter loca abrupta nō admisit plures portas. indulgentia. † Inde ꝓsequentes iter in angulo vrbis super torrentem cedron versus orientem peruenimus ad portā Beniamin: eo ꝙ per hanc itur in Anatoh: in desertum et ad vrbes tribus Beniamin: per hanc etiam portam inuehebantur ligna pinea vrbi de Carmelo: et etiam quarta porta dicebatur. Interuallo abhinc modico ventum est ad sterquilinij portam super Torrentem Cedron: per quā oēs sordes sctē vrbis in Torrētē cedrō decurrebant. Per hanc iter patet in desertū Bēiamin: hȝ domūculas hūiles ꝛ hitatores pauꝑes

Porta speciosa.

Actuū. iij.

Exhortatio ad. s. P.

Porta fontis Syloe.

Porta aq̄rum.

Porta octaua.

Porta Bēiamin que quarta dr.

porta sterquilinij.

in vicinia. Inde ꝓcedētes/puenimus ad portā
Dauid versus montem Syon: que antiquitus
porta vrbis dicebat. Ante hanc portam late pa
tent due voragines: vna ad aquilonem: altera
ad orientem: et extra eam arbor funesta visit: in
qua informis leti nodum nectens Judas sca-
rioth suspendio perijt. hec porta olim piscium
dicebatur: et per eam via patebat in Joppe:
Dispolym: ⁊ maritima: a quibus pisces vrbi affe
rebantur: et ingrediuntur vrbem per hanc oēs
peregrini occidētales: dicebatur ⁊ olim hec por
ta negociorum: eo ꝙ ꝑ eam trāsitus erat in Be-
thleem: Ebron: Gazam: Egyptum: ⁊ Ethio-
piam. Ceterum via hec tendebat per agrū fulo
nis in montem Syon: vt a sinistris iter esset in
Ebron: a dextris vero in Joppem. Unde paruo
interuallo capiebatur iter versus Gazam atq;
Egyptum: ex quibus ꝓciose merces infereban-
tur vrbi Solimorū. Est ⁊ alia porta gregis con
tra austrum super torrentem Cedron: inde di-
cta ꝙ animalia immolaticia per hanc in tēpluȝ
ducebantur / lota primum in ꝓbatica piscina:
que ⁊ inde nomen sortitur: vocatur etiā porta
vallis: quia per hanc iter patet ad vallē Josa-
phat iuxta sepulchrum virginis gloriose: qđ di-
stat ab ea iactu lapidis: ꝓpe hanc portam visi-
tur turris Phazeth ab Herode rege constructa
añ quā fons scaturit draconis. Sed riuuli fon-
tis ꝑ canales nunc fluūt in templum sepulchri
virginis gloriose. Non longe hinc patet porta
Effraym ducens ad montem Effraym: olim di
cta sancti Stephani hic scilicet lapidati: hac
itur ad Samariam et Galileam: ⁊ prope eā la-
pis est/super quem Saulus spirans minarum ⁊
cedis in discipulos domini lapidantiū vestes
seruabat. De porta iudiciaria inferius dicetur.

Porta Dauid.

Loc⁹ suspēdij iude

Porta piscium.

Porta negotiorum

Porta gregis.

Turris Phazeth

Porta Effraym.

¶ Sextum caput.

Piscina probatica a lotione gregum dicta: cuius supra meminimus: ampla est et longa: muro templi contigua: in hanc mersum dicitur lignum sancte Crucis: quod ponticuli loco erat euntibus per torrentem Cedron: donec regina Saba hac transiens in Hierusalem: per spiritum cognouit crucis mysterium: et Solomoni regi reuelauit: qui trabem inde tollens: iussit mergi in piscinam: et inde piscine vis sanatiua dicitur prouenisse: donec passionis tempore hoc lignum supernatans pro arbore sancte crucis Jesu membris ornandum fuit extractum. hic est plena. ✠ Progressi autem mox venimus ad domum Symonis Pharisei: in qua miris officijs amoris peccatrix illa euangelica Jesum suum in medio Phariseorum residentem lauit lachrymis: tersit capillis: osculata est labijs: et vnxit vnguento omnium peccatorum: largam remissionem summi pontificis Jesu Nazareni ore promulgatam reportans. remissio. ✠ Hec domus licet sit inhabitabilis et clausa: stat tamen erecta suis parietibus. Hinc non longe domus est diuitis epulonis: antequam Lazarus ille euangelicus fame: et morbo elanguit: domus quidem olim alta muris: sed inops virtutum: quam ingredi minime permissi sumus / obstantibus turchis: hinc constat euangelium de diuite epulone et Lazaro vlceroso historiam esse non parabolam. Paululum progressi venimus ad locum / in quo virgo gloriosa videns filium innocentem oneratum cruce / et repletum opprobrijs: spiritu fertur defecisse: quo loco olim templum fuit Marie de spasmo nuncupatum: nunc autem prohpudor factum est turchis stabulum equorum: ple-

Piscina probatica

Miraculum piscine

Symonis Leprosi domus.

Domus diuitis epulonis.

Templum de spasmo Vir. Marie.

Domus ioachim et anne.

na remissio. ✠ Uenimus deinde ad illustrem olim domū Joachim et Anne: in qua diua virgo concepta fuit: ꝛ educata annis tenere etatis sue: hec domus heu dolor Turcis habetur pro Mesquita: ꝛ nos vidim⁹ veteranū Mahumeti stam cum sexaginta scortis illic mechantez: nec vllo precio vt ingrederemur potuimus obtinere: conuersi tamē in preces pre foribus meruimus remissionem ✠

Septimum caput.

Pilati domus.

Eregrinātes inde cū multa deuotione accessim⁹ Pilati domū: que amplior est et pulchrior oībus edibus vrbis: prope quā adiacet dom⁹ Herodis. Has domos in presentia habitat Turca: qui hierosolymis dominatur: vbi visitur locus: in quo Pilatus volens dimittere Christum: tādem vt placeret turbe iussit eum flagelari: coronari: illudi. Hoc loco olim in venerationem tantarū penarum templū fuit extructuz valde decorum. Nunc autē est stabulum equorū datur hic remissio. ✠ Porro a celsiori latere domus Pylati iuxta triuiuz visitur arcus lapideus a tempore passionis Christi durans ad presens in quo sunt due fenestre: quarum vnā Pylatus tenuit: ꝛ ex altera Christum flagellatuz: coronatum: illusum: principibus Judeorum: et populo ostendit dicēs. Ecce homo: et hic est plena re. ✠ Hic hic locus est eterna memoria dignus Pretorij p̄sidis dict⁹ Licostratos Grece: Hebraice: Galbata: ad quē Christus crucis patibulo condēnandus per gradus ascēdit marmoreos: qui Romam trāslati pre foribus templi Lateranen. magna veniarū prerogatiua genibus scādūtur.

Licostratos.

hoc Christus ascendens pie & humiliter pro nobis sententiã crucis acceptauit: et inde per portam iudiciariã vicinã ad Caluarie mõtẽ crucis proprijs humeris extulit. Proinde sciẽdũ q reiecto errore Lactantij Firmiani dicentis Pylatũ non protulisse sententiam mortis in Christum: vt ex vetustis annalibus prolatum inuenimus. Pylatus duas in Christuz sententias protulit minorẽ flagellationis: maiorem vero crucifixionis. Forma sentẽtie minoris vera hec est. Jesum Nazarenũ virum seditiosum: & Mosaice legis cõtemptorẽ: per pontifices & principes sue gẽtis accusatũ expoliate: ligate: & virgis cedite. J Lictor: expedi virgas. Sentẽtie maioris forma est. Jesuz Nazarenũ subuersorẽ gẽtis: contemptorẽ Cesaris: et falsum Messiam: vt maioꝝ sue gentis testimonio probatum est: educite ad communis supplicij locum: et cum ludibrio regie maiestatis ĩ medio duoꝝ latronũ cruci affigite. J Lictor: expedi Cruces. Falsa est ergo oĩno vulgaris illa et inepta sententia: que incipit. Nos Põtius Pilat⁹ &c. Hoc in loco est plena remis. ✠ Non longe ab hoc loco ostẽditur domus dicta schola virginis Marie: q in ea per tenerã etatẽ literas virgo didicerit: et est ibi plena re. ✠ Deĩde trãseũtes ad triuiũ venimus ad locũ: in quo Christus baiulãs crucẽ dicit cecidisse: quare milites hic angariauerunt Symonem cyreneũ: vt portaret crucẽ post Jesum. Prope etiã est locus in quo Christ⁹ pie se vertit ad mulieres lachrimantes: dicens. filie Hierusalẽ nolite flere super me &c. Hic quõdaz fuit extructa ecclesia in honorem tantoꝝ mysteriorum: cuius nũc nec vestigia quidem apparent: datur hic plenaria remissio. ✠ In hoc itinere est domus humilis sancte Veronice: que explicito Lyntheo

Due sentie in christum prolate.

Scola. b. virginis.

perpetue memorie effigiem sanctissime faciei Jesu christi recipere meruit. Peplũ hoc Rome in ecclesia sancti Petri grãdi honore seruatur: quod vidẽtes nullam deinceps oculorum caligi nem pati dicuntur. hoc loco est plena re. ✠

Peplũ ve ronice.

Octauum caput.

Visitatis per nos locis in vrbe sacris locis dico Christi sacramentis: ꝛ no ue legis mysterijs insignitis: ꝛ pere grinationis ordo: ꝛ nostra deuotio vt templum Solomonis visitarem⁹ exposcere videbãtur: sed obstitit ferale Sarra cenismi decretum ne ingrederemur: vt dictũ est. Libet tamẽ de hoc templo hic nonnulla insere re: ne opus nostrũ mutilum iudicetur: aut lector concepta spe fraudetur. Templum igitur hoc to to orbe olim famosum fuit: vt merito inter septẽ orbis spectacula numerari posset: ad quod oẽs reges dona mittebant: adeo vt pre sui gloria cre bro destructum fuerit: ꝛ reparatuꝫ: nam Dauid expensas et materiã Solomoni filio ꝑparauit: sed quia vir sanguinũ erat: indignus est habit⁹ qui hoc templum erigeret: donec Solomon rex pacific⁹ miro sumptu operarijs pene innume ris ipsum templum extrueret: cui simile nõ esset in orbe terrarum. Uerum hoc templũ destructuꝫ fuit per reges Medorũ: atqꝫ Persaꝝ: et per Zo robabel: Neemyã: et Esdran restitutũ. Fuit etiã per reges Grecorum: et Asie turpiter violatum et spoliatum: et per Machabeos duces munda tum: ac cõsecratum: deinde obsidẽtibus Hiero solymã Romanis ducibus Tito ꝛ Uespasiano funditus euersum: vt verificaretur sermo magni prophete Jesu Nazareni lõge ante dicẽtis So lime ꝛ habitatoribus eius. Non relinquetur in te lapis suꝑ lapidem: qui non destruatur. Impe

Tẽpli So lomonis descriptio amplissi ma.

Destru ctio tẽpli Solomo nis.

Destru ctio tẽpli ꝑ Roma nos.

ratores enim Romani nō solū templum diruerūt: sed etiā mōtē cui templū innixū erat in planiciē redegerūt: eiecta terra in torrētē Cedrō: ne vrbs presidio mōtis et templi ɔfisa Romanis amplius rebellis esset. Hoc tēplum quod nūc visitur prio ribus multū dissimile est: licet amplissimū sit: et sumptuosissimū. Huic templo p̄iacet area qua-drata habēs in lōgum ꝛ latū iactū arcus: ꝛ ipsa tēpli structura intus et extra mire spaciosa ꝛ spe-ciosa. Porro curiosius hoc tēplū describere nō magni retulerit: tum ꝙ nos christiani interiora eius videre prohibemur: tum ꝙ spurcitia ritus Mahumetici tm̄ sordet: vt oīs eius glīa offuscet. In hoc aūt miror dei iudicium: ꝙ Judei adhuc suum Messiā expectātes errorē nō videāt: ꝙ scȝ Terra ꝓmissiōis extorres: regno p̄uati: ꝛ qđ ma ximum est deplorate dānationis argumētū: ab hoc templo quo vnice gloriari solēt: velut canes excluduntur. Unde hoc: nisi quia Christum ve-rum Messiā ꝛ summū sacerdotū e templo exclu serunt: et quasi templi destructorē falsissime accu sarunt: Petierunt Barrabam latronē: et vbiqȝ terrarum latronem suum inueniunt: imprecati sunt capitibus suis vltionem sanguinis innocē tis: et sequitur eos fedus sanguis non solum mēstruus: vt mulieres: sed ꝛ hebdomadarius: vt prophanos et sacrilegos: qui etiam scisso per mortem Christi velo templi omnia sacra ab eis recesserunt. Suntqȝ relicti toto orbe ꝓfugi: pro-phani: atqȝ proscripti: vt verus fiat sermo Chri-sti dicētis. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta: ꝛ nō me videbitis: donec dicatis. Bene dictus qui venit in nomine domini.

Cecitas Judeorum.

Pena Judeorum.

Tomus nonus.

¶ Tomus nonus de valle Josaphat. De torrē te Cedron. De sepulchro virginis gloriose. De Bethsemani ꝛ Bethphage pagis. De probatica piscina. De monte Oliueti. De Bethania illustri. De Hierico ꝛ rosetis ꝛ monte quarētane De Decapoli et Galilea. De Jordane ꝛ mari mortuo. De Nazaret iclyta: ꝛ mōte Thabor. De Pentapoli ꝛ statua salis. De Cana / Thiberiade / Corrosain / Bethsaida / Bethulia / Tyro / et Sydone: pulcherrime docet: cōtinetqȝ capita. x.

¶ Caput primum.

Eneris die eiusdeȝ mensis Julij. xxvj. summo diluculo cōsurgētes loca Jordanis et reliqua illius regionis insignia visitauimus: principio descēdentes de mōte Syon venimus ad locuȝ obitu virginis gloriose insignem: in quo obstinati Judei conati sunt impedire ꝟginei corpusculi sepulturā: quādo furibūdi accurrētes ad feretrum arefactis mēbris sunt absterriti: ac penitentes per apl'os cōuersi sunt et sanati. In hoc loco olim sacellū erat: nunc diruptum: datur tamen remissio. ✠ Prope adest locus: in quo Petrus apostolus trine negatiōis peccatū amara penitentia expiauit: hic etiam quondā fuit sacellum extructum: nunc funditus euersum. remissio. † Hinc properātes ad famosum Torrentē cedron peruenimus: qui fluit per mediā vallem Josaphat vsqȝ in vallem Syloe ita vt inter geminas valles sub ponticulo lapideo vno arcu erecto torrens decurrat: per quem Christ⁹ trāsijt oratur⁹ in Olivueto. hic plena. ✠ Ibi prope sepulchra regū Juda visuntur: licet corpora alibi requiescant: testante sacra scriptura. Notatu dignū lector ꝙ sepulchrum Joseph

Miraculū magnum.

Torrens cedron.

Sepulchrum. s. Joseph.

sponsi virginis gloriose hic monstratur:sed corpus nuspiã inuenit: vnde conijcere licet hunc sanctum patriarcham cum reliquis patrib⁹ moriente Christo resurrexisse:⁊ ascendisse in celum tametsi de eius obitu nil referat scriptura. Uallis autem Josaphat ambit ciuitatem sanctam ab oriente:que licet p Romanos principes fuerit terra repleta (vt tradit Josephus) est tamen hoc tempore satis profunda. Hinc ambulantibus per quinquaginta passus ad meridiem patet locus:in quo sanctus Jacobus minor Jesu capto se abscondit:dicens se inde non exiturum nec comesturum panem donec Christus resurgeret:est ⁊ ibidem sepulchrum zacharie filij Barachie:qui occisus fuit inter templum ⁊ altare: est ibidem remissio semiple. † Paulum inde vinea est: in cuius loco angelus olim elatã palmã decerpsit:quã perferens virgini gloriose obitum die tertia affuturum cum summo gaudio nunciauit.remissio. ✠ Hinc ordine pcedẽtes in ipsa valle vidimus templum inferius:ita vt in illud descendatur gradibus quadraginta nouem:in cui⁹ medio sepulchrum est virginis gloriose instar sepulchri Christi per omnia factum nisi q̄ cripta ipsius sepulchri duab⁹ ianuis patet vtrinq̃. Hoc ingredientes tẽplum (deũ immortalem) quantam mox sensimus odoris fragrantiã:ego aũt ĩ stuporẽ versus id Canticoꝝ partim mẽte:partim voce occinui. Que est ista que ascendit per desertũ sicut virgula fumi:sicut aurora cõsurgens in cubilibus ⁊ in ortis aromatum: Et sicut dies verni circundabant eam flores rosarum: et lilia conuallium:illa autẽ vt est plena gratiarũ pulchre dilectionis / ⁊ sancte spei: visa est mihi virginea voce respondere. Quasi Cedrus exaltata sum in Cades:

Cripta. s. iacobi minoris.

Sepulcrũ zacharie pphete.

Sepulcrũ virginis marie.

et quasi Cipressus in monte Syon: ꝛ quasi plantatio rose in Hierico: et quasi Libanus nō incisus vaporaui habitationem meā. Odor meus quasi therebinti: ꝛ omnes rami mei honoris et gratie: et ego sicut Cynamomū ꝛ Balsamū aromatisans dedi suauitatem odoris. Est em̄ tante virginis sepulchrū marmoreum nedum nobis peregrinis: sed ꝛ angelis: Turchis perfidis et Sarracenis summe venerabile: in quo nullas christiane frater quere sanctissimi corporis reliquias: quādo fides habet: ꝛ ecclesia cantat eam cum Christo beata immortalitate potiri: ꝛ in corpore ꝛ anima super omnes angeloꝝ choros eleuatam. In hoc tēplo ad sinistrā est sepulchrum sancte Anne: cuius corpusculū apud Lugdunū in insula quam Barbarā vocant: constanter dicitur asseruari. A dextris sepulchrū est diui Joachin: et datur his locis remissio plena. ✠ ꝛ semiple. † Hic fons drachonis scaturit: vt vocat Neemias. Nō longe ab hoc loco illustris ille locus est: vbi beatissima anima illa virginis gloriose resumpto imaculato corpusculo celos coronāda ascēdit: comitāte filio ꝛ omni celesti militia famulāte: vocāteqꝫ ab altissimis patre celesti. veni de lybano filia mea dilecta: veni coronaberis. Illa aūt: ibo (inqͭ mihi) ad montē myrre: ꝛ ad colles thuris: loquar dilecto meo: ꝛ ascendēs zonā pij amoris pignus reliquit diuo Thome apostolo. Hanc zonā certi homines Christiani mire colunt: et qđ creditur: nō citra superstitionem: vnde christiani de zona vocantur: et albo pāniculo ab alijs distinguunt. Olim hic templū erat erectum: sed nūc diruptū. hic dat remiss. ✠

ascēsio virginis Marie.

zona ꝟgis Marie.

¶ Caput secundum.

Ab hoc

B hoc subterraneo diue virginis templo per quinquaginta passus Gethsemani villa est: in qua est ortus: in quē Christus transmisso torrente Cedron patrem oraturus intrauit. Locus hic est in latere montis Oliueti: adherens cuidam rupi concaue de monte pendenti: in qua sederunt discipuli: cū dixit eis dominus. Sedete hic donec vadam illuc: et orē. Et adhuc patet locus sessionis eorum: patet et ibidem locus: in quo Jesus Juda osculo traditus fuit: tentus a turbis. Uidentur liniamenta verticis et capillorum eius in rupe pendente: et digitorum impressio apparet hec sacris manibus Christi crux cū traheretur a turbis. Mirum dictu/quod ab hoc lapide nil radi potest/vel sculpi ferreis instrumentis: cum facile cesserit Christi manibus instar cere: vt probāt vestigia: his ī locis supradictis est plena. ✠ A Gethsemani versus austrum quantū iactus est lapidis locus est sacratissim⁹: in quo piētissimus Jesus auulsus a fratribus orauit patrem primo: secundo: et tertio/tristis: pauens: tedio affectus: mestus: agonizans: et preciosum sanguinem sudans decurrentem in terram: et hic lapis retinet impressas figuras manuū Christi et genuū. Credas lector catholice hāc criptam non arte: neque natura: sed gratie celestis artificio esse formatam: ita vt dignum sit credere/sanctū sanctorum merito posse vocari ob riuulos preciosissimi sanguinis de toto corpore Jesu benedicti instar torrentium de montibus decurrentes ibidem est plenaria re. ✠ Prope hunc locū sepulchrum est Josaphat regis Juda pulchra Pyramide īsignitū e regiōe Solomōis tēpli: et inde vallis sortita est nomen illum famosum: vt

Getsemani villa.

Locus captiuitatis Christi.

Res miranda.

Loc⁹ agonie Jesu.

Sepulcrū Josaphat

dicat in scripturis/ et historijs vallis Josaphat in qua generale iudicium creditur futurum/ dicente propheta in persona dei. Congregabo omnes gentes in vallem Josaphat: et ibi disceptabo cum eis. Ab hac valle illustri apricante sole ascendimus mõtem Oliueti excelsum magnis plane laboribus et sudoribus: in cuius cacumine primum vidimus domumculam: in qua gloriosa virgo solita in montana transcendere cum festinatione: multis annis post Christi ascensionem dicitur vitam contemplatiuam: et optimam partem que non auferret ab ea duxisse: extat ibidem porticus quedam his diebus in perpetuam rei memoriã: quo i loco est indulgẽ. plenaria. ✠ Paululo interuallo locus insignis visitur: in quo discipuli rogantes Jesum dixere. domine doce nos orare: at pius magister primum quidem orationem quam dominicam vocam⁹ protulit dicẽs. Sic orabitis. Pater noster. etc. Deinde hanc ipsam sacratissimam orationem in petra exaratam reliquit: cuius rei testes sunt omnes peregrini: et datur hic remis. ✠ Jnde mouentibus locus ille subijcitur oculis: in quo post ascensionem Christi misso spiritu sancto apostoli congregati catholice fidei symbolum articulatim ediderũt: incohante Petro Credo in deum patrem omnipotentem etc. Jn hoc loco olim sacellum pulchrum in honorẽ diui Marci fuit erectum: cuius hodie vestigia cernuntur: et est plena. ✠

Locus iudicij generalis.

Domũcula. s. marie

Orõ dñica i rupe sculpta.

Loc⁹ symboli apl'ici

¶ Caput tertium.

Pedetentim ingredientes venimus modico interuallo ad locum: in quo accedentes ad Christum discipuli dixerunt, Magister aspice qua-

les lapides ꝛ quales structure. Et respondente Christo de vrbis ꝛ tēpli excidio: illi q̄rebant signa futuri iudicij: quo in loco est iter magnuꝫ ꝛ cisterna ꝓfunda: iuxta quā olim fuit pulchruꝫ tēplum: nūc diruptum. remissio. † Insuper ī dicti montis cacumine visitur antrum: in quo famosa peccatrix ꝛ formosa meretrix Pelagia exegit penitentiam salutarem: ibidem sepulta: porro locum hunc nullus peccato mortali grauatꝰ potest penetrare: nos autē dei misericordia freti visitauimus locum humiliter ꝛ deuote: ꝛ veniam obtinuimus. † Hinc hinc sequenter in altioribus mōtis sacri est locus (heu nos miseros mortales) non citra lachrymas referendus: locus in quo pientissimus ille generis humani saluator Messias Emanuel Jesus Nazarenus post patratam mundi salutem: spacio annorum triginta trium: post declaratum resurrectionis altum mysterium quadraginta diebus/presente schola militantis ecclesie firmatis euangelij legibus: videntibus amicis in altum eleuatus est: et suscipiente nube extenta ad benedictionem manu/ vale dicens amicis pius victor alta celorum penetrauit: missis duobus viris: qui ī veste alba desolatam scholam consolarentur: dicentes. Viri Galilei quid statis aspicientes in celum? hic Jesus qui assumptus est in celum: sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum. In tanti mysterij eternam memoriam visuntur gloriosorum Jesu pedum vestigia petre impressa: extititq; olim templum tanta memoria dignum: nunc prohpudor diruptum et euersum: rem dicam fidelis lector omnibus perfidis admirādā: nullis fidelibus dubiā. A loco vestigiorū bene-

Antrum Pelagia.

Locꝰ ascēsionis iesu

dicti Jesu/suspicientibus in celum linea velut perpendiculari/apertura quedã etheree regionis luminosa apparet:patente hincinde celo velut conscissis marginibus:quãobrem putas frater christiane nisi vt pateat Christi famulis via: qua gloriosus dominus Jesus olim ingressus est : quod si ad latũ (vt dicitur) vnguem/locum mutaueris:via tibi claudit celestis visionis. ✠

Res digna miratu.

Inter reliqua montis Oliueti insignia loca:singularis est pagus Bethphage ad pedem inclyti montis Oliueti:hic enim locus est vnde Christus mittens Petrum et Philippum iussit adduci asinã et pullum subiugalis : quib⁹ adductis: et apostolorum substratis vestibus: Jesus Nazarenus mansuetus rex iuxta vaticiniũ zacharie Hierosolymã properauit: exceptus clamore turbe: honoratus hymno puerili. Osianna:cesis ⁊ stratis frondibus:dispassis vestibus sacrosanctã vrbem humilis triumphator ingressus est in memoriam tanti mysterij. His diebus visuntur summo miraculo tredecim olee ordine plantate : duodecim apostolorũ et Christi illustres typos preferentes:quas refert antiquitas ab illis durasse diebus virore perpetuo:⁊ ex his ramos cesos:quibus via magni regis sternebatur. ✠ Juxta est locus vnde Jesus dilectã vrbem contemplans:solutus in lachrymas fleuit super illam:dicens. Hierusalẽ Hierusalẽ ⁊c. hic est plena. ✠

Bethphage.

Tredecim arbores oliuarum.

Caput quartum.

A Bethphage vnius leuce spacio progressi:venimus in nobilem illã Bethaniam multis mysterijs memorabilẽ. Bethania ergo a Solimis distat tribus miliaribus: interiacente

bethania.

scz monte Oliueti. Olim fuit castellũ nobilib⁹ habitatum et edibus frequens: nũc pene desertum. Ante introitũ iuxta cisternã iactu fere lapidis/locus est vbi domino Bethaniam venienti Martha occurrit: ꝛ disputante cũ ea benigno Jesu de resurrectione futura: et fratris Lazari resuscitatione Magdalena vocata aduenit. Ui situr hic insigni deuotione dom⁹ domine Marthe hospitalis: in qua toties pius Jesus hospitio est receptus/et humaniter habitus: sed hec domus vtpote digna in templũ versa est Marthe et Marie dedicatũ. Adest prope locus sepulchri vnde Lazarus quatriduanus diuine vocis imperio fuit suscitatus: sepulchrũ quidem marmoreis lapidib⁹ est coopertũ: ꝑsimile sepulchro sancto ꝛ virginis gl'iose: ꝛ hic erectũ est sacellum marmoreũ in tam celebris miraculi memoriam: nõ solũ christiani: sed etiam Turce et Sarraceni magna deuotione venerantur. Extat etiam in hoc pago domus illa Symonis leprosi: in q̃ recũbente Jesu Magdalena amatrix super caput eius effudit Alabastrum vnguenti ꝓciosi: dicentibus apostolis. Ut quid perditio hec: poterat enim vnguentũ hoc venundari trecentũ denarijs: ꝛ Judas vt tercentũ denariorum furtum cõpensaret: magistrum vendidit triginta argenteis. ✠ Ostendit etiã Bethanie spelunca quedã siue cripta: in qua sancta Maria Magdalena non dicã penitentiã egit: sed contemplationi vacauit: anteq̃ȝ transito mari ad Massiliã perueniret: quam eñ penitentiã ageret: cui dñs ipse celi ꝛ terre peccata dimisit/nulla penitẽtie opera intũgens? † Hinc ventum est nobis ad domũ diue Magdalenes: in qua dictum est ei a Martha sorore. Magister adest ꝛ vocat te hic olim sacellum fuit: nũc diruptũ. remissio. †

Domus Marthe.

Sepulchrũ Lazari.

Dom⁹ Symonis leprosi.

Cripta Magdalene.

Domus Magdalene.

Nō longe abest locus: in quo versus occidentē lapis est: super quē Christ⁹ veniens ad Lazari sepulchrū reqeuit: atq; resedit. mirū dictu de hoc lapide q cesus: sculptus: rasus nō minuitur. ✠ A Bethania aggressi sum⁹ peregrinationē Jordanis: asinis vecti. progressi ergo i medio itineris visus est nobis locus cenobij dirupti in memoriam sancti Joachin patriarche: qui opprobrio sterilitatis deiectus de templo hic mansit cū suis pastorib⁹: donec angelice vocis solatiū de habēda ple hre mereretur: quo habito Anne vxori in porta aurea letus occurrit. remis. † Inde pgressis nobis visus est locus: de quo euāgelium memorat. Homo quidā descēdens de Hierusalem in Hierico incidit in latrones rc. hic videtur quedā cauerna pfunda: super quā olim erectum fuit edificiū: hic est remissio. †

Desertum Adonin.

Caput quintum.

Progrediētes et nocturnis horis eripiētes dulcia quietis solatia: vrbem Hierico attigim⁹: que vrbs distat a Hierusalē triginta miliarib⁹: sita in planis: vrbs olim famosa atq; fortissima fuit: nūc ruinosa: vt vix decē domus habeat habitatas: vigēte diuina sentētia: ne quis scz ipcationē illustrissimi Josue: nō satis verit⁹ in primogenito suo reparasset eā: quā cōstat nūc tm̄ esse abiectā quātū olim inclyta fuit. Hic ceci illuminati: hic zacheus ab arbore Sycomorū descēdēs pius Christi hospes est iustificat⁹: nūc autē vnica turris semirupta hic visit. reliqua oia miraculo⁊ isignia vel tēpore legis vel tpe euāgelij facta deleta sunt. Abest duo⁹ miliarib⁹ Galgala olim vrbs inclyta: nunc ne pagus quidē: a qua spacio quinq; miliariū est sacellū diuo Joāni baptiste sacrū: r fama est hic nō lōge Jesuz a Joāne

Hierico.

Miracula Hierico.

Galgala.

baptisatum: cui scriptura sacra consentit. reliq̃ vrbis Hierico ex libro Josue/ et euãgeliis disce lector: ego nihil hic dicã preter id vnũ q̃ iter ab Hierusalẽ difficillimũ est lapidosum: ac asperrimũ: cui simile me vidisse non memini. in sacello supra adicto est ple.re. ✠ Hierico distat a Jordane decem fere miliaribus: vñ colligit fluuius Jordanis abesse a Solimis q̃dragita miliarib9 itinere difficillimo (vt diximus) arido et penurioso: in quo emptile nil iuenias nec p̃ce: nec p̃cio: nisi Jesum quẽptã tecũ ducas: qui aquã vertat in vinũ: et lapidib9 istis dicat: vt panes fiant: et sic nuptias p̃sente Jesu facies i Chana Hierico. Est plane notatu digna planities inter Hierico et Jordanẽ decẽ milibus lata: lõga viginti: p quaz euntib9 nobis plus minus centũ ex fratribus lãguerunt ob nimios solis calores et labores itineris. Hic orientez versus Bethgla videt vetuste memorie locus dict9 hebraice Bethgala id est domus plãctus vel meroris: eo q̃ ibidẽ Joseph et reliqui filij Jacob deducentes corpus patris planxerũt septẽ dieb9. In hoc loco nũc habitãt monachi greci de canone sancti Basilij: quorũ cenobiũ distat a Jordane duob9 milib9. Hi cenobite nõ vtũt forcipibus: nouacula: aut cultris sed pilos crescere pmittunt instar nazareoꝝ. †

Locus baptismi xp̃i

Bethagla.

Cenobiũ s. Basilij.

¶ Caput sextum.

B Hierico agente spiritu Christi leti properauimus ad fluenta Jordanis: quare Jordanem per vtriusq; testamẽti scripturas tam celebrẽ describere paucis iustum fuerit: oritur autẽ in radicib9 Lybani pre porta vrbis Helene que alias noiatur Cesarea Philippi: cõfluẽtib9

Ortus iordanis.

Cesarea Philippi.

Opinio Josephi. Jor/ et Dan: que Jordanis nomẽ efficiũt. Josephus autẽ refert mille stadiis altius versus oriẽtem hoc flumẽ oriri: ex fonte largissimo dicto Phiala: qui subterraneo meatu decurrit vsq₃ ad fontes Jor/ et Dan. Hic fluuius post longos circuit⁹ separat a Traconitide / ab Jthurea tãdẽ inter Capharnaon et Corrosaym mare Galilee ingreditur spacio quatuor leucarũ ab vrbe Cedar. Venatio regia. Medio autẽ Velene/ et maris Galilee vallis est/ quam Jordanis niuibus inundans replet quãdoq₃: iuxta quã siluula ẽ regie venationis. Jnter reliqua Jordanis insignia est: q̄ tempore legis mosaice Jordanis cucurrit medi⁹ p terram pmissionis: et nũc nobis significans Baptisma diuidit ecclesiam a Synagoga. Hic prope locus est penitentie sancte Marie Egyptiace. Loc⁹ vbi Christ⁹ baptizatus. Porro Jordanis flumẽ quo loco Christ⁹ baptisatus fuit ruinoso edificio est insignis: dign⁹ plane longe clariore titulo: vbi pater celestis adfuit in voce: spiritus sctũs i specie colũbe: et filius in carne humana baptismum humane salutis remediũ et ianuam sacramẽtorum erat cõsecraturus. Hic ergo flumen sanctum oẽs peregrini ingressi: et corpora lauimus et animas: illa a sordibus: has a peccatis: res summi gaudij atq₃ salutis/ nisi tristis casus gaudia nostra turbasset: Obitus peregrini. nam medicus quidam Gallus nostre societatis vir pbus/cum flumen paulo longius ingrederetur: captus a Crocodilo (draconem dicas aut bestiã incertu₃) absorptus fuit: nõ sine cõmunium fratrum nostrorum tristitia: hic toties quoties est. ✠ Jordanis piscosus est: cũ tamẽ i mare mortuum se recipit: pisces retro cedũt: nil enim quod animã agit vegetalem viuere potest in mari mortuo: adeo q̄ arbores circũcirca crescentes pestifero maris afflatu infecte nil esui

aptum producere possint: videas enim poma visu decora: intus plena cinere ac fauilla: vnde merito mare mortuum dici potest: stans immobile: sua viscositate et viru concretum: Jordanis veluti conscius huius putrefactiõis minime miscet aq̃s maris mortui: sed ppetuo raptu trãscurrit (vt aliq̃ dicũt) subtus mare ipm: vt alij supra istar olei supra aq̃s fluitãt: hz i lõgitudie ab Aq̃lone i austrũ cẽtũ et vigiti milliaria: i latitudine ab oriẽte in occidetẽ septuaginta / semp et vbiq3 fetidum et tenebrosum velut sulphureum / et vt Cocytum infernalẽ / aut atram stygem dixeris: apud autores cosmographos lacus Asphaltidis vel bituminosus nũcupatur: hoc loco Bitumẽ nascitur varij vsus: qd aromatarij glutẽ iudaicum appellãt: res ect plena miraculis maris mortui: nisi sacra genesis historia (anthore Mose) causam describeret: ait enim olim hanc regionẽ solitam irrigari fluẽtis Jordanis: sicut paradisus dei: stantibus vrbibus olim famosis in hac planicie his nominibus: Sodoma Gomorra. Adama: Seboym: et Bala: q̃ olim Pentapolis regio dicebatur: omnium rerũ opulẽtissima: donec inualescẽtib9 sceleribus aures dñi dei Sabaoth dirus clamor percelleret: vt diceret illustri Habrae. Clamor Sodomorũ et Gomorre venit ad me: descendam et videbo: si clamorẽ opere compleuerint. Habraam ad p̃ces conuersus dixit: absit a te domine. vt perdas iustum cũ impijs pactusq3 est cum deo: vt si decem homines iusti inuẽti fuissẽt: parceret deus Pẽtapoli: quos cum Habraam minime inuenisset: exijt cum fratre suo Loth / vxore / atq3 familia: pacto ne quis post tergum respiceret: morq3 deus fortissimus vltor: et iust9 iudex pluit ignem et sulphur supra Pentapolim: mersisq3 hinc vrbibus in profun-

Maris mortui miracula.

Pentapolis regio.

dum: vbi nūc mare mortuuz est. Porro Habraā consurgens stetit: et euersas vrbes alonge conspexit: at vxor Loth feminea mollicie ducta retrospexit: moxqꝫ in statuā salis versa est durāte: (mirū dictu) atqꝫ in eternū duratura hac statua: vt vidimus. Nos autē timētes pestiferam regionem diuertimus sinistram versus Hierico: vbi amenus fons est Helisei pphete olim amarus: sed merito prophete per immissionē salis dulcoratus: vt refert historia Reguz quarto libro. hic fons ab austro decurrens iuxta Galgalā: tanto impetu fertur: vt molas circūagat: deinde in riuulos diuisus irrigat Canamellas: et hortos fecundat: deinde in Jordanem se recipit. Prope hunc fontem arbores crescunt instar prunorum: spinose tamen: in quibus flores nascuntur quos rosas Hiericūtinas vulgus appellat mirādi effectus: nocte enim natalicia nostri saluatoris paulatim hiant: atqꝫ se recludūt: licet sicce sint et aride in testimonium virginei partus atqꝫ ꝯceptus: vt credere licet: dicūtur etiam parturientibus mulieribus esse remedio. Post quietem quinqꝫ horarum qua refecti fuimus ad fontem Helisei: quidam ex nostris mōtem Quarētane ascenderūt: quibus ego comes itineris fui Mons hic est: in quo saluator noster tētatꝰ fuit: et quadraginta diebus ieiunauit: prealtꝰ: a fonte Helisei dimidio miliari distās: in huius mōtis cacumine sacellum est ruinosum: ieiunio et oratione Christi venerabile: vbi datur remis. ✠ Sunt et alie sex cripte in memoriā: hebdomadarum: quas Christus suo ieiunio: et oratione: consecrauit: vbi et indulgen dantur. ✠

Statua salis.

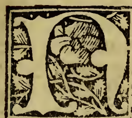
Fons helizei.

Galgala

Rosa Hiericuntina.

Mōs quarentane.

¶ Caput septimum.

Os autem partim labore fracti: partim fame et siti cōsumpti: partim metu Arabū perculsi omnia huius mōtis loca perlustrare nō potuimus. Vidimus ab hoc mōte alium montē duobus milibus distātem: in quo Saluatorem nostrum Sathan euexit: et ostensis omnibus regnis mūdi se adorare monuit. Prima enim tētatio fuit in monte Quarātane. Scḋa in monte iā dicto. Tertia in Pinnaculo tēpli. Videtur etiā a mōte Quarātane Castrū Monichal: quod olim petra deserti vocabat̄: extructū a Balduino rege Hierl̄z: nūc aūt Thurca in hāc arcē ꝯuehit vectigalia Egypti: ac Arabie. Regredietib⁹ nobis quidā peregrinus de Flādria oriūdus ob nimios labores: atq̧ calores dū asino veheret̄ repētina morte obdormiuit i dn̄o: cui⁹ corpusculū in itinere dedim⁹ sepulture: ⁊ aiam cōmēdauimus deo. Nos autē oēs semimortui nimijs labori b⁹ fatigati ad fontem reparauimus vires: refocillato spiritu a sacro fonte regressi sumus ad sanctam ciuitatem: vt reparatis viribus Galilee loca sacra visitaremus: docente enim Euangelio: et tota noui testamenti historia: hec prouincia multis mysterijs: et locis sacris abundat. Galilea enim illustris est Christi conceptu: sermonibus: miraculis resurrectionis: ita vt Christ⁹ magis Nazarenus q̃ Bethleemita vocaret̄. Dignū est ergo Galilee miracula diligēter ꝑscrutari: et referre fideliter. Galilee prouincia media est inter Iudeā ⁊ Samariam: vt ex sacris historijs colligim⁹ et ipsis oculis nostris vidimus. Galilea duplex est. Altera superior: altera inferior. Galilea superior ipa est regio nūc terra moab: nūc Galilea

Mons tē tationis Iesu.

Castrum monichal.

Obit⁹ peregrini.

Galilea insignis.

Galilea. duplex.

gentiuz: nunc Ithurea:nunc planicies Libani: nũc Traconitidis regio: nũc Decapolis nũcupata in sacris scripturis:huius prouincie lõgitudo tenet triginta miliaria:iter scilicet vni⁹ diete et dimidie:latitudo paulo minor est. Urbes Decapolis sunt Tiberyas:Sephet:Cedes:Neptalym:Azor:Cesarea Philippi:Capharnaõ:quã Josephus Jonepharã vocat: Bethsaida:Corrosaim : Bethsan al's Sycopolis dicta:que est metropolis superioris Galilee. Galilea inferior ipsa regio est que alias planicies Galilee:alias Cãpus magn⁹ Esdrelõ:al's Magedo vel Magedã noĩatur:regio oĩz pulcherrima:atqꝫ huberrima: habẽs in longitudine viginti miliaria:in latitudine quatuordeciz. Cingit ab oriẽte mari Galilee:atqꝫ Jordane:ab austro mõte Effrayn Samaria. Ab occidẽte partim monte Effrayn partim Carmelo. Ab aquilone Phenice et Libano:et hec est pars fertilior. Nos ergo vt instituto nostro satisfaciamus: et maiorem voluptatem afferamus lectoribus:loca insigniora (vt ipsi vidimus) breuiter describam⁹: tenentes magis ordinez dignitatis:qꝫ situs. Prima ergo omniũ sit Nazareth illa olim quidem ignota:nunc aũt per totum orbem gloriosa : hec distat a monte Thabor duabus leucis: ab austro habẽs mõtẽ Hermon:in cui⁹ latere aquilonari est Nayn:vbi Jesus filium viduae vnicum ante portas suscitauit. Nazareth ergo ciuitas Galilee:vt Lucas refert primo capitulo sui euangelij:ex qua flos de radice Jesse nunciãte angelo: superueniẽte sancto paracleto:obũbãte virtute altissimi:gaudẽte tota curia celesti:optante toto orbe terrarum consentiente virgine in totius mundi salutẽ miro modo verbum dei factum est caro : intra conclaue virginei corpusculi:intra parue Nazareth

Urbes decapoleos.

Nazareth sancta.
Nayn.

menia: vt oino iam interrogare nō liceat. Num ex Nazareth possit aliquid boni esse: cōstat nimirum q̄ a Nazareth om̄is salutis est factum exordium: vt refert Lucas euangelista in pulcherrimo euāgelio. Missus est angelus Gabriel. Hic ergo Christus conceptus est: atq̧ nutritus: locusq̧ conceptionis virginee: et salutatiōis angelice hodie permanet. Est enim templum ibidē erectum: in quo sunt tria altaria excisa de rupe: nam et Nazareth domus pro maiori parte sunt excise de rupibus: et videtur hodie synagoga illa: in quā Jesus de deserto regressus intrauit: quādo datus est ei liber: quo aperto legit. Spūs domini super me ꝛc. Et dixit prophetiam impletam. Est etiam in fine oppidi sacellum in nomine sancti Gabrielis archāgeli dedicatū: in quo fons est ab incolis valde estimatus: ex quo puer Jesus crebro dicitur aquam hausisse iussu Marie et Joseph: domūcula illa omniū beatissima domorum: in qua incarnationis mysteriū: et salutatio angelica sunt consummata creditur haberi in prouincia Hanconacy: loco qui dicitur Lauretū. Extra Nazareth ad austrum miliari dimidio locus est dictus saltus Dauid: vbi ceci homines nisi sunt Jesum benedictū precipitare de monte: vt legitur Luce quarto: atq̧ hodie in latere montis oppositi videntur vestigia corporis Christi lapidi vt cere impressa Christo fugiente.

Templum nazareth.

Fons Jesu.

Sacellum Laureti.

¶ Octauum Caput.

A Nazareth leucis duabus ad orientem mons est Thabor: nunq̄ satis laudatus: in quo Christus presente patre in voce filio: in carne Spiritu sancto in specie columbe: presentib⁹ etiā Mose ꝛ Helia cum apostolis: Petro: Ja-

Thabor mons.

cobo: et Ioāne transfiguratus est: p̄scius mysterij miro gaudio Petrus optauit fieri tria tabernacula: quorū ruine adhuc hodie extant. Sunt etiā in hoc monte aliorū edificiorum turriū atq; edium regalium ruine insignes: in quibus nunc latitant fere syluarū. Mōs Thabor ascensu difficilis est: in cuius radice via qua itur de Syria in Egyptū locus ostēditur illustris plane: in quo Melchisedech sacerdos dei altissimi occurrit patriarche Abrahe reuertenti a cede q̄tuor reguz: vt legimus Genesis. xiiij. cap. Prope locus est insignitus: in quo Iesus monuit apostolos ne visionē transfigurationis reuelarent: donec a mortuis resurrexisset. Aliqui etiā credunt in hoc monte Christū apparuisse discipulis post resurrectionē. ✠ Ceterū est alius mons in Galilea ad quē hoc mysteriū verius est referendū: est em̄ castrū dictū Cepheth munitissimū olim p̄sidiuz christianorū et totius Galilee: nunc autē nidus Turche: vnde totam Galileā que cōtinet fortes tribuum Sabulon: Neptalin: Azer: Isachar: Manasse. Ptholomaidam: Tyrū: et Sydonem tyrannice occupat. Prope hoc castrū iuxta mare Galilee orientē versus mōs est: in quē solitus erat Christus ascendere: vt p̄dicaret vel oraret. In hoc monte Christus predicauit sermonē illū longum atq; moralē: qui scribitur Matthei. v. cap̄. hic pernoctauit in oratione: hic satiauit q̄n q; milia hominū ex quinq; panibus et duobus piscibus: in huius mōtis radice sanauit pueruz Centurionis paraliticum: et multitudinem languentiū. Habet hic mons duos iactus arcus in longum: iactū lapidis in latum: planicie herbida: florida: decora: amena: ac contemplationi aptissima. Extat adhuc lapis super quem sedit Iesus predicans populo: et apostolorum sedilia:

Tria tabernacula.

Altare Melchisedech.

Castrū Cephet.

Mons Christi.

⁊ hunc locum appellāt Christiani mēsam Christi ⁊ apostolorum. In radice hui⁹ mōtis iuxta mare Galilee spacio triginta passuum fons viuus orit muro circūdatus: quē incole credunt venā Nili: eo ꝙ piscis Coruus dictus hic inuenitur: quē solus fert Nilus. Ab hoc fōte spacio viginti passuū super mare Galilee locus est vbi saluator resurgens stetit in littore: dicens discipulis piscantibus. Pueri nūquid pulmentariū habetis? Joannis.xxj.cap. Hoc in loco gloriosi Jesu extāt impressa vestigia lapidi: sed Sarraceni lapidē sustulerūt. Inde ab hic decē passib⁹ locus est vbi apostoli piscantes viderunt prunas i littore: ⁊ piscem superpositum ac panem: hinc spacio vnius leuce est Capharnaō vrbs olim gloriosa multis miraculis Christi insignis: adeo vt Jesu ciuitas vocaretur: nunc autē adeo desolata: vt vix octo tuguria habeat: sed hoc diuine vocis ⁊ verborum Jesu virtute scimus contigisse. Legimus enim Matthei.xj.capite Jesum dicētem. Et tu Capharnaō nūquid vsq₃ in celum exaltaberis: vsq₃ in infernum descendes.

Mensa Christi ⁊ apl'orum.

Coruus piscis.

Vestigia Christi.

capharnaon.

¶ Caput nonum.

A Capharnao duab⁹ leucis Jordanis mare Galilee igredit: in cui⁹ vlteriore ripa vrbs Corrosaym est sola ruina testāte. Nā ⁊ huic diuina veritas p os Jesu cōminata ē: dicēs Matth.xj. Ve tibi Corrosaym. Et eadē sors (vt vidimus) cōtigit vrbi Bethsaide sorori iniq̄tatū Corrosaym: vt ibidē in euāgelio legit. Hec sita est in augulo maris Galilee: in austrū vrbs natalis Petri: Andree: ⁊ Philippi apostolorum: vt legimus Joānis.j.cap. Nūc autē est deserta (vt diximus) habuit olim aqueductu₃ a fluuio quē Josephus paruū Jordanem appellat: cui⁹ vestigia

Corrosaym.

Bethsaida vrbs natalis triū apl'orum.

Paruus Jordanis

adhuc apparent in descriptione nobilis puīnc-
cie Galilee: nequaquā omittenda est illustris
Chana: cuius nuptias sacrosanctas legimus
Joā.ij.cap̄. Hec distat a Ptholomaida quinqꝫ
leucis: in hac dum solennes nuptie celebrant: in
uitatur nobilis illa vgo Maria: vocatur Jesus
et discipuli eius ad nuptias: ⁊ initio miraculoꝝ
Jesu aqua mutatur in vinū / sex ydrijs aqua re-
pletis secundū purificationem Judeoꝝ. Uidi-
mus oculis nostris: vel hac parte felicibus nobi
le illud triclinium Joānis (vt creditur) sponsi: in
quo matrimonij sacramentum Christi matrisqꝫ
eius p̄sentia / et primo miraculo est honoratum.
Est nihilominus honoratus celibatus: ad queꝫ
Christ⁹ Joānē vxorē ducere volentē inuitauit.
Hic triclinij locus sicut omnia fere alia miracu
loꝝ Christi loca insignia est subterraneus. Est
et alia Galilee ciuitas insignis Tyberias nun-
cupata in euāgelijs: hec tribus leucis distat ab
vrbe Bethulia: vbi adhuc castroꝝ Holofernis
et facti Judic apparent vestigia: porro Tybe-
rias est supra littus maris Galilee: vnde ⁊ mare
Tyberiadis nuncupatur: olim dictuꝫ Cenereth
vel Ceneroth: vnde Josue. xij. legimus Seon
rex Amorreoꝝ dominatus est vsqꝫ ad mare Ce
neroth. Hec vrbs longa est valde ad littus ma
ris extensa: vbi balnea sunt salubria: palme mul
te: oliueta: ⁊ vinee: ⁊ restaurata fuit ab Herode
tetrarcha: in honorē Tyberij Cesaris Tyberi-
as nuncupata.

Chana. Tricliniū sponsi. Tyberias Bethulia

¶ Caput decimum.

Um saluator noster ex finibus Tyri
⁊ Sydonis iuisse dicat ad fines De
capoleos: congruum fuerit post De
capolym loqui de Tyro / ⁊ Sydone
Ergo a loco qui in Cāticis vocatur
puteus

Tyrus.

Puteus aquarū viuentium: duobus miliarib⁹ est Tyrus inclyta per Tyras Japhet filiū constructa post generale diluuium: ⁊ a Phenice restaurata: vnde Syrie Phenicis metropolis est habita: cingitur firmissimus menibus figure circularis: ⁊ ī medio maris super rupem extructa: essetq́ꝫ peninsula: nisi opera primū Nabuchodonosor: deinde Alexandri magni ab ortu continenti iūcta fuisset. In hac vrbe p̄ciose martyruꝫ seruantur reliquie: vt narrat historia ecclesiastica. Porro in tēplo sancti sepulchri Origenis doctoris ossa magno in honore seruanť: quorū titulus est in colūna marmorea magno sumptu gēmarum ⁊ auri. Ante portas vrbis ad ortum spacio duorum iactuū arcus / inter densissimas arenas ostenditur locus predicationis Christi: vbi mulier exclamauit. Beatus venter qui te portauit. Est ibidē lapis magnus: sup quē Jesus solitus erat p̄dicare nūc stās: nunc sedens: lapis hic nūq́ꝫ arena quātūcūq́ꝫ vēto agitata occultatur nec etiam niuibus: est ⁊ ibidē columna strata ī longum: vbi ferunt peregrinos olim transeūtes a Sarracenis occisos. Sydon vrbs in hac regione quāta fuerit / ipse ruine docent: ⁊ sacri libri ꝓphetarum ostendunt. Unde Hieremie. xlviij. de his diciť. Dissipabitur Tyrus ⁊ Sydon cū auxilijs suis: ⁊ Ezechielis. xxviij. Ecce ego ad te Sidon / dicit dominus. ⁊c. Ex reliquijs Sydonis antiquis parua vrbs reparata / ⁊ fortis: terra in circuitu vberrima est / abundās Canamelle: ⁊ vineis deliciosis. añ portā vrbis antique extructum fuit sacellum: in cuius loco Cananea pro demoniaca filia Jesū orabat: vt diciť Matthei c. xv. Tribus leucis a Sydone est vrbs illa celebris ⁊ maritima Tripolis: in qua omnium fere nationum Christiani morantur: vrbs per se

Sepulcrū Origenis.

Locus p̄dicatiōis Jesu.

Sydon.

Tripolis.

diues est in opulentissima regione: in qua ferũtur esse plusq̃ quatuor milia textorũ in serico / et holoserico operãtiũ. Lybanus mõs trib⁹ leucis distat a Trypoli: vñ dicit in Cãticis. Fons hortorum: puteus aquarũ viuẽtium / que fluunt impetu de Lybano. ❡ Tomus decimus.

Lybanus mons.

❡ Tom⁹ decim⁹ de valle syloe: de natatoria. de agro alcheldemach: de domo Symeonis senis de castro mali consilij: de therebynto ꝓcera: de mõticulo Abachuc: de illustrissima vrbe Bethleẽ: de tẽplo magnificẽtissimo loci natal' dñi: de valle Raphayn: de mõte Jude et domo zacharie: de regno Gaze: de oppido buticele: de ãtiq̃ et noua Ebrõ: de ilice mãbre: de agro damasceno et ortu Adã: de vineis engaddi: et hort' balsami: de cenobio Joãnis baptiste: de miraculo reliq̃arũ ei⁹ / de mõte Carmelo: et miraculo fõtis p ordinẽ differit: cõtinetq̃ cap. sex. ❡ Caput primũ.

Hanc piorũ pastorũ monitu obtẽperãtes trãsiuim⁹ vsq̃ i Bethleẽ / visuri hoc verbũ qđ fecit dñs: et ostendit nobis: exeũtes ergo Hierusalem / et descẽdẽtes primũ venim⁹ i vallẽ syloe: vbi in radice mõtis Syõ decurrit fõticulus cui⁹ riuulis Beata virgo i varijs suerei domestice: et Jesu filij necessitatibus credit' visa fuisse. Hic riuul⁹ decurrit i Natatoria syloe: vbi Christus illuminauit cecũ natũ: et Solomõ priscis tẽporib⁹ hic i quadã domo cui⁹ adhuc ruine vidẽtur testãtes opis magnitudinẽ dicit' cudisse monetã. Porro aqua fõtis ipis etiã Sarracenis in precio est: adeo vt cũ naturaliter feteãt istar hircorũ: hui⁹ fõtis lotione fetorẽ mitigãt: seu depellũt. Aqua etiã natatorie syloe mirãde vulgatur eẽ virtutis: q scilicet lauãtes oculos minime cecitatẽ / vel ophthalmiã incurrãt: q̃re Turchis ẽ

Uallis syloe.

Natatoria syloe.

in magna reuerētia:daṫ ibidē. ✠ Deinde pue-
nim⁹ ad locū:vbi visiṫ sepulcrū Esaie ꝓphete:q̄
fugiēs irā furētis pp̄li i arbore Cedro concaua
se abscōdit:q̄ mox ꝟtute diuīa cōsolidata ē. Ac
currētes aūt pp̄li furibūdi arborē ip̄a ʒ serra se
cuerūt:secto ēt corpore sc̄ti ꝓphete ꝑ mediū: in
cui⁹ rei memoriā alia arbor ibidē plātata ē. †
Isistētes itineri venim⁹ ad quādā Caueā excisā i
petra i valle Syloe:i q̄ fama ē octo ex discipulis
capto i horto Christo vsq̧ ad diē resurrectionis
ei⁹ fuisse abscōsos. Modico interuallo venim⁹ ad
agrū Acheldemach emptū trigita xp̄i denariis
p̄ciosis i sepulturā ꝑegrinoꝝ:vt pphetauit Hie
remias: et enarrat euāgelista. Hic ager vndiq̧
muro cinctus:ē ⁊ desuꝑ tect⁹ patētib⁹ nouē fora
minib⁹:ꝑ q̄ corpa xp̄ianoꝝ defūcta ponūṫ. Sūt
etiā i hoc agro ml̄ta monumēta p̄ciosissime stru
cta. Illō āt ē mirabile: ⁊ ad toti⁹ mūdi ꝯuersatio
nē vt fidē xp̄i suscipiāt efficax testioniū: q̧ corpa
i hūc agrū ꝓiecta spacio.xxiiij.horarū redigūṫ i
puluerē:lōge hinc ad iactū arc⁹ ꝓpe sepulcrum
esaie ē lapis i zoeleth: ⁊ fōs rozeth vbi Adonias
fili⁹ regis Dauid regnū affectans pauit nobile
cōuiuiū: vt scribiṫ in.iij. regū. Loca hec sūt hor
tis ⁊ viridariis deliciosa: i q̄b⁹ tñ olim mł̄ta sup
stitiosa facta fuisse legūṫ: vt scribiṫ.iiij.reg.xv.ca.

Ager Acheldemach.

¶ Caput secundum.

Die venerꝫ mēsis iulij. xxvij. refectis
corpib⁹ asinātes ꝓperauim⁹ ad sc̄tis
simā Bethleē:et p̄mū ad dextrā di
uertētes vidimus domum sc̄tissimi
Symeōis pijssimi senis: q̄ desiderio plen⁹ ⁊ sp̄ū
sc̄tō puulū Iesū vlnis suis i tēplo cōplex⁹ ē:dictās
hymnū vespertinū. Nūc dimittꝫ seruū tuū dn̄e ⁊c.
h̄ daṫ. †. Prope hūc locū Castrū ē mali ꝯsilij nū
cupatū:i q̄ Pharisei atq̧ pōtifices iierūt ꝯsiliū ꝯ

Dom⁹ Symeonis.

Castrum mali cōsilij.

Jesum: et Cayphas ipse habens prophetie donum ex pontificali dignitate nesci⁹ pphetauit dicens. Expedit vobis: vt vnus moriatur homo pro populo: ne tota gēs pereat. O verbū ab iniquo quidē corde prolatū: sed verissimū ac mysterijs plenū. Ceterū fefellit inuidos consiliatores iniqua intētio: nā vnde ipsi irā Romanorū et vrbis euersionē euadere satagebāt: inde incurrerunt: nā Titus et Uespasianus missi a deo ad vltionē innocentissime mortis Christi: vere abstulerūt locū et gentē. medio miliari a Hierusalem in grandi itinere nobilis arbor Terebynt⁹ visitur: subtus quā virgo Maria Solymā iens et rediens quiescere solebat. Mirum dictu est hanc arborē tantisper virētibus ramis ac frondibus procera statura durare: q̄ nō solū viatoribus gratū p̄stat vmbre refrigeriū: sed etiā veniā septēnem piis christicolis. † In eadē via publica visuntur tres cisterne pfunde: apud quas Magi Hierosolymā egressi perditā stellā multo gaudio reiuenerūt: quo in loco est remissio septēnis † Extat in hac via monticulus: in quo ostenditur domus pphete Abachuc: quē ferentē prandiolū messorū angelus dn̄i comprehendit in vertice: transtulit in Babylonē: misitq̄ ad lacum leonū: vt cibaret Danielem pphetā: quo facto ad domū suā eodem angelo ferente est reductus. Ibidē prope viā que ducit in Ebron ad tactuz arcus visitur illustris domus magni patriarche Jacob: et sepulchrū Rachelis ei⁹ vxoris quondā insigne: nūc vero dirutuz: vbi colliguntur lapilli parui et nigri: quos gestātes mulieres facilius pariūt. Uidetur ab hoc loco mons Achille: in quo rex Dauid latitans euasit Saulē tp̄z psequentē: vt legimus primi Reg. xxvj. ca. Ab sacra Bethleē spacio vni⁹ miliaris ad mert

Terebyntus antiq.

Locus stelle apparētis.

Domus Abachuc pphete.

Domus Jacob patriarche.

Achille mons Dauid.

diem locus est:in quo angelus precentor chori celestis /pastoribus vigilantibus super gregem / leta noue salutis gaudia nũciauit/dicens. Natus est vobis hodie saluator ꝛc. moxq celestis militia intonuit. Gloria in excelsis deo ꝛc. In tã te rei memoriã sacellũ hic erectũ ẽ medio agro: ꝛ pascendo pecori apto. est ple.re. ✠ Nõ lõge ab hinc sacellũ est semiruptum:in quo tempore cedis innocentũ Joseph cũ virgine atq eius infantulo Jesu fertur latuisse vsq admonitionez angelicã dicentẽ. Accipe puerum ꝛ matrẽ eius et fuge in Egyptũ:nunc est casa pastorũ.ple. ✠ — Sacellum virginis.

¶ Caput tertium.

His peragratis locis / alacres ꝑperauimus visere sacratissimã Bethleẽ cuius olim laudes nouimus ꝑphete preconio dicentis. Et tu Bethleẽ nequaq̃ minima vocaberis in milibus Juda:ex te eñ exiet dux qui regat populuz meum Israel. Accurre ꝛ tu gloriosa filia Syon vrbs Hierusalem:et admirãs dicito cũ rege tuo atq ꝑpheta. Nõne homo natꝰ est in Bethleẽ: ꝛ ipse fundauit eã altissimus:nã ꝛ dñs narrabit in scripturis ꝑploꝝ ꝛ ꝓncipũ hoꝝ q̃ fuerũt in ea. Sicut letantiũ omnium habitatio est in te.nã cum regum atq illustriũ heroũ ortu Bethleem ꝓcellat mltas vrbes maiores:partu tamẽ veri Messie/et summi Emanuelis Jesu oẽs mũdi vrbes antecellit. Est ergo Bethleem in terra Juda cõstructa in monticulo:distans ab Hierosolymis octo milliaribus:iuxta portam vrbis cisterna visitur:cuius aquam Dauid in presidio manens petijt:sed allatam bibere noluit: vt legimꝰ in.ij. Reg.xxiij.cap̃.olim inclyta et locus natalis regis Dauid:nunc parua ꝛ raro habitatore vix cẽtum continens domos humiles. Est cenobium

Bethleez sacratissĩa.

Bethleez situs.

Cisterna.

Cenobiuz fratrum.

fratrum sancti Francisci: quod ingressi humaniter fuimus recepti: ⁊ cibo potuq́ʒ recreati: dein de inuitis fratribus loca sancta ordine visuri processimus: venimus aūt primum ad templū magnum vbi est sedes archiepiscopalis: cuius descriptio difficilis est: nā (vt mea fert opinio) tēplum hoc amplitudine / speciositate ac precio tantum superbit: vt omnia christiani orbis templa excellere videatur: et hic plane iustissima exigit ratio: vt dei filius summo celo descendens et exiens illam regioneʒ: in qua mansiones multe sunt: templū hoc haberet in terris suo ortu ⁊ gloria dignū: est aūt mire excelsum amplū et longū quatuor ordinibus colūnarū marmorearum innixum: quarū singulus ordo cōstat quinquaginta columnis magno artificio et sumptu erectis. Hui⁹ tēpli nauis a capitibus colūnarū vsq́ʒ ad testudinē ope vermiculato cōstat: oēs historias ab exordio mūdi vsq́ʒ ad ortuʒ Christi continēs mirabili artificio: ⁊ visenda colorū varietate illustris: pauimentum stratum est marmore varij coloris: parietes tabulis magnis alabastrinis sunt incastrati: quorū preciū et artificiū estimari nō pōt: adeo ꝙ ipse Sultanus quondā harū tabularū precio / ⁊ pulchritudie captus admouit sacratissimo templo manus sacrilegas: iubēs latomis: vt e parietibus leuiter submouerēt: ⁊ pro palatio suo in Babyloniā transportarētur. Mirū dictu / ⁊ oibus seculis narrandū miraculum. mox vt latomi cū instrumētis accessere tabulas amoturi: ex solido pariete mire magnitudis serpens prodijt: ⁊ primā tabulā momordit: statimq́ʒ crepuit: in hunc modū: ⁊ relique morse a serpente crepuerunt numero quadraginta. Porro Sultan⁹ viso miraculo timēs vltricem dei iram iussum reuocauit: ⁊ de templo exijt plenus timoris

Templi descriptio.

Miraculū stupendū.

simulq serpens disparuit. Visuntur his diebus serpentis vestigia et fixure tabularum. Hec historia missa est in annales scriptorũ: adeo vt et his quoq diebus Turchas et omnes Sarracenos huius templi magna reuerentia teneat. In superiori parte huius templi versus orientem altare erectum est eo loco: vbi tres magi relictis dromedariis ad sacraz adorationem promptis muneribus se prepararuerunt. et est remissio. † Ingressi sumus et sacellum in honorem Catharine virginis et martyris erectum: in quo similis venia datur sicut in monte Sinay scilicet plena.remissio. ✠ Profecto in summo huius templi ad dextram descensus patet decem gradibus/locus scz ipso celo augustior nunq̃ satis laudatus: et eterna memoria omnibus fidelibus venerandus: in quo medio noctis silentio virgo sacrosancto partu grauida castis visceribus et illibato pudore huic mundo edidit saluatorẽ tenellum infantulum: et beate salutis pignus: in cõmune exponens duum animaliũ medio. hic locus tegitur mẽsa marmorea ac candida: in qua sacrum peragitur: quin et oscula imprimuntur: et conceditur plenaria remissio. ✠ Ceterum illa lapidis pars super qua Christus dicitur natus: et presepis pars in quam fuit reclinatus nõ marmore vestiuntur: sed nude patent vt erant tẽpore natiuitatis. Locus presepis quatuor passibus distat a loco natiuitatis. et est ibidẽ etiam plenaria remissio. ✠ Prope est locus vbi Christus octauo die fuit circuncisus: et sortitus nomen Jesus: cui omne genu flectitur celestiuz terrestrium et infernorum: in quo et saluamur omnes.ple.remissio. ✠ Hinc non procul cripta adheret: locus olim studiorũ sancti Hieronymi meritis ꝯsecrat⁹: in quo libros Bybliorꝫ trãstulit

altare triũ regum.

Sacellũ.s. Catharie.

Locus dominice natiuitatis.

Locus circũcisionis.

Locus studiorũ.s. Hieronymi.

ꝛ exposuit: visunt ꝛ ibidem sepulchꝛa sancti Hieronymi/atqꝫ Eusebij marmoꝛea: quoꝛum corpora Romã sunt translata. Cripta quoqꝫ ibidem visitat ad austrũ: i quã mlta inocẽtiũ martyrũ ab Herode iterfectoꝛũ coꝛpoꝛa fuerũt congesta plena. ✠ Progressi de tẽplo ad aqlonẽ intrauimus refectoꝛium sancti Hieronymi: in quo nũc viridariũ est herbis / ꝛ fructibus copiosum: ad iactum lapidis sacellum est sanctarum dominarũ Paule matris: ꝛ Eustochij filie nobiliũ Romanarum: quarum merita ꝛ monumẽta ibi videtur: ꝛ est remissio. † Hinc ergo refectis coꝛporibus ꝛ animabus ꝑgressi sumus versus montẽ Juda: ꝛ in Egyptu Bethleen vidimus locũ Cenobij sancti Hieronymi nunc desertum: in quo claudicanti Leoni spinam ex planta pedis dicitur extraxisse. indulgen. †

Cenobiũ s. hieronymi desertũ

¶ Caput quartum.

Insistẽtes itineri vno miliari a Bethleẽ in cacumine mõtis vidim⁹ pagũ quẽ alij Buticellam: alij Belzeth vocant: in quo Saul creatus rex cõgregauit Israel in bellum contra Naas Amonitẽ. Pagus hic octoginta fere domus habet: ꝛ optimo vino abũdat: icole fere oẽs sunt Chꝛistiani censum soluẽtes turche. Adest non longe vallis Raphaym vsqꝫ ad toꝛrẽtẽ Botri: per quã discretis habitationib⁹ habitãt multi Chꝛistiani diuersarum nationum: ꝓmouẽtes asinis isidẽdo deuenim⁹ ad fõtẽ dulcissimis aqs fluentem medio itinere: quo itur ab Hierusalem ad ciuitatem Gaza: vnde ꝛ Gaze regnum nominatur: hec vrbs ad austrũ sita est in littoꝛe maris valde populosa: habens figurã semicircularem: in hãc omne fere robur Sarracenice gẽtis confertur. Poꝛro ad fontẽ ꝑdictũ Eunuchus ex

Buticelle pagus.

vallis Raphaim.

Regnum Gaze.

Ethiopia oriundus/Regine Candacis cubicu
larius curru vectus:legēsq; Jsayā pphetā post
enarrationē pphetie quinquagesimi tertij capi.
amore fidei et mysteriorum Christi dulcedine ca
ptus/baptisatus fuit a Beato Philippo apo-
stolo:qui mox disparuit raptus a spiritu/ et trās-
latus in Azotū:vt narratur Actuū octauo capi
te. Paulopost hinc meātes venimus ad mōtem
Judee visitaturi domū zacharie et Elizabeth il
lustri ortu diui Joānis baptiste inclytā: et visita
tione virginea/editione cantici Magnificat cō
secratā. Fateor tibi cādide lector: multū trahe-
bamur desiderio hui9 sacre domus vidēde/me-
mores mysterio4 in ea factorū:vt narrat Lucas
euangelista primo et secundo capitib9. Domus
hec in pago est adhuc hodie habitata: quā re-
uerenter salutātes merent remissionē. ✠ At vix
dum nobis egressis Arabes latrūculi acrem in
cursionem in nos fecerunt:ita vt veloci cursu in
cenobiū Greco4 ingressi euaderem9. Cenobiū
hoc in honore sancte crucis est dedicatū:in quo
pauci Christiani greci monachi deo seruiūt in
pauptate:ferturq; crucē Christi hic inuētā i ar
bore q̄dā fabrefactā. sub altari chori hui9 tēpli ē
foramē rotūdū/loc9 (vt dr) quōdā illi9 arboris:in
quo dat indul. † Tēplū hoc pulcherrimū plane
est / colūnis marmoreis/ et ope vermiculato de
coratū:estq; fortissimū contra icursus Arabū. A
Bethleē trib9 miliarib9 ivia Thecue ē sepulcrū
scti Chariatot abbatis : q̄ migrāte ad deū oēs
parit monachi cū eo ad celestia regna feliciter
trāsierūt.

Domus zacharie.

Sepulcrū chariatot.

Caput quintum.

N regiōe Judee/ et cōfinib9 Bethleē
est Ebron illa antiq̄ : olim dicta Ca-
riatherbe:de qua legim9 Geñ. xxiij.
Sarā fuisse sepultam. Quinetiā hic

visitur famosus ille locus Speluce duplicis: in qua quatuor patriarche cu vxoribus sepulti leguntur: Adam: et Eua: Abraa: et Sarra: ysaac: et Rebeca: Jacob et Lya. Ebron antiqua olim in monte fuit vrbs inclyta: nunc subrupta: vt pbat ruine: in hac regnauit Dauid super Juda septem annis. Habet aute ilice Mambre a latere: vbi Abraa sedes in hostio tabernaculi vidit tres viros: et vnum adorauit: manifeste exprimes altu trinitatis mysteriu: scz patre filiu paracletu tres esse personas vnu deu vna adoratioe veneradu. Ilex Mambre adhuc hodie visit an hostiu tabernaculi Abrae nobilis patriarche: na licet antiq illa Ilex aruerit: tame ex ei radice alia pullulauit: cui folia sunt paulo maiora foliis lentisci: fructus vt quercuu. Ebron noua distat a priore ad tres iactus arc: hic olim fuit eccla Cathedralis: nuc in spurcissimos rit thurcaz redacta. Porro vnius iactus arcus spacio ab Ebron est ager ille Damascen creatione prothoparetis Adam celebratissim: adeo fertilis et speciosus: vt aliqui hic paradisum terrestre intelligi debere crediderint. Ager hic habet terra rubra: et mire tractabilem: qua Sarraceni deferut in Egyptum: Ethiopia: et India chare vendetes. Ferunt aute foueas reuoluto anno adimpleri diuinitus: habeturq fama pstanti: hac terra esse talis virtutis: vt eaz gestatib nulla incomoda noceant. hic locus monstratur: vbi Chayn occidit fratrem suu Abel. Paulo logius est queda speluca sub rupe: in qua Adam et Eua luxerut Abel cetum annis: vbi visunt eoru saxei lecti habetes in longitudine triginta pedes: sed et fons scaturit in speluca: de quo bibisse credutur pthoparentes nostri. Sub hac speluca in ipsa valle via descedit qua itur ex Ebro in Gaza. Constat ex

Ebro antiqua.

Ilex Mambre.

Ager Damascenus.

Lect ade et eue.

his erroneã esse opinionẽ vulgi credẽtis Adam in padiso fuisse formatũ / ꝯtra historiã libri Geneseos: sed ꝛ magnoꝝ doctoꝝ testimonio pbat Adã in hoc agro Damasceno de rubra scz terra a deo fuisse plasmatũ: ꝛ inde translatũ in paradisuz: vbi soporato Adã Eua formata fuit ex costa ei⁹. ¶ Fertur aũt in quibusdã apocriphis ꝙ deus formato Adã in hoc agro angelũ Michaelẽ misit ad oriẽtẽ: qui visa stella Anathole id est oriẽs rediit. Scđo misit Gabrielẽ ad occidẽtẽ: q̇ visa stella Disis nũcupata: id est occidẽs rediit. Tertio misit Raphaelẽ ad Septẽtrionez qui vidẽs stellaz Arctos id est Septẽtrio: rediit. Quarto misit Urielẽ ad Meridiẽ: qui visa stella Mesẽbri: qđ significat Meridiẽ: rediit ad deũ. Ergo quatuor angeli iussu dei ad quatuor angelos mũdi emissi quatuor literas pmores: et quatuor mũdi ptes capitales scz. A. D. A. M. cõponẽtes effecerũt nomẽ Adã: quo facto de⁹ ipse artificiũ ꝯprobauit dicẽs. huic homini vos angeli seruietis: ꝛ ipe toti mũdo Oriẽti: Occidẽti: Boree / ꝛ Austro imparabit.

Formatio Ade.

Institutio nois Ade.

¶ Caput sextũ.

Onet loc⁹: vt post damasceni agri mẽtionẽ meminisse debeam⁹ vineaꝝ Engaddi: nõ ꝙ loca sint vicina: nã Engaddi ẽ ꝓpe hierico: ager Damascen⁹ ꝓpe Ebrõ. Sz ꝙ loca h̄ vbertate: specie: ꝛ fructib⁹ sint mire excellẽtia. Engaddi ꝟo ẽ i q̇ Dauid declinauit furias Saul i cui⁹ mõtis circuitu ꝛ cacumĩe hortus Balsami ꝯstitut⁹ erat: q̇ppe cũ in nullo alio loco Balsamũ nascebat. Ceterũ tpe magni Herodis Cleopatra regina Egypti fauẽte Anthonio marito: sz inuidẽte Herode hortũ Balsami trãstulit in Babyloniã Egypti: vbi p̄ciosissimaꝝ arboꝝ hort⁹ deliciosus colit a xp̄ianis solis: rigaturq3 aqua fõtis i quo fama: est ꝟginẽ gl'iosaz sepe lauisse infantulũ Jesuz: cũ degeret in terra

Uinea Engaddi.

Egypti: sunt tamē adhuc surculi quidaꝫ Balsamorū in mōte Engaddi: sed nulli⁹ cult⁹: nullius prouētus. Sic miro modo se vlciscitur deus de peccatoribus: vt qm̄ Herodes olim horti Balsami possessor Jesum purū persequebatur: Jesus fugiens in Egyptum post se traxit Balsami hortum. Est autem hic hortus in Egypto inter Heliopolim et Babyloneꝫ habens in longitudine duos iactus arcus: in latitudine iactum lapidis terre fere albe. Nos cū ibidem essemus in mense Septembri Balsami lignum humile erat palmi scilicet et dimidij in altitudine: folia habens paruula vt rutha: paulo tamē albiora. Messis autem Balsami talis est: decerpitur foliū ex stipite contra solem: moxq̧ gutta lucida et mire fragrans scaturit ex ruptura: et hic Balsami preciosissimus liquor vitreis vasis colligitur: minime fluxurus: nisi ad ortū solis fiat ruptura. Fonticulus autem Jesu paruulus est: non sufficiens irrigationi totius horti: quare Sarraceni alium foderunt iuxta illum puteum: ex quo quatuor boues aquam protrahūt per rotam: sperātes ex vicinitate fontis Jesu aquam fore salubrem: at longe aliter res euenit: donec missis canalibus aquam putei ducerent in fontē Jesu: quo facto largiter/et salubriter ex aq̄s mixtis rigat̄ Balsami hortus. Mirum dictu veruntamē a meridie sabbati vsq̧ ad auroram die lune: boues nullo verbere impelli possunt: vt in protrahēda aqua laborēt: qđ est fidei nostre testimoniū celebre: in hoc fonticulo Jesu lauimus indigni corpora nostra: sed et Sarraceni hic se/et pueros suos lauant: non vt baptisentur: sed vt corporum suorum fetorem naturalem euadāt: iuxta hāc Babyloniā Cenobiuꝫ est diui Joānis Baptiste: in quo seruātur reliquie eius in quadam arcula: est

Hortus Balsami.

Messis Balsami.

Miraculū pulcrum.

Fons salutifer sarracenis.

Cenobiuꝫ diui Ioannis bapti.

autem cōsuetudo: vt in festiuitate sancti Joānis Christiani/et Sarraceni ad Cenobiū cōuenientes Arculam hanc in naui recepam vehant per Nilum spacio quinqꝫ leucarum ad aliud Cenobium diuo Joanni consecratum: quo in loco peractis sacris Arculā cum sacris reliquijs mittunt in flumen Egypti: visuri an beatus Joannes velit reliquias suas in locum pristinum reportari. Pulchrū prodigium. Arcula mox vt in flumē missa fuerit: contra impetum tanti fluminis tam velociter natat: vt equis cursoribus eam quis nō valeat preuenire. Huius miraculi testes habemus oculos: et aures: Christianos ꝛ Sarracenos. Nam ꝛ hi diuū Joānem valde venerantur. Sic deus optim⁹ pro cōsolatione peregrinorum: pro cōfusiōe infideliū: ꝛ pro terre sancte dignitate non desinit quotidie in varijs locis potētie sue miracula ostendere: quibus fidei Christiane veritas cōmendetur. Nam simile fere prodigium visitur in monte Carmelo: qui est in inferiori Galilea situs ad occidētē: montē eñi hunc olim prophete sancti Helias/ ꝛ Heliseus incolere soliti erant cum filijs prophetarū: quorum successores sunt fratres: qui Carmelite vocātur: horum Cenobiū est in monte Carmelo: vbi fons scaturit nō quidē perpetuis aquis: sꝫ tēporaneis: nulla eñi est ibi aquaꝝ copia: nisi transeuntibus fratribus peregrinis Christianis: ita vt nunq̄ꝫ infideles bibant ex eo: vt verificet illud prophete. Deriuētur foris in plateis aque eius: sed nō bibat alien⁹ ex eis. ¶ Exactis ꝑ gratiā Jesu Christi peregrinatiōibus Terre sancte cū magnis laborib⁹: atqꝫ expēsis: mira tamē alacritate corpoꝝ: ꝛ iucunditate animoruꝫ regressi in Hierusalē tertio Templū sancti Sepulchri ingressi sumus: vt ꝓpter quod primū venim⁹: etiā

Miraculū pulchrum de reliq̄js sancti Joānis bapti.

Mōs Carmeli.

Redit⁹ cuꝫ epilogo.

nouissime visitaremus. Cōmendātes ergo nos deo Christo/beate virgini:ac sanctis illius terre tutelaribus:primū gratias egimus nr̄o saluatori de suis immēsis in nos beneficijs: deinde refecti vale diximus fratribus:mox rccessim⁹ allatis nobiscū sanctorū locorū pijs pignorib⁹:de quibus fauente deo regressi amicis nostris impertiremur: missis etiā in paterā argenteā certis nūmis pro sustentatione fratrū mōtis Syon in recōpensatione bn̄ficiorū ꝛ ministeriorū:ergo conscensis asinis sanctissimā Hierusalē egressi sum⁹:et relicto castello Emaus a dextris ad fontem viuū ꝑuenimus inter oliueta ꝛ dulcia fontis murmura ꝑnoctantes:nulla ibi lectorum ac puluinariū mentio: sed somnos dabat herbas salubres:positis tn̄ custodijs ꝑpter timores nocturnos. Altera die q̄ erat aurora dominice asinantes viā mōtosam cōfecimus:comitati custodia Sarracenorū. Transita autē ciuitate Machabeorū ducum:in qua plures manēt latrūculi (vt supra narrauim⁹)ventū est ad ciuitatē Rame. Hinc die martis ad ortū solis egressi sum⁹/ obtento prius saluoconductu ab vrbis prefecto attigimusq͂ portū Joppe:in quo multas iniurias ꝑpessi soluto tributo naues nostras ingressi sumus/patronos nostros expectātes. Die autē dominico sequēti sublatis velis et flante ꝓspero vento nauigantes applicuim⁹ Cipro die Jouis. Cognitis aūt in Cipro insidijs piratarꝫ q᷑ nō esset tuta nauigatio māsimus ibidē tribus hebdomadibus:inde altum pelagus sulcātes varia maris fortuna perpessi/ tandē diu optatā tenuimus Rhodū:quā ingressi per principē illustrem dn̄m Philippū de Villiers de Lisle Adā magnū magistrū humaniter recepti sumus:hic em̄ paulo ante Rhodum aduenerat sui principatus in-

Ciuitas Machabeorꝫ ducū

Philipp⁹ de Villiers Rhodiorū magn⁹ magister.

signib⁹ exornat⁹:mãsim⁹ aũt octo dieb⁹ a dñis militib⁹ Rhodiẽsib⁹ mltꝭ bñficijs humanissime cumulati. Jñ Rhodo soluẽtes:altũ mare igressi iuasi fuim⁹ a piratis:q̃ direptis nauib⁹ nõnullis cesisqꝫ pegrinis oẽs nos trucidassent:nisi Rhodioꝝ militũ p̃sidio misso euasissem⁹. Audiẽs em̃ illustris pꝛiceps magnus mgr̃ sonitũ tormẽtoꝝ intellexit hostilem incursum:moxqꝫ dato ad arma signo: instructaqꝫ classi / misit naues subsidiarias: que venientes non solum nos eripuerunt periculo: sed etiam recuperata pꝛeda:q̃n ⁊ hostibus cesis / ⁊ partim in fugam versis:partim captiuis nos cum insigni victoria Rhodum reduxerũt. Quid plura?generosissim⁹ dñs ne vllas magnificẽtie ptes omitteret:nos cũ summo gaudio p sua arma a turchis vĩdicatos letãter recepit:i pulchꝛo palatio cõstituit:⁊ p tres Hebdomadas liberalit̃ suis expẽsis enutriuit:donec ꝓfligatis vndiqꝫ hostib⁹/ĩstructaqꝫ classe maiore:nos p oĩa maris picula cõduceret:⁊ i tutis locis collocaret. Heu nr̃oꝝ tẽpoꝝ infelicitatẽ: q̃bus audire compellimur altam Rhodum crucis vexillo inclytã Chꝛistiani orbis tutissimũ ꝓpugnaculũ a spurcissimis gẽtib⁹:ab ignobili tyrãno occupari:eiectis ide Chꝛisti armis: fugato nobili pꝛicipe:⁊ cesis militib⁹ generosis: q̃ tãta i frẽs Chꝛistianos bñficia soliti sint cõferre?exsurgite reges:exsurgite pꝛicipes:⁊ vł iclytã Rhodũ turche tyrãno ereptã Chꝛisto reddite:vł pudeat vos noĩs Chꝛistiani. Pudeat vos mutuis inter vos gladijs dimicasse:quo tpe iclyt⁹ heros Philippus villeri⁹ꝓ Chꝛisti cruce:ꝓ fide:ꝓ eccł̃ia:cũ pfidis Turchis solus tot dieb⁹:tot mẽsib⁹: bella cruẽta ꝯseruit: at vos dãnata socoꝛdia correpti neq̃qꝫ audiẽtes crepitãtia tot mẽsib⁹ añ rhodũ tormẽta fluẽtẽ i Adriaticũ mare sãguinẽ xp̃ianũ

Pꝛesidiũ militum Rhodioꝝ

Liberalitas magni magistri Rhodi.

Deploratio Rhodi

Exhortatio pulcra ad principes.

nil considerantes: nulla vos vnq̄ȝ sacra plabūt: nulla venia digni cēsebimini: donec hanc teterrimā detergatis ignauiā: magnum magistrū et ordinē militarem suis locis / suis ordinibus / vestris armis restituatis. Tanto ergo periculo erepti a Rhodo in Candiā / a Candia in Hystriā ab Histria ad Parentiam: e Parentia ad Venetias leti regressi sumus: ꝓspera satis valitudine pro nostrarū complexionum diuersitate ⁊ situ regionū.

Peroratio authoris.

¶ Habetis lectores candidi ⁊ xp̄iane professionis viri illustres quod promisimus: habetis descriptionem itinerarij Terre sancte magni quidē laboris ⁊ expensarum multarum verum multo maioris iucunditatis / atqȝ salutis adeo vt vix credam / ꝙ vlli peregrini probe nature a sancta terra sint vnq̄ȝ regressi: qui non desiderio estuent eiusdē terre reuidende: si oportunitas dareṫ: nā si exteras terras Chalcutum: Syuilyā: Americam: Indiam: Aphricam vidisse iucundū est: in quibus preter horridas frōtes: inhumanos mores: obscenos rit⁹: rara mōstra: ⁊ reculas quasdā auro vel argēto emptiles nulla alia videnṫ: cur nō longo maiore desiderio iardescam⁹ illā terrā videre: q̄ tot signis ⁊ miraculis est inclyta: tot mysterijs ꝯsecrata: tot gratijs abundans: proh pudor quotusquisqȝ hec estimat hoc nostro euo: et q̊t longissima transeunt maria pecunie augende gratia: cū olim parum illustris inter nobiles habereṫ: qui Terram sanctam nō visitasset. Plane hec res in causa est: vt Terra sancta tanto iam tēpore a Turchis habitetur: ꝙ scȝ pauci christianoꝝ eius vidende vel possidende flagrent amore: hoc est qđ nobilis ille propheta Esayas: ⁊ preuidit ⁊ predixit his ꝟbis. Regionē vestrā corā vobis alienigene deuorabunt: ⁊ desolabiṫ sicut in vastitate hostili.

Nouiter terre iuēte.

Ceterū

Ceterũ o me felicem: o mihi tam lõge maneat spes vltima vite: vt audiã p hui⁹ terre recuperatione conscribi militiã: ⁊ signa efferri. Inter q̃ prima erũt cãdẽtia Lilia: qb⁹ iã olim oĩẽs vidicit submittere colla: vt fiat qđ lõge añ pphetatum est. Exultabit desertum: letabitur solitudo ⁊ exultabit letabunda: ⁊ germinãs germinabit sicut Lilium. Huius tante rei exanclator esto Francisce Valesi: ⁊ quod nomine censeris: rex Christianissimus facinoribus effice preclaris Tãte glorie triumphum alto cõcipe corde: quo in prestantissimorum Gallie regum albũ multo strategemate referri possis. Redeat i illustria corda antiquorum Gallorum pugnacitas ⁊ ardor ille in armis: quem olim formidauere capitolia et Tarpeie arces expauere. Quorũ virib⁹ neqꝫ Apollo ipse satis tute i Delphis possedit tripodem. Si quid male pugnatũ est in agris tycinẽsibus: his tropheis aboleat. Si qđ dudũ de cõstãtinopolitano imperio regia pectora ꝯcepere nũcnũc mancipet effectui. Nec eñ credere licet minores fore vel vires: vel aĩos in pfidos turcas ⁊ p vĩdicãdo christi sacrosctõ ĩperio: q̃ꝫ olim fuere: ⁊ vires ⁊ aĩ p regno tutãdo: p debellandis Heluetiis. Sit cõstãtinopolis loco Mediolani: sit turcha typus Heluetii: q̃ꝫ q̃ꝫ forte nec vrbs vrbi: nec gẽs gẽti vsqꝫ respõdeat. An ista oĩꝫ regũ maxima decora alteri cupiã regũ Gallie nascituro te clariori possint cõtigere? Tuã sane cũ memoria repeto sternuitatẽ Christianissime rex Francisce: egregiasqꝫ aĩ tui dotes: nullis principib⁹ quãtũuis ab auctorib⁹ celebrat ꝫ mihi cede re videris: tu ei Britãnis: tu Theutonib⁹: tu deniqꝫ oĩb⁹ Europe pĩcipib⁹ multis annis fortiter pugnãdo restitisti: exercitui tuo (fateor) Ticinẽsis clades dedecori nõ pũo fuit: tibi aũt ho

Nota oraculum.

Gallorũ pugnacitas.

Imperiũ Cõstantinopolitanum.

nori sūmo: vt q hostē i te mille tela ac (vt dicūt) glādes iaciētē magno ai robore exceptis: m'tosq (tāq alter Hercules) obtrūcaueris. An q̄spiā multis retro annis nascet te fortior: aut aiosior: aut bellicarū rerū pitior? An culpiā regū prisco rū partū est ampli⁹ regnū: aut paricet i futurum? An in vllū prisce etatis regē Gallorū corda fuerint ppēsiora q̄ in te? q̄ vt syncerissimū regni tui amorē, iclytis factis faceres cōtestatū tuis regni colis: nihil dubitasti excedere limites regni: horrēdo te bello committere: 7 strenuissimi Cesaris imitat⁹ exēplum / vere regia voce dixisti. Uenite imus in hostes. Neq3 hoc satis fuit alto pectori: nisi duces oēs ac pceres fortissime bellādo pueinisses. Tibi ergo vt sunt vires 7 ai pcipui: vt regnū ē hac tēpestate oiū āplissimū 7 pacatissimū: ita annitēdū est: vt pclara facta ditiōi respōdeāt Porro ne quid exterreat frōtes Christianas turcharū vis: memineris antique toti⁹ oriētis ignanie: adeo vt i puerbiū abierit / Asiatica mollicies que nō solū nō gignit militem horrendi martis alūnū: verū 7 generosum quēq3 tyronem effeminat: id q̄d clarissimus impator Alexāder in Babylone 7 vidit: 7 doluit. Quod Cyrus ille tanta disciplia militari corrigere nisus ē: q̄d Scipio Asiatic⁹ mira acrimonia castigauit: q̄d Julius Cesar in bello illo pharsalico Pompeio obiecit. Memineris variarū nationū: que p oriente degunt sub Christiane legis pietate varijs ritibus vna tamē fide Christū colentes. Greci: Armenij: Parthi: Perse: Morosabes: Maronite: Nubiani: Gregoriani: Jacobite: Indi: oēs Christi cultores: quib⁹ resides olim animi ad arma corripiēda redibunt: mox vbi Gallorū regem 7 Gallicas regiones i Asiā trāsmittere cognoscēt. Jā nunc Gallorū metus incubat oriēti: quoties ad

Regis frācisci pbitas.

Amplitudo regni Francie.

Asiatica mollicies

Exempla illustria.

Nationes Christiane.

memoriam rediit/q̃ paruo negotyo pauci mili-tes Galli multos Turchas neci dedere: vnũ di-cã certe memoria dignissimũ: qđ te Christianis-sime rex Francisce/atq̧ adeo Gallie pceres oẽs gaudio ꝛ admiratione afficiat Referunt Anna les nõ leuiũ scriptorũ circa annũ dñi millesimũ ducẽtesimũ pfectos Hierosolymã Gallie pce-res sacrorũ locorũ visitãdi gratia: q̃ cũ soluto vo to redirẽt: medio mari a turchis pdonib⁹ capti ĩ Tartariã delati sunt: inter hos cũ duo essent spe ctate virtutis corporisq̧ pceri: interrogati cuius nationis essent: cuiusue terre: libera voce se Gal los eẽ pfessi sunt: ad qđ ductor Turchici agmi-nis. Si Galli estis inq̃t: spectãda ĩ armis vestra virtus est: roburq̧ corporis. Obtinet enim apud nos fama vnũ militem Gallum multis prestare turchis. Que res vt nobis pateat: magno discri mine: ꝛ marte iniquo agẽdum est. En quadra-ginta q̃nq̧ turche equites armati: cum his vos duo cathaphracti man⁹ ꝯserite: ꝛ laudate toties virtutis specimẽ date: erãt hi no biles galli Guil lerm⁹ Brũdusi⁹/ꝛ Remũdus guinascus a latro nib⁹ delati in Tartariã ppe vrbẽ Arsenguã/qui xp̃iana pietate ducti: ꝛ pegrinorũ freti modestia respõderũt se lõge alteri⁹ eẽ mẽtis: quã vt cruen tis gladiis ĩter pegrinãdũ dimicarẽt. At turcha rũ dux ait. Absint ṽba: ad rẽ ipsam venite: aut districtis gladiis salutem vestrã vindicate: aut mille penis vos pate. Ad hãc vocẽ hi duo gene rosi milites habito paulisp colloq̃o: ꝛ alterutrũ cõfessi: sese aminãt: moxq̧ armis ĩduti equos cõ scẽdũt: gladiis se accingunt: lanceas corripiũt. Quãdo (aiũt) dura hec viget necessitas: non de erũt nobis ai/neq̧ vires: q̃b⁹ laudatã hacten⁹ p bitatẽ Gallorũ posteris ĩuiolatã seruemus. Tu Christe adesto tuis tyronib⁹: ꝛ xp̃iane frõtis piũ

Illustre fa ctum Gal-lorum.

Catha-phracti duo galli.

Oro pia.

decus iter hec mala ꝯserua. Tuq; diui Georgii sustēta lāceā: dirige gladiū: robur largire: inde aios sonipedi ⁊ vires qb⁹ hāc trucē cohortē pro Christi honore mactemus / suppedita. His dictis hi duo cathaphracti animis ac virib⁹ leoninis equos vrgent calcaribus: ⁊ infestis hastis feruntr in turchas. Mirū dictu primis congressibus duo quindecim Turchas cōficiunt: ruptisq; hastilibus micantes gladios arripiūt: ⁊ reliquos triginta semineces in cāpo prostratos relinquunt: magna plane christiani nois ⁊ Gallice nationis gl'ia: maiore Turchice gētis dedecore: adeo vt hui⁹ rei fama timore vniuersaȝ pene Tartariā ꝑcelleret. Patuit hoc paucis post diebus: nā cū hi duo equites Guilhelm⁹ ⁊ Raymūdus Turcharuȝ spoliis ornati ad fratres suos peregrinos qui erant numero trecēti rediissent: christicola quidā natione Florētin⁹ incidit i manus Turcharū: qui ob cesuȝ quēpiā ex suis ambiebant christicolā maximo numero minātes et cruces atq; patibula: que res vbi innotuit peregrinis: visum est cōibus votis redire ad turchas et fratrē christianū vendicare e manib⁹ turcharū ꝑce vel ꝑlio: nec mora vt rē sciuere turche memores virtutis Gallice christicolam mox dimiserūt. Age ergo rex Francisce: agite principes christiani aios tandē resumite: vires vr̄as ipsi cognoscite: ⁊ militū vestrorū robur torpescere ne patiamini. scatent similib⁹ exēplis omnes historie: adeo vt si seposito numine ⁊ nutu diuino (q̄ꝫ q̄ꝫ id impiissimū fuerit) vires viribus cōparantr: haud sustinere poterit tota Asia vires Europe: probauere hoc cū multi ꝑncipes maxime imperator Cōradus: nā cū ipse ⁊ Galloꝝ rex Ludouicus iunctis copiis in Asia armis detonarent et in obsidione Damasci crebris dimicationib⁹

Miranda victoria.

Aliud exēplum.

Vires Europe.

uterent: Imperator ipse medijs peditũ legioni-bus se miscuit voce ꝛ virib⁹ dans mira ꝓbitate exẽpla: adeo vt turcha quidã validus viribus: imperatorẽ apprehensum collo ꝑstringeret: qui mox turcham excutiẽs vibrato ense hostem ab leuo armo per pectus transuersuꝫ vno dissecuit ictu: mirantibus turchis apud Damascũ: et ad deditionẽ conuersis. Ludouicus diuus ꝙ̃ prospere in oriẽte bellauit impar numero: sed supior virtute. Godefredus Balduinus ac reliqui Lotharingorũ principes parua manu iungentes sepe copias pessundederunt. Hi oẽs tametsi diuinis fuerint vsi ꝑ̃sidijs: bella tamẽ humanis viribus ꝛ militũ robore exanclarunt. Quod futurũ speram⁹ / si deus optim⁹ maxim⁹ / si salutifer Christus omnesq; sancti tutelares cũ legionibus angelorũ in Christianorũ castra descendant: et pijs precibus inuocati precedãt agmina: ferant signa: firment virtutes: fiet dubio procul qđ olim cõcessum est populo Hierosolymitano veri ac summi dei cultori: vt vnus ex nostris percutiat decẽ: decem centum: centũ mille: mille decem milia: ꝛ totus oriẽs: ꝛ gens si qua iacet nascenti cõscia nilo: vnde venit titan: ꝛ nox vbi sydera condit: quaq; dies medius flagrantibus estuat oris. Et qua bruma rigens / ꝛ nescia sole reuerti: Astrigit scythicũ glaciali sydere põthũ Summi dei ac Christi nomen inuocetur: vna toto terrarũ orbe sit diffusa ecclesia: id quod olim multi ꝓphete cecinerunt: et his tẽporibus futurum speramus: si viribus animi accedant: ꝛ voluntati facultas respondeat. Tunctunc satis lõge mihi fuerit victitatum: clausurusq; vite mee diem felici periodo dicam cum sancto Symeone. Nunc dimittis seruum tuum domine secundum verbum tuum in pace. Dixi.

Insigne factũ cõradi.

Argumentum a fortiori.

Turris fortissima nomen dñi.

¶ Ad p̄illustrē ac generosum vtriusq̃ et armate ꝛ togate militie auratū equitem: sancteq̃ sedis apostolice prothonotariū/ simul gemine censure licentiatū dignissimum dominū Bartholomeū a Salignia co Gabrielis Delez carmen elegum.

Bithurigum sublime decus: clarissima gentis
  Gēma Saligniace: et tēpus in omne iubar.
Bartholomee sagax gemino splēdescis honore
  Armorū atq̃ toge miles vtrūq̃ tenens.
Dū ferus hostiles Mauors ad bella phalāges
  Excitat: occurrens strenuus arma capis.
Tum bellona furens clypeū ꝓtendit et ensem:
  In medias acies irruis impauidus.
Ast dum palladias delectant ocia mentes:
  Mnemosine cerebrum vellicat ipsa tuū.
Impiger hesperidū placido spaciaris in orto:
  Atq̃ decem Tomis psallit amena chelys.
Que latuere prius tua cōmentaria pandunt:
  Pandunt res miras que latuere prius.
Queq̃ peregrinus Iudeo noueris orbe:
  Rhetoricis ornans floribus ipse notas.
Multa tibi totus debere fatebitur orbis:
  Si tua perlegerit lumine scripta pio.
Nescio que meritis preconia digna rependam:
  Munere pro tanto/ sit tibi laus et honor.

Vale.

INRI

¶ Prefatiuncula in Decalogum orationum sacrosanctarum nuper allatarum ex secretiorib⁹ templis terre sancte.

Christus Jesus fons sapiẽtie: verbũ patris in excelsis: pius Emmanuel ꝛ verus Messias p̄sens mũdo i carne assumpta: voléſq₃ declarare piis ysraelitis summi patris ac dei oīpotẽtis immẽsam bonitatẽ: visus est exemplo solis etherei: dicẽs. Pater vester celestis solẽ suũ oriri facit sup̱ bonos ꝛ malos. Huius estote imitatores oẽs mei discipuli: sciẽtes ĩ nullo vos ad ꝑticipatũ diuine illius nature ꝓpius digniusve accedere: q̄₃ si in multos ꝛ si fieri possit in oẽs sitis benefici. Huic sentẽtie diuus Jacobus pulchre subscribit: dicẽs ĩ sua canonica epistola. oẽ datum optimum / ꝛ omne donum perfectum desursum est: descendẽs a patre luminũ: sane quẽ imitari summa virtus est: quem cognoscere summa felicitas. Alludit his ꝓbatissimorũ philosophorum consensus / dicentium. Bonum quãto communi⁹ tãto esse diuinius. Horũ ego memor cãdidi lectores: facile inductus sum / vt secretiores preculas quas mecũ ex Terre sancte secretiorib⁹ templis attuli / vobis facerem cõmunes. Tametsi aliunde vt id facerẽ: sum nõ semel cõmonitus. Sunt autẽ he p̄ces a vetustiorib⁹ terre sancte episcopis ꝛ p̄sbyteris. Symeone Narcisco: Juda: Marco: Cosma: Andrea: Effrẽ: Basilio: Damasceno: Hieronymo: Nazãceno cõscripte ꝑtim greco: partim hebraico sermone Quas serenissimi regis Hierusalem Godefredi de Bullon illustrissimi p̃ncipis Lotharingie Sacellanus: ꝛ patriarcha Hierosolymitanus singulis locis ꝓ studio curauit describi.

Et sane haud cōminisci possum q̄ occasiōe acci
derit: vt he p̄ces tātisp latuerint ecclesiā occidē
talem. Quātū em̄ memoria repeto: nuspiā loco
rum habent/preterq̄ Rome in Byblioteca va
ticana vetustissimis mēbranis iscripte/ et Hiero
solymis in mōte Syon ī volumine de gestis an
tiquorū p̄sulum Terre sancte: cuius rei causam
si quis curiosus inuestiget: nō alia mea opinio=
ne occurrit/ q̄ Sathane malicia: q̄ noscens ha
rum precum virtutem: quantumq̄ sint miseris
mortalibus ad dei gratiā demerendā p̄future
egit magno liuore et miro astu: ne vspiam in lu=
cem p̄dirēt: vos aūt Christiani fratres atq̄ so=
rores: vt harū orationum fructū p̄pēsius conse=
qui possitis: egimus vt p̄fecto tenore exprimerē=
tur: quali scilicet sunt in suis locis descripte pre
missis imaginibus: quarū contēplatione anim⁹
orantis in amorē occurrentis mysterij vehemē=
tius inardescat. Est autem virtus earum mira:
et omnium orationum dignitatem excellens: q̄d
nemo dubitauerit: qui earum materiam et formā
iusta ratione expenderit: p̄inde fidelib⁹ oratori
bus hic fructus p̄uenit: primū merito vite et pas
sionis Jesu Christi ab obstinatione mētis et fi=
nali impenitētia seruant. Deinde ab subitanea
et īprouisa morte p̄tegunt. postremo cōtra septē
vitia capitalia muniunt: septē virtutib⁹ adornā
tur: et p̄cepta septē sacramētorū salute in celesti
patria septē dotib⁹ glorificant: dicēde sunt aūt
ore sobrio: flexis genibus: corpore erecto: ordine
quo īferius ponūt directa itētiōe ad loca sacra.

¶ Ordo et numerus sacrarū orationū sequētiū.

¶ Prima oratio in tēplo Nazareth ad hono=
rem dn̄ice īcarnatiōis et annūciatiōis angelice.
¶ Secunda oratio in templo Bethleem ad ho
norem natiuitatis Jesu et partus virginei.

Oro prima que est scti Symeonis.

¶ Tertia oratio in mõte Thabor ad honorem gloriose transfigurationis: et summe trinitatis.
¶ Quarta orõ in mõte Syon ad honorẽ cene sacroscte diuine eucharistie: ꝛ spũscti pacleti.
¶ Quinta oratio in horto Gethsemani ad honorẽ trine orationis Jesu tristicie: mestitie: pauoris: agonie: et sudoris sanguinei.
¶ Sexta oratio in monte Caluarie ad honorẽ amarissime: et piẽtissime passionis: ꝛ mortis saluatoris nostri domini nostri Jesu Christi.
¶ Septia oratio in horto Sepulchri scti ad honorẽ sepulture honorifice: ꝛ gloriose resurrectionis domini nostri Jesu Christi.
¶ Octaua oratio in monte Oliueti ad honorẽ victoriose ascensionis domini nr̃i Jesu Christi.
¶ Nona oratio in valle Josaphat ad honorem celeberrime assumptiõis diue virginis Marie.
¶ Decima orõ in tẽplo Solomonis ad honorẽ mysterioꝝ Christi: ꝛ gloriã toti⁹ ecclesie militantis. Et hec eãdẽ orõ in tẽpli penetralib⁹ venerãter asseruabaꝶ: quãdiu Hierosolyma erat christiane ditionis: nũc vero rasa crediꝶ: et abiecta.
¶ In templo Nazareth .j. Orõ. Inuitatorium. Adiutoriũ nr̃m in noĩe dñi. Qui fecit celũ ꝛc. Sit nomen dñi benedictũ. Ex hoc. Añ. Dñs in tẽplo sancto suo: dñs in celo sedes ei⁹ / all'a. Ps.

CEli enarãt gloriam dei: et opera manuũ eius annũciat firmamentum. Dies diei eructat verbũ: ꝛ nox nocti indicat sciẽtiam. Nõ sunt loquele: neqꝫ sermones: quorũ non audianꝶ voces eorum. In omnẽ terrã exiuit sonus eoꝝ: et in fines orbis terre verba eoꝝ. In sole posuit tabernaculum suũ: ꝛ ipe tanqꝫ spõsus procedẽs de thalamo suo. Exultauit vt gygas ad currendam viã: a summo celo egressio eius. Et occursus eius vsqꝫ ad summũ ei⁹: nec est qui se abscondat a calore eius. Lex dñi immaculata cõuer-

tens aias:testimoniũ dñi fidele sapiẽtiã prestãs puulis. Iusticie dñi recte letificãtes corda:pcepTũ dñi lucidũ illuminãs oculos. Timor dñi sanctus pmanet in seculũ scl'i: iudicia dñi vera iusti ficata in semetipsa. Desiderabilia sup aurũ et lapidẽ preciosum multum: z dulciora sup mel z fauũ. Etẽm seru⁹ tu⁹ custodit ea: i custodiẽdis illis retributio mlt'a. Delicta q̃s itelligit ab occultis meis mũda me: z ab alienis parce seruo tuo. Si mei nõ fuerit dñati tũc imaculat⁹ ero: z emũdabor a delicto maximo. Et erũt vt cõplaceãt eloquia oris mei: z meditatio cordis mei i cõspectu tuo sẽp. Dñe adiutor me⁹: z redẽptor me⁹. Gl'ia. Pr̃ nr̃. Aue maria. ℣. Uerbũ caro factũ est: z habitauit in nobis.

¶ Oratio scti Symeonis.

ADonay: de⁹ fons sapiẽtie origo rerũ: plasmator celi: q̃ vt hominẽ pmi pcepti trãsgressiõe dãnatũ mirabiliter reparares: celo empyreo descẽdisti: mãdato pr̃is z opificio scti spũs itra virginee aule thalamũ fact⁹ hõ p hoie: z humilis Nazareth menia mysterij tui initijs: z humane repationis exordijs cõsecrasti: tuam imploram⁹ clemẽtiam: vt gratie fontem in nos redũdes: quo refecti: atq̃ abluti: ne prime dãnationis sentiamus cõtagia: nec mandatis tuis vnq̃ reluctemur: sed merito sacrosancte incarnationis tue simus digni in fratrum tuorum/et filiorum dei numerum cõputari. Per

Adonay est nomẽ dei.

te Jesu Christe saluator mūdi. qui cum patre et paracleto viuis regnas ꝛ imperas p scła sclo꞉ꝝ.

¶ In templo Bethleem Orō. ij. Inuitatoriū.

Adiutoriū nostruȝ in nomine domini. Qui fecit celum ꝛc. Añ. Benedicā dño in omni tēpore: semper laus eius in ore meo. Psalmus.

Psalm⁹ cā tici filiis Chore.

Fundamenta eius in montibus sctis diligit domin⁹ portas syon super oīa tabernacula iacob. Glīosa dicta sūt de te / ciuitas dei. Memor ero raab et babylonis: sciētium me. Ecce alienigene ꝛ tyrus et populus ethyopum: hi fuerūt illic. Nunquid syon dicet homo ꝛ homo natus est in ea: et ipē fundauit eā altissimus. Domin⁹ narrabit in scripturis pplo꞉ꝝ et principum horū qui fuerunt in ea. Sicut letantium omniū nostrū habitatio est in te. Glīa pa. Sicut. Pater noster. Aue maria. ℣. Tanq̄ spōsus dominus procedens de thalamo suo.

¶ Oratio sancti narcisci epī Hierosolymitani.

Agyos Grece sanct⁹ latine.

Agyos Christe Jesu eterne de⁹: qui in plenitudine tempo꞉ꝝ factus ex muliere: fact⁹ sub lege mundo aduenisti salutifer. Et vt pphete tui fideles inuenirentur: latens adhuc virgineo vtero: post sanctificatum prophetā: post inchoatum Baptiste preconiū: et Elysabeth matris testimoniū pium: postq̄ hymnum virgineo plectro decantatum: et patris Zacharie cāticuȝ letabundum voluisti in inclytam Betheleem

deferri: vt Cesareo mandato tu rex regum ꝛ dominus dominātium obedires: et promisse salutis pignore paruulam Bethleem illustrares: in tēpeste noctis silentio in medio duorum animalium pientissime / ac humillime nasci: angelicis hymnis declarari: glīe et pacis nuncio celebrari ab innocētibus pastoribus inueniri: ab oriētalibus principibus fulgore stelle: et mysticis muneribus adorari: tuam imploramus clementiam: vt mirrha cōtritiōis: thure deuotiōis: ꝛ auro charitatis nos ad tua cunabula ducere digneris: vt quem redemptorem leti sucepimus: venturum iudicē securi videamus te eūdem Jesum Christum saluatorem mūdi: qui cum patre ꝛ paracleto viuis regnas: et imperas per secula seculorum. Amen.

¶ In monte Thabor Oratio.lij. Inuitatoriū.

Adiutoriū nostrum in noīe dn̄i: qui fecit celū ꝛ terram ꝛc. An̄. Ego aūt in dn̄o gaudebo: et exultabo in deo Jesu meo. Ps.

Psalm⁹ p torcularibus filijs Dauid.

Domine dominus noster ꝙ̄ admirabile est nomē tuum in vniuersa terra. Quoniā eleuata est magnificētia tua sup celos. Ex ore infantium ꝛ lactētium perfecisti laudē propter iimicos tuos: vt destruas inimicum ꝛ vltorem. Quoniā videbo celos tuos opera digitoꝝ tuorum: lunā ꝛ stellas que tu fundasti. Quid est hō ꝙ memor es eius: aut filius hoīs quoniā visitas euꝫ. Minuisti eū

paulominus ab angelis/gloria et honore coro nasti eum:et cõstituisti eũ super opera manuuz tuarũ. Omnia subiecisti sub pedib⁹ eius/ oues et boues vniuersas:insuper et pecora cāpi. Uo lucres celi et pisces maris:qui perambulant se-mitas maris. Domine dñs noster:q̃ʒ admirabi le est nomē tuũ in vniuersa terra. Gloria patri. Sicut erat. Pater noster. Aue maria. Uersus. Dominus regnauit decorē indutus est:indut⁹ est dñs fortitudinē:et precinxit se virtute.

Oratio sancti Jude episcopi Hierosolymitani.

caddoshe braice san ct⁹ latine.

CAddos:deus immortalis/Jesu tetragrā maton:q̃ in mortali vita i terris visus es: et cum hominibus conuersatus sine tedio: sine amaritudine: sed plenus gratia ⁊ veritate. Tu vt alti patris piam dispensationē impleres:⁊ ge mine gygas substantie appareres mortalibus ante dies ascensionis tue ascendisti in sanctum montem Thabor assumptis magni sacramenti fidelibus testibus: ibiq3 presente patre in voce: spiritusancto in nube:teipso in carne mirabili-ter transfiguratus es: immortalis vite futuram gloriam mira claritate premõstrans:atq3 vtrius q3 testamenti patrum decreto audisti incompa rabilis amoris excessum:quem cõpleturus eras in Hierusalem:tue maiestatis thronum humili ter accedimus: deprecantes : vt nos splendore vultus tui illumines:⁊ sancte adoptionis parti cipes facias:Jesu Christe saluator mũdi. Qui cum deo patre ⁊ spiritu sancto viuis:regnas:et imperas per secula seculorum. Amen.

¶ In monte Syon Oratio quarta. Inuitatorium.

Adiutorium nostrũ in noie dñi: qui fecit celũ ⁊ terrã. amẽ. añ. Ego autẽ autẽ constitutus sum rex ab eo sup Syõ mõtem sanctum eius predicans pceptũ ei⁹. ps.

Confitebor tibi dñe i toto corde meo: i cõsilio iustorum ⁊ congregatione. Magna opa dñi: exqsita in oẽs volũtates eius. Confessio ⁊ magnificentia opus eius: ⁊ iustitia eius manet in seculum seculi. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors ⁊ miserator dominus: escam dedit timentibus se. Memor erit in seculum testamenti sui: virtutem operum suorum annunciabit populo suo. Ut det illis hereditatem gentium: opera manuum eius veritas ⁊ iudicium. Fidelia omnia mandata eius: confirmata in seculum seculi: facta in veritate ⁊ equitate. Redemptionem misit dominus populo suo: mandauit in eternum testamentum suum. Sanctum et terribile nomẽ eius: initium sapientie timor domini. Intellectus bonus oibus facientibus eum: laudatio eius manet in seculum seculi. Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto. Sicut erat in principio ⁊ nunc. ⁊c. Pater nr. Aue maria gratia plena. Uersus.

Cadent in rhetiaculo eius peccatores: singulariter sum ego donec transeam.

Oratio sancti Cosme Hierosolymitani.

Oratio sancti Cosme Hierosolymitani.

Agyos.i. sanctus. Otheos.i. deus. Athanatos.i. immortalis.

AGyos:otheos:athanatos:rex regũ / ꝛ sũme sacerdos:q̃ an̄ diẽ festũ pasche trãsiturus ex hoc mundo ad patrẽ:tuosq̃ diligens vsq̃ in finẽ:ascendisti in sanctũ montẽ Syon:introisti cenaculum magnũ:et p̄ntibus apostolis senatoribus ecclesie ꝛ mũdi iudicib⁹ mirabilia sacramenta patrasti:primũ agnum paschalẽ seruatis cerimoniis legis sub typo tue pientissime immolationis comedisti:ꝛ fratrũ tuorum pedes humili officio in exemplũ amoris lauisti:inde corporis ꝛ sanguinis tui diuinissimũ sacramentum instituisti:et totius fidei atq̃ ecclesie alta mysteria ꝓfundo sermone declarasti: tuam imploramus clementiã:vt nostroꝝ delictorum maculas riuulis sacrosancti sanguinis tui digneris abstergere:ꝛ in mẽsa ecclesie tuis sacramentis salutariter cibare Jesu Christe saluator mũdi:qui cũ deo patre et sancto sp̄u viuis/regnas/et imperas per secula seculoꝝ.Amen.

¶ In horto Gethsemani orõ.v.Inuita.

Adiutoriũ nostrũ in nomine domini. Qui fecit celum et terram. An̄. Anima mea desyderauit te in nocte:sed et spiritus meus in precordiis meis suspirauit ad te. Ps̄.

Psal.ꝓ ea q̃ hereditatẽ consequitur.

UErba mea aurib⁹ percipe dñe:intellige clamorẽ meũ.Intende voci orationis mee rex meus et deus meus. Quoniam ad te orabo dñe:mane exaudies vocem meam. Mane astabo tibi et videbo:qm̄ nõ deus volens iniquitatẽ tu es. Neq̃ habitabit

iuxta

iuxta te malignus:neqꝫ permanebūt iniusti ante oculos tuos. Odisti omnes qui operant̄ iniq̄tatē:perdes oēs qui loquūtur mēdaciū. Uirum sanguinū ⁊ dolosum abominabit̄ dn̄s: ego aūt in multitudine misericordie tue. Introibo ī domum tuā:adorabo ad tēplū sanctū tuū in timore tuo. Dn̄e deduc me in iustitia tua:ꝓpter inimicos meos dirige in cōspectu tuo viā meam. Q̄m non est in ore eorum veritas:cor eorum vanum est. Sepulchrum patēs est guttur eorum: linguis tuis dolose agebant iudica illos deus. Decidāt a cogitationibus suis secūdū multitudinem impietatū eorū expelle eos: q̄m irritauerunt te domine. Et letentur omnes qui sperant in te:in eternū exultabunt ⁊ habitabis in eis. Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum:quoniam tu benedices iusto. Dn̄e vt scuto bone voluntatis tue:coronasti nos. Gl'ia patri. Sicut erat.pater nr̄.aue maria. ℣. Domine exaudi orationē meam:⁊ clamor meꝰ ad te veniat.

Oratio sancti Marci hydrūtis episcopi.

Cados id est sanctus.

CAdos Jesu deus de deo:lumen de lumine:q̄ de celo ⁊ terra descendēs amore hominis redimēdi vt innotesceret mundo magnū pietatis sacramētū:qđ scꝫ voluntarie patri sacrificares iuxta duorū ꝓphetarū vocē Dauid dicētis. In capite libri scriptū est de me:vt facerē voluntatem tuā deus meus volui sacrificiū:⁊ oblationem noluisti:tūc dixi ecce venio.⁊ Esaie dicētis. Oblatꝰ est q̄m ipse voluit:sicut ouis ad occisionem ducet̄:hāc ob rē pie Jesu de mōte Syō ad montem oliuarum trans torrentem Cedron ingressus es hortum locum vtiqꝫ tuis mysterijs dedicatum:⁊ cognitum proditori:ī quo inter no

ctis silentia tristat⁹ es vsqꝫ ad mortem : tedui-
sti : expauisti/mesticia affectus es / agonisasti:
⁊ sanguineo sudore maduisti : ter patrem ora-
sti:⁊ angelico mysterio consolatus es:per tante
pietatis mysterium tuā humiliter imploramus
clementiam:vt doceas nos orare:⁊ tuā volūta-
tem implere:vt digni simus in tuorū seruorū nu
merum aggregari:per te Jesu Christe saluator
mundi qui cū deo patre ⁊ paracleto viuis re-
gnas:⁊ imperas per secula seculorū. Amen.

In monte Caluarie oratio sexta.

Inuitatorium.

Adiutorium nostrū in nomine domini. Qui fecit celū ⁊ terram. añ. Christus semel introiuit in sancta eterna redēptiōe inuēta. ps

In finem psalm⁹ Dauid pro susceptione matutina

Deus de⁹ me⁹ respice in me q̄re me dereliq̄sti: lōge a salute mea ꝟba delictoꝝ meoꝝ. Deus meus clamabo ꝑ diem ⁊ nō exaudies ⁊ nocte ⁊ non ad insipiētiam mihi. Tu
autē in sancto habitas laus israel. In te spera-
uerunt patres nostri: sperauerūt ⁊ liberasti eos.
Ad te clamauerunt ⁊ salui facti sunt:in te spera
uerunt ⁊ non sunt confusi. Ego autem sum ver-
mis ⁊ non homo:opprobrium hominum ⁊ abie
ctio plebis. Omnes videntes me deriserunt me:
locuti sunt labiis ⁊ mouerunt caput. Sperauit
in domino eripiat eum:saluum faciat eum quo-

niã vult eũ. Quoniã tu es qui extraxisti me de
ventre spes mea ab vberibus matris mee:in te
proiectus sum ex vtero. De ventre matris mee
deus meus es tu:ne discesseris a me. Qm̃ tribu
latio proxima est:⁊ non est qui adiuuet. Circũ-
derunt me vituli multi: tauri pingues obsede-
runt me. Aperuerũt super me os suum: sicut leo
rapiens ⁊ rugiens. Sicut aqua effusus sum: et
dispersa sunt omnia ossa mea. Factum est cor
meum tanq̃ cera liquescens: in medio ventris
mei. Aruit tãq̃ testa virtus mea:⁊ lingua mea
adhesit faucibus meis:⁊ in puluerem mortis de
duxisti me. Quoniam circunderunt me canes
multi:consilium malignantium obsedit me. Fo
derunt manus meas ⁊ pedes meos: dinumera-
uerunt omnia ossa mea. Ipsi vero considerauer-
runt ⁊ inspexerunt me:diuiserunt sibi vestimen-
ta mea:et super vestem meam miserunt sortem.
Tu autem domine ne elongaueris auxiliũ tuũ
a me:ad defẽsionẽ meã cõspice. Erue a framea
de⁹ aĩam meã:⁊ de manu canis vnicã meã. Sal
ua me ex ore leonis:⁊ a cornib⁹ vnicorniũ humi
litatẽ meã. Narrabo nomẽ tuũ fratrib⁹ meis:in
medio ecclesie laudabo te. Qui timetis dñm
laudate eũ:vniuersum semẽ iacob glĩficate eum.
Timeat eũ oẽ semẽ israel:qm̃ nõ spreuit neq̃ de
spexit deprecationẽ paupis. Nec auertit faciẽ
suã a me:⁊ cũ clamarẽ ad eũ exaudiuit me. Apũ
te laus mea ĩ eccl̃ia magna:vota mea reddã ĩ cõ
spectu timentiũ eum. Edent pauperes ⁊ satu-
rabuntur: et laudabunt dñm qui requirunt euꝫ:
viuent corda eorum in seculũ seculi. Reminiscẽ
tur et cõuertentur ad dñm: vniuersi fines terre.
Et adorabũt in conspectu eius:vniuerse fami-
lie gentiũ. Quoniã domini est regnũ:et ipse do
minabitur gentium. Manducauerũt et adora-

uerunt omnes pingues terre : in cõspectu eius cadent omnes qui descendũt in terram. Et anima mea illi viuet: et semen meum seruiet ipsi. Annunciabitur domino generatio ventura: et annunciabunt celi iustitiã eius: populo qui nascetur quem fecit dominus. Gloria pa. Sicut. Pater nr̃. Aue ma. ℣. Captabunt in animã iusti, Et sanguinem innocentez condẽnabunt.

¶ Oratio sancti Hieronymi.

Titul⁹ triũphalis Jesu.

IEsu nazarene rex iudeorũ: soter: nasareos Basileos: indiom: Jesu hanosry melech harehudim. Sancte deus: sancte fortis: sancte et misericors saluator: qui hominem mirabiliter creatũ mirabilius redemisti: qñ patratis signis miraculis atqꝫ doctrinis: captus: illusus: flagellatus: coronatus: et mille opprobrijs impetitus iudicatusqꝫ: signũ triũphale crucis sanctã ciuitatẽ egressus in Golgatam hoc est caluarie mõtem: proprijs humeris extulisti trahentib⁹ lictoribus: sequẽtibus cũ planctu mulieribus: quo in loco sumpto aceto ⁊ felle expoliatus: pia mẽbra rudi ligno crucis passus ac eleuatus duorũ latronũ medio nostre redemptionis opus misericorditer ⁊ mirabiliter cõsummasti: offerẽs te patri pro peccatis humani generis victimã salutarem et holocaustũ vespertinũ: per tanta ludibria: penas ac sacramenta quibus celum terrãqꝫ purgasti tuã immensam imploramus clementiam: vt passioni tue: ac morti nos pie cõformes et sacrosancte redemptionis facias esse participes Jesu Christe saluator mundi. Qui cũ deo patre et paracleto viuis: regnas: ⁊ imperas: per secula seculorum. Amen.

¶ In horto sancti sepulchri
Oratio septima. Inuitatoriũ.

Adiutoriuȝ nostrum in nomine dn̄i. Qui fecit celum ꝛ terram. An̄. In pace factus est locus eius. Et in Syon habitatio eius. Psalmus.

Notus i iudea deus: et in israel magnum nomē eius. Et factus est i pace locus eiꝰ: et habitatio eius in syon Ibi confregit potētias arcū scutum gladiū et bellum. Illuminans tu mirabiliter a montibus eternis: turbati sunt omnes insipientes corde. Dormierunt somnū suū: et nihil inuenerūt omnes viri diuitiarū in manibus suis. Ab increpatione tua deus iacob: dormitauerunt qui ascenderunt equos. Tu terribilis es et quis resistet tibi: ex tunc ira tua. De celo auditū fecisti iudiciū: terra tremuit ꝛ q̇euit. Cum exurgeret in iudiciū deus: vt saluos faceret omnes mā suetos terre. Quoniā cogitatio hominis cōfitebitur tibi: et reliquie cogitationis diem festū agent tibi. Uouete ꝛ reddite domino deo vestro: omnes qui in circuitu eius affertis munera. Terribili ꝛ ei qui aufert spiritum principū terribili: apud reges terre. Gloria patri. Sicut erat. Pater noster. Aue maria. ℣. In memoria eterna erit iustus. Ab auditione mala non timebit.

In finē in carminibꝰ canticū ad Assyrios psalmus asaph.

¶ Oratio sancti Andree episcopi Hierosolymitani.

Emmanuel nobiscū deus magnum principium: alpha et o. qui consummato nostre redemptionis opere inclinato capite tradidisti spiritum: cum clamore et lachrymis exau-

Emmanuel .i. nobiscum deus.

diendus pro reuerentia tua: et mox iustorum vi rorum officio Joseph scz et Nychodemi impetrato a preside corpore honestissime traditus es sepulture/conditus aromatibus myrrhe et aloes/ inuolutus syndone mundissima: positus in monumento nouo marmoreo in horto iuxta duorũ prophetarũ illustre testimoniũ: Dauid dicentis Propter hoc letatuz est cor meum: et exultauit lingua mea: insuper et caro mea requiescet in spe: quoniam nõ derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Ergo summo diluculo dixisti patri Domine probasti me et cognouisti me: tu cognouisti sessionem meam et resurrectionem meam. Quo respondente. Exurge gloria mea: exurge psalterium et cythara. mox dixisti: exurgam diluculo: simulq; cum dicto / aia cum spoliis sanctorum rediens ab inferis dimissi corporis resumpsit exubias: et nouus homo hoc est Christus Jesus eiusdem nature alterius glorie prodi[illegible]isti de tumulo primitie resurgentium: apparens multis signis et argumentis: firmans fidẽ docens ecclesiam: et ad suscipiẽdum alium paracletum/tuam sectã erudiens: te gloriose deus precibus interpellamus humillimis: vt nos tibi confixos in cruce/ consepultos in monumento tu spiritu impleas: tua fide confirmes: et cum tu apparueris vita nostra et nos tecum appareamus in gloria Jesu Christe saluator mũdi. Qui cum deo patre et spiritu sancto viuis / regnas/ et imperas per secula seculorum. Amen.

¶ In monte oliueti oratio octaua.
Inuitatorium.

Adiutorium nostrũ in nomine domini. Qui fecit celum et terrã. Antiphona. Eleuata est magnificẽtia tua super celos deus. Psalm⁹.

Omnes gẽtes plaudite manibus: iubilate deo in voce exultatiõis. Quoniã dominus excelsus terribilis: rex magnus super omnem terrã. Subiecit populos nobis: ꝛ gentes sub pedibus nostris. Elegit nobis hereditatem suam: speciem iacob quem dilexit. Ascendit deus in iubilo: ꝛ dñs in voce tube. Psallite deo nr̃o psallite: psallite regi nostro psallite. Quoniã rex omnis terre deus psallite sapienter. Regnabit deus super gentes: deus sedet super sedẽ sanctam suã. Principes populoꝝ congregati sunt cum deo abraham: quoniam dii fortes terre vehementer eleuati sunt. Gloria patri. Sicut erat ꝛc. Pater noster. Aue maria. Uersus. Adorate dominum in aula sancta eius.

In finẽ ꝓ filiis Chore Psalm⁹ Dauid.

¶ Oratio sancti Gregorii Nazanzeni.

Deus virtutũ ꝛ gl'ie Jesu Christe sol iusticie: qui humane redẽptiõis itinerariũ iuxta etherii solis periodũ ꝑfecisti: de quo dictum est. Orit̃ sol ꝛ occidit: simulꝗ girat per meridiẽ: ꝛ flectit̃ ad aquilonẽ oĩa lustrans in circuitu ꝑgit spũs ꝛ in circulo suo reuertit̃: ita ꝑ oĩa tu candor lucis eterne es speculũ sine macula: ort⁹ es cũ luce euãgelii: circuisti ꝑ integerrimi amoris meri-

diē flexus es p amarissime passionis aquilonē: ⁊ in circulos tuos reuersus es p gloriosam ascē sionem te throno residentem altissimo in portioribus patris bonis iuocamus in loco vbi ste terūt pedes tui: vt corda nostra post te trahas: ⁊ curramus in odore vnguētorum tuorum:que sursum sunt sapiamus:vbi tu es in dextra dei se dens Jesus Christus saluator mundi:qui cum patre ⁊ paracleto viuis:regnas ⁊ imperas per secula seculorum amen.

In valle Josaphat oratio nona.

Inuitatorium.

Adiutorium nostrum i nomine domini: qui fecit celū ⁊ terrā. amē.aň. Surge domine i requiē tuam:tu es archa sancti ficationis tue. ps. Memēto domine dauid : ⁊ omnis mansuetudinis eius. Sicut iurauit domino: votum vouit deo iacob. Si introiero in taberna culum domus mee:si ascendero in lectum strati mei. Si dedero somnum oculis meis:et palpebris meis dormitationem. Et requiem temporibus meis donec inueniam locum domino:tabernaculum deo Jacob. Ecce audiuim⁹ eam in effrata:inuenimus eam in campis silue. Introibimus in tabernaculum eius:adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius. Surge domine in requiem tuam:tu ⁊ arca sanctificationis tue. Sacerdotes tui induantur iusticiam:⁊ sancti tui exultent. Propter dauid seruum tuum: non auertas faciem christi tui. Iurauit domi-

Cāticum graduum.

nus dauid veritatem: et non frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Si custodierint filij tui testamentum meum: et testimonia mea hec que docebo eos. Et filij eorum vsqꝫ in seculum sedebunt super sedē tuā. Quoniam elegit dominus syon: elegit eam in habitationem sibi. Hec requies mea in seculum seculi: hic habitabo quoniam elegi eam. Uiduam eius benedicens benedicam: pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes eius induam salutari: et sancti eius exultatione exultabunt. Illuc producā cornu dauid: paraui lucernam christo meo. Inimicos eius induā confusione: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. Gloria patri et filio et spiritui sancto. Sicut erat in principio. etc. Pater noster. Aue maria gratia plena. Uersus.
Exaltata est sancta dei genitrix sup choros angelorum ad celestia regna.

Oratio Joannis Damasceni.

DEus dei patris ac virginis matris vnigenite Jesu Christe Emmanuel ac verꝰ Messiach: qui virginalem aulā in qua habitares eligere dignatus es: sanctificans tabernaculum tuum altissime: et templum tuum sancti pneumatis vmbra refrigerans: vt nulla antique culpe labe inficeretur: nec vllis patrie preuaricationis infamijs teneretur obnoxium: sed cōcedens nature virgo deipara primum dulcem resoluta in morrem inde corpore simul et anima celestibus regnis inferretur honore qui talem decuit filium / et gloria que talem decuit matrem: vt scilicet super omnes angelorum ordines ad celestia regna leuaretur: cuius gratie et glorie tunc quidem in vallis Josaphat medio

Messiach id est vnctꝰ vel Christus.

celestia signa patuere: ꝛ nunc quoq; virgini corporis manent reliquie suauissimi odoris: vt dicere liceat in laudē virgis matris tue. Ista est speciosa inter filias Hierusalē: sicut vidistis eā plenam charitate et dilectiōe: in cubilibus ꝛ in hortis aromatum: ista est que ascendit per desertū: delicijs affluens: innixa super dilectū suum: in hui⁹ matris tue virginitate: ac angeloꝝ regine honore: te supplices oramus: vt eius interuentu pium iudicem te experiamur: cum veneris rationem ponere seruis tuis in eadē valle Iosaphat et qui venisti redimere perditos: nolis dampnare redemptos Iesu Christe saluator mūdi. Qui cum patre et paracleto viuis regnas: et imperas Per secula seculorum. Amen.

¶ In templo Solomonis Orō.x. Inuitatoriū.

Adiutorium nostrum in nomine domini. Qui fecit celum et terrā. Sit nomē domini benedictum. Ex hoc nunc ꝛ vsq; in seculum. Antiphona. Ego autem in multitudine misericodie tue introibo ad domum tuam: adorabo ad templum sanctū tuum: ꝛ confitebor nomini tuo. Psalmus.

Psalmus vel laus cātici filijs Chore secūda sabbati.

Magnus dominus et laudabilis nimis in ciuitate dei nostri: in monte sancto eius. Fundatur exultatione vniuerse terre: mōs syō latera aquilonis ciuitas regis magni. Deus in domibus eius cognoscetur: cum suscipiet eam. Quoniam ecce reges terre congregati sunt: cōuenerunt in vnum. Ipsi videntes sic admirati sunt conturbati sunt: cōmoti sunt tremor appre-

hendit eos. Ibi dolores vt parturientis: in spiri
tu vehemēti cōteres naues Tharsis. Sicut au-
diuimus sic vidimus in ciuitate domini virtutū:
in ciuitate dei nostri deus fundauit eam in eter
num. Suscepimus deus miam tuam: in medio
templi tui. Secundum nomen tuum deus sic et
laus tua in fines terre: iusticia plena est dextera
tua. Letetur mons syon: ꝛ exultēt filie iude pro-
pter iudicia tua domine. Circundate syon et cō
plectimini eam narrate in turribus eius. Po-
nite corda vestra in virtute ei⁹: et distribuite do-
mos eius vt enarretis in progenie altera. Quo
niam hic est deus deus noster in eternum: et in
seculū seculi ipse reget nos in secula. Gloria pa-
tri et filio: et spūi sancto. Sicut erat in principio
et nunc et semper. Pater noster. Aue maria. ℣.
Introibimus in tabernaculum eius: adorabi-
mus in loco vbi steterunt pedes eius.

¶ Oratio beati effrem abbatis.

DEus magne et mirabilis: quem celi et ter-
re ambitus in sua maiestate nō capiunt:
sed in humane carnis angustia Nazareth susce
pit: Bethleem edidit: Capharnaum enutriuit:
Hierolyma audiuit doctorē dicentem. hec via
ambulate i ea: et intra vni⁹ tēpli artos parietes
tota recepta est maiestas deitatis: id qđ Solo-
mon ille rex pacific⁹: et templi extructor pre re-
uerentia mirabatur: dicēs. Celi celorū te nō ca-
piunt. Deus gloriose quanto minus hec domus
quā edificaui. Mirum dictu assumpto homine
nostre paruitati cōmēsuratus es: cepistiqꝫ breui
loculo teneri virtutes: et miracula multa in tem
plo proficiens: vt fieret qđ Malachias prophe-
ta predixerat. Erit gloria dom⁹ nouissime ma-
ior qꝫ prime: quādo venisti ad templum sanctū
tuum dn̄ator dn̄e: ꝛ angeli testamenti quem diu

expectauimus:te rogamus precibus altissimis rex pacifice:et summe sacerdos: vt digni simus inter membra ecclesie militātis censeri: ꝛ in magno iudicij die inter triumphātis ecclesie filios numerari. Per te Jesu Christe saluator mūdi/ Alpha et o principium:et finis prime:et nouissime. Qui cum patre ꝛ paracleto viuis regnas:et imperas. Per secula secula seculorum. Amen.

¶ Finit perutile hoc opusculuȝ optimi cuiusqꝫ Christiani lectiōe dignissimum: cui Jtinerario nomen est: in Tomos decem sectum: variarum vrbium:regionum:insularuȝ: ac locorum Terre sancte situm complectēs: ab excellentis ingenij viro Domino Barptolomeo a Saligniaco sedis apostolice ꝓthonotario:ac vtriusqꝫ iuris ꝓfessore prestātissimo magnis laboribus conditū Lugduniqꝫ in edibus honesti ac industrij calcographi Gilberti de Villiers impressuȝ. Anno a virginis partu Millesimo quingētesimo.xxv. die duodetrigesimo Mensis Augusti.

FINIS.

¶ Regestum abecedariū locorum: atq; rerum in hoc Itinerario comprehēsarum: cuius noticiam vt habeatis lectores scitote sententias hic annotari a litera principaliori: addito numero paginaruz: quum em̄ liber paruus sit: nec colūnelis interceptu satis visum est solorum foliorum numerum annotare.

De litera. A.

Fons

De littera G.

De littera. H.

De littera I.

De littera L.

De littera M.

De litera Q.

De litera R.

De litera S.

De litera.T.

De litera. V.

¶ Finis Regesti.

Anastrophe ad
Lectores.

Abetis cādidi lectores Itinerarij nostri compendiariam descriptionem: ⁊ rerum que notatu digne videbantur commētariolum his typis multa opera traductū. Qua oratos vos velim in principio: ne offendamini sermone rudiusculo: sciētes nihil esse omnium in re litteraria qđ exactū simul esse possit: ⁊ tumultuariū. Multa enim horum vt fors ⁊ tēpus ferebant congesta sunt: quo accidit: vt bonam docte scriptionis partem maris incōmoda: nautica turba: procellarum fragor: tempestatis metus: aeris intēperies: Turcharum perfidia: fatiscens corpusculum nobis ademerint: neq; id solum: verumetiam sunt nō parum multa rerū / atq; locoꝝ prudēter omissa que forte alijs videbuntur nouo digna libello. Nobis autem qui res pias / et sacras magis describere animi fuit visa sunt vel leuia: vel ridicula. Quamobrem summa ope a nobis laboratū est: vt sacratiora loca graphice describeremus: ⁊ inibi pro rerum gestarū opportunitate flosculos quosdā amenorum pratorum colligeremus: et pij amoris scintillulas quasdā iacularemur: quibus lectoris: et auditoris mens vel oblectaret: vel accenderetur. Porro de reculis minimis vt pote de moneta: de annona: de penu: de vestibus: de electuarijs: et id genus prouisiunculis: indignum rati sumus nostras carthas onerare: maxime quod hec omnia Venetijs probe doceātur peregrini. Nec quemquam tam ineptum ducimus / qui habita proborum virorum copia non velit de tam longe itineribus / et exteris

terris edoceri. Quod si erratula quedam sint obuia bonarum litterarum professorib⁹: oratos vos volo: primum donate hāc culpam Bartholomeo vestro a Salligniaco: q̄ doctores vos magis optat q̄ʒ lectores: deinde calchographice artis iniustam operam expēdite: q̄ tametsi summa sit omnifariam: tamen absq̄ʒ mendis esse nō potest. Perinde comitatis vestre cōscij fratres christiani: ne quicquam veremur lege repetūdaruʒ apud vos vigeri: si geminas orationes velut posthumam prolem huius commentarioli nostri calci adiecerimus: id enim vt ageremus in causa pietas fuit: vt autem serius efficeremus socordia/que tamen apud vos venie locum inueniet: si memineritis ex multis membranis quib⁹ liber noster conflatus est serius fuisse repertas.

Oratio prior peregrini cuiusdam gallici quā habuit dei spiritu plenus post exactā sacrorum locorum visitationem regressus in monte Caluarie.

¶ Dn̄e Jesu Christe clementissime mūdi saluator: qui inter reliqua tue diuine bonitatis dona mihi indignissimo peccatori concessa hoc singulare beneficium contulisti: vt piam voluntatem adeundi Terram sanctam ab ineunte pueritia immisisti: ⁊ facultatem tam in rebus q̄ʒ in mēbris: vt sanctum votum complere possem dedisti. Ecce nunc desyderij mei compos euasi: nunc loca omnia tuis mysterijs insignita quanta valui deuotione visitaui: ⁊ nunc ad hunc sacrosanctum Golgatha montem hoc est Caluarie locū regressus sum: in quo tu pientissimus mundi redemptor superata omnis amoris mensura

immensa clementia motus copiosa illam redēptionem flagris:spinis:sputis:syndone: purpura:arundine:clauis:spongia:i cruce patrasti Conscius mortis tue sacrosancte ⁊ multorū peccatorum meorum te oro:tibi suplico:te obsecro: si inueni gratiam in oculis diuine clemētie tue dona mihi in hoc loco mortis tue emori:si quid grati sunt coram te nostri labores:ecce in manꝰ tuas domine commendo spiritum meum:vt qui innocentissimam vitam tuam viuendo imitari non potui: saltem reus ego peccator tibi agno dei tollenti peccata mundi ⁊ innocentissime/patientissime/ humillime pro me morienti similis quoquomodo fiam in hoc loco moriendo Jesu Christe saluator mundi. Amen.

Mirabilis res/vix vltimo huius orationis verbo expresso animam efflauit indubie a sanctis angelis exceptā: ⁊ in syderea regione euectam: corpusculum autem in ecclesia montis Syon honeste traditum est sepulture.

¶ Oratio altera pegrini cuiusdā germani habita in vertice montis Oliueti post visitationem locorum sacrorum Terre sancte.

Jesu Nazarene rex Judeorum imperator celi:⁊ terre: qui humane nature amore celo descendisti empyreo/virgineo vtero receptus nouem mēsium fastidia tolerans/natus paupercula matre in medio animalium:⁊ in stabulo reclinatus:et per omnem paupertatem patientiam atq; labore enutritus huius terre loca insignibus consecrasti mysteriis: conceptus mistico spiramine: ⁊ angelica salutatione in Nazareth. Natus virgineo partu in Bethleē:fugiens iram seui Herodis in Egyptum conuersatus:in Capharnaō

predicans: z docens in iudea Galilea atq; Samaria z in sancta Hierosolymorum vrbe mysteria tua consummans: vt figurarũt enigmata patriarcharum/figure legis / z prophetarũ oracula. Ecce Jesu Christe saluator mũdi traxisti me in odorem vnguentorum tuorum: traxit me fama quede te exijt in omnem regionem: quod scilicet pertransisti benefaciendo z sanando omes egrotos atq; oppressos: ideo clementissime mundi saluator z amice publicanorum/qui peccatores recipis: z mãducas cum eis: ideo ex vltimis finibus Europe huc veni: z loca p te sacris operibus insignita quanta preualui deuotione visitaui: z nunc postremo huncmontem Oliuarum conscendi: ex quo docente euangelio tu post longam peregrinationem ad celos vnde veneras remeasti: iuxta pphete tui oraculum. A summo celo egressio eius: z occursus eius vsq; ad summum eius. iuxta tuam ipsius vocem in euangelio tuo descriptã. Exiui a patre z veni in mundũ iterum relinquo mundum: z vado ad patrẽ: ita probant vestigia pedum tuorum sacrosanctorũ vertici huius mundi impressa: hic ergo eleuata est magnificentia tua super celos deus: hic ascẽdisti in altum captiuam ducẽs captiuitatẽ z dans dona hominibus: hic ascendisti in iubilatione deus: hic ascendisti iter pandens ante nos: hac via meis viribus te sequi nõ possum Jesu gl'iose triũphator celi z terre. Fateor hũiliter si in Scythia India / aut Albania loc⁹ eẽt tuis mysterijs consecratus: sequerer te p maria: saltus: montes: z flumina tua gratia roboratus: sed hac via te sequi non possum / viuens in corpore: iuxta sententiam / qua dixisti. nemo ascendit: in celum nisi filius hominis qui est in celo: ergo pientissime redemptor mundi per natiuitatẽ

tuam/vitam/passionem/sepulturam/descēsum ad inferos/resurrectionem et gloriosam hanc ascensionem. Te obsecro trahe me post te: vt tecum partem habeā in domo patris tui: vbi multe sunt mansiones: et videam bona domini dei mei in terra viuentium: atque in eternum laudem et benedicam te Jesu Christe saluator mundi: q̄ cum deo patre viuis: regnas et imperas per omnia secula seculorum. Amen.

